

ტექნიკური დოკუმენტი:

# ტრომსოს კონვენციის სტანდარტები:

ტრომსოს კონვენციის  
წევრ სახელმწიფოებში  
ინფორმაციის  
ხელმისაწვდომობის  
მარეგულირებელი  
კანონმდებლობის  
მიმოხილვა

COUNCIL OF EUROPE



CONSEIL DE L'EUROPE

ნაშრომში გამოთქმული მოსაზრებები  
ექუთუნის ავტორ(ებ)ს და შეიძლება  
არ გამოხატავდეს ევროპის საბჭოს  
ოფიციალურ პოლიტიკას.

დოკუმენტიდან ამონარიდების (500-მდე  
სიტყვა) ხელახალი გამოყენება  
ნებადართულია მხოლოდ  
არაკომერციული მიზნებით, იმ  
პირობით, რომ დაცული იქნება ტექსტის  
მთლიანობა, ამონარიდი არ გამოიყენება  
კონტექსტიდან მოწყვეტილად, არ  
წარმოგვიდგენს არასრულ ინფორმაციას,  
ან სხვაგვარად არ შეიყვანს მკითხველს  
შეცდომაში ტექსტის ბუნებასთან,  
ფარგლებსა ან შინაარსთან მიმართებით.  
წყარო ტექსტი ყოველთვის უნდა  
მიეთითოს შემდეგნაირად:  
„©ევროპის საბჭო, პუბლიკაციის წელი“.

ყველა სხვა თხოვნა დოკუმენტის  
მთლიანად ან ნაწილობრივ  
გამოქვეყნებაზე/ თარგმნაზე უნდა  
წარედგინოს ევროპის საბჭოს  
კომუნიკაციის დირექტორატს (F-67075  
სტრასბურგი Cedex ან [publishing@coe.int](mailto:publishing@coe.int)).

კვლევის ავტორი:  
ჰელენ დერბიშაირი, "Access Info Europe"-ის  
აღმასრულებელი დირექტორი,  
ევროპის საბჭოს ექსპერტი

ყდა და დიზაინი: ირმა ლიპარტელიანი  
წინამდებარე დოკუმენტი არაოფიციალური  
ქართულენოვანი თარგმანია.  
კვლევის ინგლისურ და ქართულენოვან  
ვერსიებს შორის განსხვავების  
შემთხვევაში, უპირატესობა  
ინგლისურენოვან ვერსიას ენიჭება.

© ევროპის საბჭო, 2023 წლის ივნისი

# სარჩევნი

---

<b>1 რეზიუმე.....</b>	<b>6</b>
1.1 ვადები.....	7
1.2 ხელმისაწვდომობის ფორმები.....	8
1.3 ნაწილობრივი ხელმისაწვდომობა და ინფორმაციის გაცემა დაპტრიხული ფორმით .....	9
1.4 შეზღუდვები: ზიანის და საჯარო ინტერესის ტესტი .....	10
1.5 სავალდებულო საჯარო ინტერესის ტესტი .....	12
1.6 პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობა, კომერციული კონფიდენციალურობა და თანხმობა .....	12
1.7 საიდუმლო ინფორმაცია .....	13
1.8 ვადები, რომლის მიღმაც გამონაკლისი აღარ გავრცელდება .....	14
1.9 გასაჩივრების პროცედურა და საზედამხედველო ორგანოები .....	14

---

<b>2 შესავალი .....</b>	<b>17</b>
-------------------------	-----------

---

<b>3 ინფორმაციის გაცემის მოთხოვნით წარდგენილ განცხადებებზე რეაგირება.....</b>	<b>20</b>
3.1 მაქსიმალურად მოკლე ვადაში .....	23
3.2 მაქსიმალური ვადა.....	23
3.3 ვადის გაგრძელება .....	25
3.4 გასაჩივრების ვადები .....	26
3.5 საუკეთესო პრაქტიკა ვადებთან დაკავშირებით.....	29

---

<b>4 ხელმისაწვდომობის ფორმები.....</b>	<b>31</b>
4.1 დედანში გაცნობა.....	33
4.2 ასლის ნებისმიერ ხელმისაწვდომ ფორმატში მიღების უფლება .....	35
4.3 ზეპირი ხელმისაწვდომობა .....	37

<b>4.4</b> ნაწილობრივი ხელმისაწვდომობა და ინფორმაციის გაცემა დაშტრიხული ფორმით .....	38
<b>4.5</b> აზრს მოკლებულია ... თუ არა?!	39
<b>4.6</b> ელექტრონულად წაკითხვადი ფორმატი .....	40
<b>4.7</b> ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა ალტერნატიული წყაროების მეშვეობით .....	41

---

## **5 შიგთავსი .....** 43

<b>5.1</b> ზიანის და საჭარო ინტერესის ტესტი .....	45
<b>5.2</b> გამონაკლისების მოქმედების ფარგლები .....	48
<b>5.3</b> გამონაკლისების სტრუქტურა იმ ქვეყნებში, სადაც შედარებით ძველი კანონები მოქმედებს .....	
<b>5.4</b> სამეფო ოჯახები და სახელმწიფოს მეთაურები .....	54
<b>5.5</b> სავალდებულო საჭარო ინტერესის ტესტი .....	54
<b>5.6</b> პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობა, კომერციული კონფიდენციალურობა და თანხმობა .....	57
<b>5.7</b> საიდუმლო ინფორმაცია .....	59
<b>5.8</b> ვადები, რომლის მიღმაც გამონაკლისი აღარ მოქმედებს .....	61

---

## **6 გასაჩივრების პროცედურა და საზედამხებველო ორგანოები .....** 63

<b>6.1</b> სასამართლოში გასაჩივრების ძირითადი ასპექტები .....	69
<b>6.1.1</b> მოსაკრებელი .....	70
<b>6.1.2</b> ვადა .....	71
<b>6.1.3</b> გასაჩივრების საფუძვლები და მტკიცების ტვირთი .....	72
<b>6.1.4</b> სასამართლო გადაწყვეტილებების სახეები .....	73
<b>6.2</b> დამოუკიდებელი საზედამხებველო ორგანოები .....	75
<b>6.2.1</b> კვაზი-სასამართლო როლი, სავალდებულო გადაწყვეტილებები და სანქციები .....	75
<b>6.2.2</b> კანონის გამოყენების ზედამხებველობა .....	76
<b>6.2.3</b> მედიაციის როლი: მოლაპარაკებები და რეკომენდაციები .....	76
<b>6.2.4</b> სადავო ინფორმაციის შესწავლა / შემოწმების უფლებამოსილება .....	77

<b>6.2.5</b> ინფორმაციის დასაიდუმლოების შესახებ გადაწყვეტილების შესწავლა .....	78
<b>6.2.6</b> Ex-officio გამოძიება.....	78
<b>6.2.7</b> საჯარო დაწესებულებების/მოხელეების მომზადება და ხელმძღვანელობა .....	79
<b>6.2.8</b> საზოგადოების ცნობიერების ამაღლება .....	80
<b>6.2.9</b> სახელმძღვანელო ინსტრუქციების და ინტერპრეტაციული კრიტერიუმების გამოცემის მანდატი.....	81
<b>6.2.10</b> რეკომენდაციები არსებული და ახალი კანონმდებლობის შესახებ .....	82
<b>6.2.11</b> საჯარო დაწესებულებებიდან ინფორმაციის შეგროვების მანდატი.....	83
<b>6.2.12</b> დამატებითი მონაცემების შეგროვება, მათ შორის, გამოკითხვები და საზოგადოებრივი აზრის შესწავლა.....	84
<b>6.2.13</b> პარლამენტისათვის წარსადგენი ყოველწლიური ანგარიში და რეგულარული ანგარიშგება საზოგადოების წინაშე .....	84

---

**7 დასკვნა.....86**

# 1

## რეზიუმე

### ტრომსოს კონვენციის სტანდარტები:

ტრომსოს კონვენციის წევრ სახელმწიფოებში ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის  
მარეგულირებელი კანონმდებლობის ელემენტების მიმოხილვა

წინამდებარე ანგარიში, რომელიც მომზადებულია ევროპის საბჭოს პროექტის „მედიის თავისუფლების, ინტერნეტ მმართველობისა და პერსონალურ მონაცემთა დაცვის გაძლიერება საქართველოში“ ფარგლებში, შეისწავლის იმ ცამეტ ქვეყანაში მოქმედ სამართლებრივ ჩარჩოს და პრაქტიკას, რომელთაც რატიფიცირებული აქვთ „ოფიციალური დოკუმენტების ხელმისაწვდომობის შესახებ“ ევროპის საბჭოს კონვენცია (CETS 205, ტრომსოს კონვენცია, რომელიც ხელმოსაწერად გაიხსნა ნორვეგიის ქ. ტრომსოში და ძალაში შევიდა 2020 წლის 1 დეკემბერს).

წინამდებარე ანგარიში განსაკუთრებულ ყურადღებას ამახვილებს ტრომსოს კონვენციის მოთხოვნების ასახვას იმ სახელმწიფოთა სამართლებრივ ჩარჩოებში, რომელთაც მოახდინეს კონვენციის რატიფიცირება ან ხელი მოაწერეს მას და მიმოიხილავს ევროპის სხვა ქვეყნების საუკეთესო პრაქტიკასაც.

კერძოდ, ტექნიკური დოკუმენტი შეისწავლის ინფორმაციის გაცემის მოთხოვნით წარდგენილ განცხადებებზე რეაგირების ვადებსა და მათი დამუშავების სხვა ასპექტებს; საჯარო ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის ფორმებს, შეზღუდვებს (გამონაკლისებს) და მათი გამოყენების გზებს; გასაჩივრების პროცედურებსა და საზედამხედველო ორგანოებს.

## 1.1 ვადები

ტრომსოს კონვენცია ადგენს მოთხოვნას, რომ საჯარო ინფორმაციის გაცემის მოთხოვნით წარდგენილ განცხადებებზე რეაგირება უნდა განხორციელდეს მაქსიმალურად მოკლე ვადაში და მაქსიმალური ვადის ფარგლებში (მუხლი 5.4), თუმცა, თავად ტექსტი არ განსაზღვრავს ზუსტ ვადას. კონვენციის თანახმად, გამონაკლის შემთხვევებში დაშვებულია ვადის გახანგრძლივება. შედარებითი ანალიზის სახით, წინამდებარე ანგარიში მიმოიხილავს სხვადასხვა ქვეყნებში მოქმედ კანონმდებლობასა და პრაქტიკას ვადებთან დაკავშირებით.

მაქსიმალურად მოკლე ვადაში: რეკომენდებულია, რომ საჯარო ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის შესახებ კანონმდებლობაში მკაფიოდ იყოს განსაზღვრული, რომ საჯარო ინფორმაციის გაცემის მოთხოვნით წარდგენილ განცხადებებზე რეაგირება უნდა განხორციელდეს სწრაფად - ზოგი კანონი ადგენს განცხადებებზე „სწრაფად“ ან „მაქსიმალურად მოკლე ვადაში“ რეაგირების ვალდებულებას.

- » რეაგირების ვადა: რეაგირების ვადა იმ სახელმწიფოთა უმრავლესობაში, რომელთაც რატიფიცირებული აქვთ კონვენცია, თხუთმეტ (15) დღეზე ნაკლებია, ხოლო თავდაპირველ განცხადებაზე რეაგირების საშუალო ვადა შეადგენს თერთმეტ (11) დღეს.
- » ვადის გახანგრძლივება: იმ ქვეყნებში, რომელთაც რატიფიცირებული აქვთ კონვენცია, ვადის გახანგრძლივება დასაშვებია 16 დღით და მხოლოდ ერთხელ.
- » დასტური: განცხადების მიღების დადასტურება უნდა მოხდეს დაუყოვნებლივ ან 5 სამუშაო დღის ვადაში;

- » განცხადების დაზუსტების საჭიროების შესახებ განმცხადებელს უნდა ეცნობოს 5 სამუშაო დღის ვადაში და დაზუსტებისთვის მიეცეს 15 სამუშაო დღე;
- » განცხადების სხვა სახელმწიფო ორგანოსთვის გადაგზავნა ან გადაამისამართება უნდა განხორციელდეს 5 სამუშაო დღის ვადაში;
- » გასაჩივრება: განმცხადებელს უნდა მიეცეს გარკვეული დრო საჩივრის წარსადგენად, რადგან, შესაძლოა, ექსპერტის კონსულტაცია ან მხარდაჭერა იყოს საჭირო. შესაბამისად, გასაჩივრების ვადა არ უნდა იყოს 40 სამუშაო დღეზე ნაკლები, თუმცა, ვადები განსხვავდება და შესაძლოა 5 წელსაც აღწევდეს, ომბუდსმენის ოფისში გასაჩივრების შემთხვევაში. საჩივარზე რეაგირება უნდა იყოს სწრაფი და ამ მხრივ, რეკომენდებულია 15 სამუშაო დღე.

კანონმდებლის მიერ მკაფიოდ დადგენილი ვადების დაცვის მიზნით, ყველა საჯარო მოხელემ უნდა გაიაროს ტრენინგი შესაბამისი ვადებისა და მათი დაცვის შესახებ. საჭიროა შიდა და ჩანაწერების მართვის სისტემების შექმნა, რათა რეაგირება იყოს მაქსიმალურად სწრაფი. აღნიშნულის მიღწევის ერთ-ერთი გზაა შესაბამისი დეპარტამენტებისა და საზედამხებლო ორგანოსთვის ვადებთან შესაბამისობის მონიტორინგის მანდატის მინიჭება, ტრენინგების ჩატარება, რეკომენდაციების შემუშავება საჯარო ორგანოებისთვის და სანქციების დაწესება ვადებთან დაკავშირებული მოთხოვნების შეუსრულებლობისთვის.

## 1.2 ხელმისაწვდომობის ფორმები

ტრომსოს კონვენცია (მუხლი 6) ადგენს, თუ რა ფორმით შეძლებს განმცხადებელი ინფორმაციის მიღებას მას შემდეგ, რაც დაკმაყოფილება მისი მოთხოვნა. ეს ფორმებია ინფორმაციის დედანში და/ან ასლის სახით გაცნობა, განმცხადებლისთვის სასურველ ფორმატში, თუ ეს შესაძლებელია და გონივრულია. თუ ინფორმაცია უკვე არის საჯარო, შესაბამის უწყებას შეუძლია განმცხადებელი გადაამისამართოს ამ ინფორმაციის წყაროსთან.

იმ ქვეყნების უმრავლესობაში, რომელთაც რატიფიცირებული აქვთ ტრომსოს კონვენცია, გათვალისწინებულია ორიგინალი დოკუმენტების გაცნობა (13-დან 9 ქვეყანაში), ხოლო ყველა მათგანში მოქმედებს ასლის მიღების შესაძლებლობა, ნებისმიერ ხელმისაწვდომ ფორმატში. არაერთ კანონში გათვალისწინებულია ინფორმაციის ადგილზე გაცნობის მოდალობები.

აღსანიშნავია, რომ ზოგიერთ ქვეყანაში (მაგალითად, სომხეთი და ფინეთი), ასევე, მოქმედებს ინფორმაციის ზეპირი ფორმით ხელმისაწვდომობა. აღნიშნული არ წარმოადგენს ფართოდ გავრცელებულ პრაქტიკას, თუმცა, მიზანშეწონილია კანონში ასეთი დებულების გათვალისწინება. ფინეთში განმცხადებელს შესაძლოა ზეპირად განემართოს მოთხოვნილი ინფორმაცია, ხოლო სომხეთში, როდესაც ინფორმაცია ეხება გარკვეულ საფრთხეს (მაგალითად, საგანგებო მდგომარეობა), შესაძლებელია ზეპირი პასუხის სწრაფად მიღება.



ციფრულ ეპოქაში, დაარქივებულ ძველ დოკუმენტებს თუ არ გავითვალისწინებთ, ასლის მიწოდება ნიშნავს ციფრული ასლის ელექტრონული ფორმით გაგზავნას. ამ შემთხვევაში, მოქმედებს მოთხოვნა, რომლის თანახმადაც ინფორმაცია უნდა იყოს ელექტრონულად ნაკითხვადი.

სხვა წყაროებზე გადამისამართება ცალსახად გათვალისწინებულია მხოლოდ ხუთ (5) ქვეყანაში (ალბანეთი, ლიეტუვა, ესტონეთი, მონტენეგრო და უკრაინა), რაც ნიშნავს იმას, რომ უპირატესობა ენიჭება განმცხადებლისათვის პირდაპირ ასლების გადაცემას, რაც კარგ პრაქტიკად არის მიჩნეული. ამ მხრივ, კარგად არის ფორმულირებული ალბანეთის კანონი.

### **1.3 ნაწილობრივი ხელმისაწვდომობა და ინფორმაციის გაცემა დაშტრიხული ფორმით**

ტრომსოს კონვენციის თანახმად (მუხლი 6.2), თუ შეზღუდვა ვრცელდება მოთხოვნილ ინფორმაციაზე, შესაბამისი ორგანო ვალდებულია, უზრუნველყოს წვდომა დანარჩენ ინფორმაციაზე, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც დოკუმენტის ნაწილობრივი ვერსია არის შეცდომაში შემყვანი ან აზრს მოკლებული.

ნაწილობრივ ხელმისაწვდომობასთან დაკავშირებით, 13-დან 12 სახელმწიფოში ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის შესახებ მოქმედი კანონმდებლობა პირდაპირ მიუთითებს ნაწილობრივ ხელმისაწვდომობაზე და აღნიშნული პრაქტიკაში გამოიყენება.

მეორეს მხრივ, მხოლოდ ორ ქვეყანაში (ბოსნია და ჰერცეგოვინა და ნორვეგია) მოქმედებს მოთხოვნა, რომლის თანახმადაც იმ შემთხვევაში, თუ დაშტრიხული დოკუმენტი არის აზრს მოკლებული, შესაბამისი ორგანო უარს ამბობს ინფორმაციის გაცემაზე. აღნიშნული მიუთითებს იმას, რომ კარგი პრაქტიკა მოიაზრებს ისეთი დოკუმენტების გაცემასაც, რომლებიც მნიშვნელოვანწილად არის დაშტრიხული, ვინაიდან მათ შესაძლოა მაინც ჰქონდეს გარკვეული ღირებულება განმცხადებლისთვის.

მნიშვნელოვანია, რომ ტრომსოს კონვენციის თანახმად, გამოტოვებული ინფორმაცია მკაფიოდ უნდა იყოს მითითებული. გამოტოვებული ინფორმაციის აღნიშვნასთან დაკავშირებით, მოქმედებს გარკვეული კარგი პრაქტიკა, რომლის თანახმადაც თუ დაშტრიხულ დოკუმენტზე ვრცელდება ერთზე მეტი შეზღუდვა, თითოეულ „გაშავებულ“ ნაწილთან მიმართებით უნდა გაკეთდეს მითითება, თუ რომელი შეზღუდვა ვრცელდება მოცემულ სექციაზე.

ამ მხრივ, კარგ მაგალითს წარმოადგენს ალბანეთის კანონი, რომელშიც მკაფიოდ და ლაკონურად არის გათვალისწინებული ინფორმაციის ნაწილობრივი ხელმისაწვდომობა, ყოველგვარი პირობების გარეშე. კანონი, ასევე, ადგენს შესაბამისი ორგანოების მოვალეობას, მიუთითონ, თუ რომელ ნაწილზე ვრცელდება შეზღუდვა და რა შეზღუდვა არის ეს.

მსგავსად აღნიშნულისა, მოლდოვას კანონმდებლობის თანახმად, საჯარო უწყება ვალდებულია, დააკონკრეტოს, თუ რომელი შეზღუდვა იქნა გამოყენებული და დოკუმენტის რა ნაწილის მიმართ და მიუთითოს შეზღუდვის გამოყენების საფუძველი.

მკაფიოდ უნდა აღინიშნოს, რომ დაპტრიხვის შემდეგ, ნებისმიერი დოკუმენტი, რომლის დედანიც ციფრულ ფორმატში იყო ხელმისაწვდომი, უნდა დარჩეს ციფრულ, ელექტრონულად წაკითხვად ფორმატში.

## 1.4 შეზღუდვები: ზიანის და საჯარო ინტერესის ტესტი

ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უფლება, სხვა უფლებების მსგავსად, არ არის აბსოლუტური და მისი განხორციელება შესაძლოა დაექვემდებაროს გარკვეულ შეზღუდვებს. ამრიგად, ტრომსოს კონვენციაში განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია დებულება, რომელიც ადგენს იმ საფუძვლების ამომწურავ ჩამონათვალს, რომელიც შესაძლოა გამოყენებული იქნას საჯარო ინფორმაციის გაცემაზე უარის თქმისთვის (მუხლი 3). კერძოდ, ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უფლება ექვემდებარება თერთმეტ (11) შეზღუდვას. კიდევ ერთი დამატებით, შესაძლო შეზღუდვა მოქმედებს სამეფო ოჯახებისა და სახელმწიფოს მეთაურების შემთხვევაში.

მუხლი 3.2 თითოეულ მხარეს უფლება აქვს, შეზღუდოს ოფიციალური დოკუმენტების ხელმისაწვდომობა. შეზღუდვები კანონში ზუსტად უნდა იყოს

განსაზღვრული, უნდა წარმოადგენდეს აუცილებლობას დემოკრატიულ საზოგადოებაში და უნდა იყოს პროპორციული მიზნისა, დაცული იქნას:

- a. ეროვნული უსაფრთხოება, დაცვა და საერთაშორისო ურთიერთობები;
- b. საზოგადოებრივი უსაფრთხოება;
- c. დანაშაულებრივი ქმედებების პრევენცია, გამოძიება და სამართლებრივი დევნა;
- d. დისციპლინური გამოძიებები;
- e. სახელმწიფო ორგანოების ინსპექცია, კონტროლი და ზედამხედველობა;
- f. პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობა და სხვა ლეგიტიმური კერძო ინტერესები;
- g. კომერციული და სხვა ეკონომიკური ინტერესები;
- h. სახელმწიფო ეკონომიკური, ფულადი და გაცვლითი კურსის პოლიტიკა
- i. მხარეთა თანასწორობა სამართალწარმოებაში და მართლმსაჯულების ეფექტური ადმინისტრირება;
- j. გარემოს დაცვა; ან
- k. სახელმწიფო ორგანოში ან ორგანოებს შორის რაიმე საკითხის განსახილველად მიმდინარე დისკუსიის კონფიდენციალურობის უზრუნველყოფა;

ამავდროულად, აღნიშნული გამონაკლისების გამოყენება შესაძლებელია, თუ ინფორმაციის გაცემა ზიანს მოუტანს დაცულ ინტერესს და ასევე, იმ შემთხვევაში, თუ არ

არსებობს აღმატებული საზოგადოებრივი ინტერესი ინფორმაციის გამჟღავნების მიმართ. წინამდებარე ანგარიშში წარმოდგენილია სხვადასხვა მაგალითები აღნიშნული შეზღუდვების პრაქტიკაში გამოყენებასთან დაკავშირებით.

ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის შესახებ კანონის შემუშავებისას, მნიშვნელოვანია მაქსიმალურად მკაფიო ფორმულირება და სტრუქტურა, რათა კანონის ინტერპრეტაცია და განხორციელება საჯარო მოხელეების მიერ მოხდეს სწორად. წინამდებარე ანგარიში შეიცავს კარგად ფორმულირებული დებულებების მაგალითებს.

იმის გათვალისწინებით, რომ ზიანის და საჯარო ინტერესის ტესტის გამოყენება უნდა მოხდეს თითოეულ ინდივიდუალურ შემთხვევაში, არაერთ ქვეყანაში შესაძლებელია საიდუმლო ინფორმაციის მოთხოვნაც, რა შემთხვევაშიც, მოთხოვნის მიღების შემდგომ, ზიანის და საჯარო ინტერესის ტესტის გამოყენების საფუძველზე გადაიხედება ინფორმაციის გასაიდუმლოების შესახებ გადაწყვეტილება.

ტრომსოს კონვენცია კანონმდებელს ანიჭებს უფლებამოსილებას, განახორციელოს წინასწარი, *prima facie* დაბალანსება და დაანესოს ინფორმაციის გაუმჟღავნებლობის ან გამჭვირვალობის მოთხოვნა, თუმცა, განმარტებით მემორანდუმზე დაყრდნობით, არ არის მიზანშეწონილი აღნიშნულის გამოყენება ხელმისაწვდომობის შეზღუდვის მიზნით, ვინაიდან ფაქტობრივად შეუძლებელია კანონმდებელმა წინასწარ განსაზღვროს ყველა ის პირობა და საკითხი, რომელსაც ექნება აღმატებული მნიშვნელობა, ინფორმაციის გაცემის მოთხოვნით განცხადების წარდგენის დროს.

აღნიშნულისგან განსხვავებით, მზარდად გავრცელებულია კანონმდებლის მიერ წინასწარ განსაზღვრა, თუ რომელი ინფორმაცია უნდა იყოს საჯარო, როგორც ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის პროაქტიური უზრუნველყოფის ქრილში, ისე არაერთ სხვა კანონსა და ევროკავშირის დირექტივასა თუ რეგულაციებში. ეს განპირობებულია იმით, რომ ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა, როგორც ამას ადასტურებს გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტის ზოგადი კომენტარი No. 34, არის უფლება, რომელიც სახელმწიფოებს აკისრებს საზოგადოებრივ ინტერესში შემავალი ინფორმაციის ადვილი ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფის ვალდებულებას, მოთხოვნის გარეშე.

იმ ქვეყნების შესწავლის შედეგად, რომელთაც რატიფიცირებული აქვთ ტრომსოს კონვენცია, გამოვლინდა რომ შედარებით ძველ კანონებში მოქმედებს ხელმისაწვდომობის შეზღუდვის უფრო კომპლექსური სისტემა - მაგალითად, შვედეთში, სადაც ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის შესახებ ძირითად კანონში გათვალისწინებულია გამონაკლისთა შედარებით ლიმიტირებული ჩამონათვალი, თუმცა, შვედეთში ასევე მოქმედებს სხვა კანონმდებლობა, რომელიც ეხება დოკუმენტების გასაიდუმლოებას, თუმცა, ამგვარი გასაიდუმლოება ყოველთვის ექვემდებარება ზიანისა და საჯარო ინტერესის ტესტს.

შედარებით ახალი კანონები, მაგალითად, ალბანეთსა და მონტენეგროში, ისევე, როგორც ესპანეთში, რომელმაც ხელი მოაწერა კონვენციას, თუმცა არ მოუხდენია მისი რატიფიცირება, მოქმედებს გამონაკლისების შედარებით სრული ჩამონათვალი. ეს-

პანეთის კანონი, რომელიც ყველაზე ახალი კანონია იმ კანონებს შორის, რომლებიც მოქმედებს ქვეყნებში, რომელთაც ხელი მოაწერეს კონვენციას ან მოახდინეს მისი რატიფიცირება და მიღებულია 2013 წლის 9 დეკემბერს, პირდაპირ ეფუძნება კონვენციას და მათ შორის, ითვალისწინებს ზიანისა და საჯარო ინტერესის ტესტს თითოეულ გამონაკლისთან დაკავშირებით.

## 1.5 სავალდებულო საჯარო ინტერესის ტესტი

არაერთი კანონი არა მხოლოდ შეიცავს საჯარო ინტერესის ტესტის ზოგად ფორმულირებას, არამედ, ახდენს იმ კონკრეტული შემთხვევების იდენტიფიცირებას, როდესაც უნდა ჩაითვალოს, რომ საჯარო ინტერესი არსებობს; მაგალითად, როდესაც დოკუმენტში წარმოდგენილი ინფორმაცია აუცილებელია საზოგადოებრივი ჯანდაცვისთვის, ან იგი ავლენს ძალაუფლების ბოროტად გამოყენებას, როგორცაა, კორუფცია ან ადამიანის უფლებების დარღვევები.

ასეთი აღმატებული მნიშვნელობის „სავალდებულო“ ან „მყარი“ საჯარო ინტერესი უაღრესად ფასეულია, რადგან იგი საჯარო მოხელეებს ეხმარება, მოცემული შემთხვევა შეაფასონ საჯარო ინტერესის ტესტზე დაყრდნობით და უზრუნველყოფს გარკვეულ სიცხადეს. აღნიშნულის კარგი მაგალითებია სომხეთში, ბოსნია და ჰერცეგოვინაში და მონტენეგროში მოქმედი კანონები, სადაც გათვალისწინებულია ისეთი საფუძვლები, როგორცაა კორუფცია, თაღლითობა, სისხლის სამართლის დანაშაულები, საფრთხეები, რომლებიც ემუქრება ადამიანის სიცოცხლეს, ჯანმრთელობას, საზოგადოების უსაფრთხოებას და გარემოს, აგრეთვე, საფუძვლები, რომელთაც აღმატებული მნიშვნელობა აქვთ, დაცულ ინტერესთან შედარებით.

## 1.6 პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობა, კომერციული კონფიდენციალურობა და თანხმობა

ხშირად ინფორმაცია, რომელსაც განმცხადებელი ითხოვს, შეიცავს მონაცემებს, რომლებიც გავლენას ახდენს მესამე მხარეებზე (ფიზიკურ ან იურიდიულ პირებზე), მაგალითად, კერძო პირებზე ან კომპანიებზე. საბოლოო ჯამში, თითოეულმა საჯარო ორგანომ უნდა მიიღოს გადაწყვეტილება იმის შესახებ, თუ რამდენად მიზანშეწონილია ინფორმაციის გაცემა. ამავდროულად, არაერთი კანონი და რეგულაციები, რომლებიც ამ კანონების განხორციელებას უზრუნველყოფს და სხვა სახელმძღვანელო ინსტრუქციები ადგენს პროცედურებს ასეთ შემთხვევებში გადაწყვეტილების მიღებამდე კონსულტაციის გავლასთან დაკავშირებით.

კერძო პირის მონაცემებთან დაკავშირებით, ევროპის რეგიონში მოქმედებს ევროკავშირის მონაცემთა დაცვის ზოგადი რეგულაცია ან ეროვნულ დონეზე მოქმედი მსგავსი რეგულაციები, იმ მოთხოვნასთან ერთად, რომ მონაცემების გამოქვეყნება უნდა მოხ-



დეს სამართლებრივი მოვალეობების შესაბამისად და იმ შემთხვევაში, თუ შესაბამის-  
მა პირი ეთანხმება საკუთარი მონაცემების დამუშავებას. კანონმდებელმა, შესაძლოა  
დამატებით მიიღოს გადაწყვეტილება, რომ გარკვეული პერსონალური მონაცემები  
შესაძლოა გამოქვეყნდეს ან გამოქვეყნებული უნდა იქნას რეგულარულად, თუ ეს სა-  
ჭარო ინტერესშია. მაგალითად, ეს ეხება მაღალი რანგის საჭარო მოხელეთა ქონებრი-  
ვი მდგომარეობის შესახებ ინფორმაციის გამოქვეყნებას, დეკლარაციების სახით, ან  
ლობისტების ვინაობის შეტანას ლობისტთა რეესტრში. კონკრეტული სამართლებრი-  
ვი დებულებების მაგალითები წარმოდგენილია ანგარიშში.

## 1.7 საიდუმლო ინფორმაცია

ყველა ქვეყანაში მოქმედებს სისტემა ინფორმაციის გასაიდუმლოების შესახებ, ხოლო  
NATO-ს წევრები ვალდებული არიან, შეასრულონ მისი სტანდარტები. აღსანიშნა-  
ვია, რომ NATO-ს რეკომენდაციით, არ არის მიზანშეწონილი ინფორმაციის ზედმეტად  
გასაიდუმლოება (overclassifying), რათა რეალურად სენსიტიური ინფორმაცია იყოს კა-  
რგად დაცული. ქვეყნების უმრავლესობაში, აგრეთვე, ისტორიულად მოქმედებს დოკუ-  
მენტების საიდუმლოების ხარისხის სისტემა, როგორცაა, მაგალითად „შეზღუდული  
ცირკულაციის“.

იმის გათვალისწინებით, რომ არსებობს ინფორმაციის გასაიდუმლოების სხვადას-  
ხვა ტიპები, ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის შესახებ კანონები მკაფიო პროცედუ-  
რას უნდა ადგენდეს ისეთ შემთხვევებთან დაკავშირებით, როდესაც განმცხადებელი  
ითხოვს ისეთ დოკუმენტებზე წვდომას, რომელთა შორისაც, სავარაუდოდ შედის საი-  
დუმლო დოკუმენტები. ამ კუთხით, შესაძლოა არსებობდეს სხვადასხვა პროცედურე-  
ბი. ტრომსოს კონვენცია ითვალისწინებს მიდგომას, რომელიც დროთა განმავლობაში  
ჩამოყალიბდა სკანდინავიურ ქვეყნებში, სადაც მოქმედებს ინფორმაციის ხელმისაწ-  
ვდომობის შესახებ ყველაზე ძველი კანონები, კერძოდ, დოკუმენტის გასაიდუმლოე-  
ბის დონის მიუხედავად, განცხადების მიღების შემთხვევაში, განხილული უნდა იქნას  
ინფორმაციის გაცემის შესაძლებლობა და გამოყენებული უნდა იქნას ზიანის და საჭა-  
რო ინტერესის ტესტი.

აღნიშნული ტრომსოს კონვენციაში ასახულია ინფორმაციის განმარტებაში, რომლის  
თანახმადაც ნათელია, რომ საჭარო ორგანოებში დაცული ყველა ინფორმაცია უნდა  
ხვდებოდეს ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უფლების ფარგლებში (მუხლი 1.2.b).  
როდესაც განმცხადებელი ითხოვს ინფორმაციას, რომელიც ოფიციალურ საიდუმლოდ  
არის მიჩნეული, იგი ყოველთვის უნდა დაექვემდებაროს ზიანის და საჭარო ინტერესის  
ტესტს. ანგარიშში წარმოდგენილია შესაბამისი სამართლებრივი დებულებების მაგა-  
ლითები.

## 1.8 ვადები, რომლის მიღმაც გამონაკლისი აღარ გავრცელდება

---

ტრომსოს კონვენცია მხარე სახელმწიფოებს მოუწოდებს, უზრუნველყონ ინფორმაციის გაცემის უარის დროში შეზღუდვა და დაადგინონ ვადები, რომლის მიღმაც გამონაკლისი აღარ გავრცელდება.

აღნიშნულის განხორციელება შესაძლებელია ზოგადი დებულებით, რომლის თანახმადაც დაწესებული ზღვარი გავრცელდება მხოლოდ იმ ვადით, რა ვადითაც გამართლებულია (ევროკავშირის წესები დოკუმენტების ხელმისაწვდომობის შესახებ). ზოგ შემთხვევაში, მოქმედებს მოთხოვნა, რომ შეტყობინება გაეგზავნოს პირს, რომელმაც მოითხოვა ინფორმაცია, და/ან დადგინდეს ფიქსირებული მაქსიმალური ვადა, როგორცაა, მაგალითად, ისლანდიის ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის შესახებ კანონმდებლობით დადგენილი აბსოლუტური მაქსიმუმი - 30 წელი.

## 1.9 გასაჩივრების პროცედურა და საზედამხედველო ორგანოები

---

ნებისმიერი უფლების, მათ შორის, ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უფლების განუყოფელი ნაწილია გასაჩივრების პროცედურაზე ხელმისაწვდომობა, რათა მოხდეს ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილების გადახედვა, ხოლო უფლების სავარაუდო დარღვევის შემთხვევაში, შესაბამის პირს ხელი მიუწვდებოდეს მართლმსაჯულებაზე.

ამ მიზნით, ტრომსოს კონვენცია ადგენს (მუხლი 8), რომ შესაძლებელი უნდა იყოს ინფორმაციის გაცემაზე უარის შესახებ გადაწყვეტილების გასაჩივრება სასამართლოში ან მიუკერძოებელ და დამოუკიდებელ ორგანოში. ამას გარდა, აღნიშნული პროცედურა უნდა იყოს სწრაფი და იაფი.

იმ ქვეყნებს შორის, რომელთაც რატიფიცირებული აქვთ ტრომსოს კონვენცია, მოქმედებს გასაჩივრების სხვადასხვა მოდელები, ინფორმაციის გაცემის მოთხოვნით წარდგენილი განცხადების დაკმაყოფილებაზე უარის თქმის შემთხვევებში. შექმნილია გასაჩივრების შიდა და/ან დამოუკიდებელი საზედამხედველო ორგანოები და/ან გასაჩივრება შესაძლებელია სასამართლოებში.

ევროპის საბჭოს წევრი ქვეყნების ნახევარზე ნაკლებში (46-დან 21 ქვეყანაში) მოქმედებს გასაჩივრების შიდა პროცედურა, ხოლო ქვეყნების უმრავლესობაში პრიორიტეტი ენიჭება გარე საზედამხედველო ორგანოში ან ადმინისტრაციულ სასამართლოში გასაჩივრებას.

სასამართლოსთვის მიმართვა ყოველთვის შესაძლებელია განცხადების დაკმაყოფილებაზე უარის თქმის შესახებ გადაწყვეტილების გასაჩივრებისთვის, თუმცა, იმის გათვალისწინებით, რომ აღნიშნული საჭიროებს ადვოკატების დაქირავებას და სა-

სამართლოსთან დაკავშირებული სხვა ხარჯების ანაზღაურებას, ხოლო საჩივრის განხილვა ადმინისტრაციული სასამართლოს მიერ შესაძლოა დროში გაიწელოს, ასეთი შესაძლებლობა ყოველთვის ვერ აკმაყოფილებს ტრომსოს კონვენციის მოთხოვნას, განმცხადებლებს ჰქონდეთ უარის „დაჩქარებული“ (სწრაფი) და „იაფი“ გასაჩივრების შესაძლებლობა.

იმისათვის, რომ საზოგადოების წევრებმა შეძლონ ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უფლების ადვილი, სწრაფი და იაფი საშუალებით დაცვა, არაერთ ქვეყანაში მოქმედებს დამოუკიდებელი საზედამხედველო ორგანო, რომელსაც ზოგ შემთხვევებში, აგრეთვე, ევალება პერსონალური მონაცემების დაცვის ზედამხედველობა. ძველი კანონების თანახმად, ნებადართულია ომბუდსმენის ოფისში გასაჩივრება (ომბუდსმენი - Ombudsman არის გენდერულად ნეიტრალური ტერმინი, მისი შვედური ეტიმოლოგიის გათვალისწინებით), თუმცა, ევროპაში და მსოფლიოს მასშტაბით სულ უფრო და უფრო მეტად უპირატესობას ანიჭებენ ინფორმაციის კომისრის (ერთი ადამიანი) ან კომისიის (რამდენიმე ადამიანი) მოდელს, რომლის მანდატიც კონკრეტულად ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის მარეგულირებელ კანონთან არის დაკავშირებული.

შესაბამისად, საუკეთესო პრაქტიკის რეკომენდაციები, ტრომსოს კონვენციის შემუშავების შემდეგ (2006-2008 წლებში) განვითარებული ტენდენციების შესაბამისად, ითვალისწინებს დამოუკიდებელი ორგანოს არსებობას, რომელსაც ექნება ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის მარეგულირებელ კანონთან დაკავშირებული სპეციალური მანდატი.

შესაბამისად, ანგარიშში იდენტიფიცირებულია დამოუკიდებელი საზედამხედველო ორგანოს მანდატის, უფლებამოსილების და ფუნქციონირების ძირითადი ელემენტები, ევროპის რეგიონში არსებული საუკეთესო პრაქტიკისა და განვითარების პროცესში მყოფი სტანდარტების შესაბამისად.

კერძოდ, საზედამხედველო ორგანო:

- » გამოსცემს შესასრულებლად სავალდებულო გადანყვეტილებებს და გააჩინა სანქციების დაკისრების უფლებამოსილება;
- » ზედამხედველობს ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის მარეგულირებელი კანონის ყელა ასპექტს, არა მხოლოდ ინფორმაციის გამოთხოვნის პროცესს;
- » ახორციელებს მედიაციას, გამოსცემს რეკომენდაციებს;
- » აქვს შემოწმების უფლებამოსილება და შეუძლია სადავო ინფორმაციის შემოწმება;
- » უფლებამოსილია, გადახედოს ინფორმაციის გასაიდუმლოების შესახებ მიღებულ გადანყვეტილებას ან შესაბამის ორგანოს მიმართოს რეკომენდაცია ინფორმაციის განსაიდუმლოების შესახებ რეკომენდაციით;
- » უფლებამოსილია, დაიწყოს ex-officio გამოძიება, საჩივრის მიღების გარეშე, ან გამოიძიოს საჩივრებში იდენტიფიცირებული სისტემური დარღვევები;
- » უფლებამოსილია, სახელმძღვანელო ინსტრუქციებით მიმართოს საჯარო ორგანოებს და უზრუნველყოს საჯარო მოხელეთა ტრენინგი;
- » ევალება საზოგადოების ცნობიერების ამაღლება ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უფლების შესახებ;

- » შეუძლია გამოსცეს სახელმძღვანელო ინსტრუქციები და კრიტერიუმები ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის შესახებ კანონის და სხვა რელევანტური კანონების ინტერპრეტაციასთან დაკავშირებით;
- » შეუძლია გამოსცეს რეკომენდაციები არსებული და ახალი კანონმდებლობის შესახებ;
- » რეგულარულად აგროვებს მონაცემებს საჯარო ორგანოებისგან, ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის შესახებ კანონის განხორციელების შესახებ;
- » უზრუნველყოფს დამატებითი მონაცემების შეგროვებას, მათ შორის, კვლევების და საზოგადოებრივი აზრის გამოკითხვების საშუალებით;
- » წელიწადში ერთხელ მაინც პარლამენტს წარუდგენს ანგარიშს და საზოგადოებას რეგულარულად აწვდის ინფორმაციას საკუთარი საქმიანობის, გადწყვეტილებებისა და საჯარო ორგანოებისგან შეგროვებული მონაცემების შესახებ.

წინამდებარე ანგარიშში წარმოდგენილია იმ ქვეყნების მაგალითები, სადაც მოქმედებს შესაბამისი დებულებები და ჩამოყალიბებულია კარგი პრაქტიკა დამოუკიდებელი საზედამხედველო ორგანოების (როგორცაა, ინფორმაციის კომისარი) მანდატთან, სტრუქტურასთან და ფუნქციონირებასთან დაკავშირებით.

ანგარიში ასევე, მიუთითებს UNESCO-ს მიერ შეგროვებულ ემპირიულ მონაცემებზე, რომლის თანახმადაც ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის მარეგულირებელი კანონების უფრო ეფექტურად ხორციელდება ისეთ ქვეყნებში, სადაც მოქმედებს დამოუკიდებელი საზედამხედველო ორგანო.<sup>1</sup>

<sup>1</sup> იხ. UNESCO 2022 Survey on Public Access to Information, <https://www.unesco.org/en/articles/unesco-launches-2022-survey-public-access-information?hub=751>



# 2

## შესავალი

### ბროსოს კონვენციის სტანდარტები:

ბროსოს კონვენციის წევრ სახელმწიფოებში ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის  
მარეგულირებელი კანონმდებლობის ელემენტების მიმოხილვა

წინამდებარე ანგარიში მომზადებულია ევროპის საბჭოს პროექტის „მედიის თავისუფლების, ინტერნეტ მმართველობისა და პერსონალურ მონაცემთა დაცვის გაძლიერება საქართველოში“ ფარგლებში. პროექტის მიზანია, განამტკიცოს მედიის თავისუფლება სხვადასხვა ღონისძიებების განხორციელების შედეგად, მათ შორის, საჯარო ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის სფეროში მოქმედი საერთაშორისო სტანდარტების შესახებ ცნობიერების ამაღლების გზით.

ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უფლება საყოველთაო უფლებაა, თუმცა მას განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს მედიის სფეროში მომუშავე სპეციალისტებისთვის. ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ არაერთხელ გაუსვა ხაზი ჟურნალისტებისთვის და სოციალური „ვოჩდოგებისთვის“ ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის მნიშვნელობას. კერძოდ, მან აღნიშნა, რომ ამ უფლების მნიშვნელობა ინფორმაციის შემგროვებელთათვის არის „რელევანტური მოსამზადებელი ნაბიჯი ჟურნალისტურ საქმიანობაში ან სხვა საქმიანობაში, რომელიც გულისხმობს საჯარო დებატის ფორუმის ან შემადგენელი არსებითი ელემენტის შექმნას.“<sup>2</sup> ამავედროულად, აღნიშნული არნიშნავს იმას, რომ ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უფლება ექსკლუზიურად ეკუთვნით მედიის და სამოქალაქო ორგანიზაციების წარმომადგენლებს, არამედ, იგი განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია აღნიშნული პირებისთვის, ხოლო სახელმწიფოს ვალდებულებაა, უზრუნველყოს მედიის თავისუფლება და მათ შორის, მყარი საკანონმდებლო ჩარჩო ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უფლებისთვის.

საქართველოში ამჟამად ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა რეგულირდება ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის მე-3 თავში, რომლის პირველი ვერსიაც 1999 წელს იქნა მიღებული. შედარებითი სამართლისა და პრაქტიკის ანალიზის მიზანია, ხელი შეუწყოს დისკუსიას, თუ როგორ შეიძლება იქნას უზრუნველყოფილი საქართველოს მიერ „ოფიციალური დოკუმენტების ხელმისაწვდომობის შესახებ“ ევროპის საბჭოს კონვენციის (CETS 205, ცნობილი როგორც „ტრომსოს კონვენცია“) რატიფიცირება, ქვეყანაში მოქმედი სამართლებრივი ჩარჩოს გათვალისწინებით.

უმაღლესი სტანდარტებისა და საუკეთესო პრაქტიკის შესახებ რეკომენდაციები და ანალიზი საქართველოს, ასევე, დაეხმარება, უზრუნველყოს ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უფლების მარეგულირებელი კანონმდებლობის შესაბამისობა ევროპაში და საერთაშორისო დონეზე არსებულ უმაღლეს სტანდარტებთან.

ტრომსოს კონვენციის პრეამბულაში მითითებულია, რომ იგი არეგულირებს ოფიციალური დოკუმენტების ხელმისაწვდომობას, გამჭვირვალობის ხელშეწყობის ქრილში, რაც პლურალისტულ და დემოკრატიულ საზოგადოებაში აუცილებლობას წარმოადგენს.

ტრომსოს კონვენციის პრეამბულა მიუთითებს გამჭვირვალობის სარგებლიანობაზე, კერძოდ:

<sup>2</sup> საქმე: *Magyar Helsinki Bizottság v. Hungary*, 8 November 2016, §158 <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-167828>

- i.** უზრუნველყოფს ინფორმაციის წყაროს საზოგადოებისთვის;
- ii.** საზოგადოებას ეხმარება საზოგადოების და ხელისუფლების ორგანოთა მდგომარეობის შესახებ აზრის ფორმირებაში;
- iii.** ხელს უწყობს სახელმწიფო ორგანოთა კეთილსინდისიერებას, ეფექტურობას, ეფექტიანობას და ანგარიშვალდებულებას, რითაც ეხმარება მათი ლეგიტიმურობის დადასტურებას;

აღნიშნული სარგებლიანობის მნიშვნელობისა და საქართველოში ამჟამად არსებული სპეციფიური საჭიროებების გათვალისწინებით, წინამდებარე ანგარიში შეისწავლის შედეგებით სამართალს და პრაქტიკას ტრომსოს კონვენციის ოთხ შერჩეულ ელემენტთან დაკავშირებით, კერძოდ: ინფორმაციის გაცემის მოთხოვნით წარდგენილ განცხადებებზე რეაგირება, ხელმისაწვდომობის ფორმები, შეზღუდვები და საზედამხედველო ორგანოები.

კვლევა ძირითადად განხორციელდა იმ ქვეყნების კანონმდებლობასა და პრაქტიკაზე დაყრდნობით, რომელთაც რატიფიცირებული აქვთ ტრომსოს კონვენცია. ესენია: სომხეთი, ალბანეთი, ბოსნია და ჰერცეგოვინა, ესტონეთი, ფინეთი, უნგრეთი, ისლანდია, ლიეტუვა, მონტენეგრო, ნორვეგია, მოლდოვას რესპუბლიკა, შვედეთი და უკრაინა. იმის მიუხედავად, რომ ესპანეთს არ აქვს რატიფიცირებული კონვენცია, ასევე, შესწავლილი იქნა ესპანეთის კანონმდებლობა, რომელიც შედარებით ახალგაზრდაა და გარკვეულ მყარ დებულებებს შეიცავს. დოკუმენტში განხილულია ხორვატიის კანონმდებლობაც, რომელიც, როგორც წესი, მაღალ შეფასებას იმსახურებს ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის მარეგულირებელ ეროვნულ კანონმდებლობაში საერთაშორისო სტანდარტების ასახვის გამო.

ანგარიში მომოიხილავს კარგ პრაქტიკას და გამოავლენს ტრომსოს კონვენციასთან შესაბამისობის უზრუნველყოფის ან მასზე მაღალი სტანდარტების დადგენის გზებს, იმის გათვალისწინებით, რომ განმარტებითი ანგარიშის თანახმად, კონვენცია ადგენს მხოლოდ „მინიმალურ, საბაზისო დებულებებს.“

# 3

## ინფორმაციის გაცემის მოთხოვნით წარდგენილ განცხადებებზე რეაგირება

ტრომსოს კონვენციის სტანდარტები:

ტრომსოს კონვენციის წევრ სახელმწიფოებში ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის  
მარეგულირებელი კანონმდებლობის ელემენტების მიმოხილვა

ტრომსოს კონვენცია არ ადგენს კონკრეტულ ვადებს ინფორმაციის გაცემის მოთხოვნით წარდგენილ განცხადებებზე რეაგირებასთან დაკავშირებით. თუმცა, 5.4 მუხლში წარმოდგენილი რეკომენდაციის თანახმად:

ოფიციალურ დოკუმენტზე წვდომის მოთხოვნა სწრაფად უნდა იქნას განხილული. გადაწყვეტილება მაქსიმალურად მოკლე ვადაში ან გონივრულ ვადაში უნდა იქნას მიღებული, განმცხადებლისთვის შეტყობინებული და განხორციელებული, ხოლო ეს ვადა წინასწარ უნდა იყოს განსაზღვრული

კონვენციის განმარტებითი ბარათი განმარტავს დეტალებს და ხაზს უსვამს, რომ სწრაფი რეაგირება უაღრესად მნიშვნელოვანია ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უფლებისთვის. იგი ახდენს სამი ელემენტის იდენტიფიცირებას, რომელიც კანონმდებელმა უნდა გაითვალისწინოს:

- სწრაფი რეაგირება, მაქსიმალური ვადის დადგენა
- გაჭიანურების შესახებ განმცხადებლის ინფორმირების მოთხოვნა
- რეაგირებისთვის საჭარო დაწესებულებები არ უნდა დაელოდონ მაქსიმალური ვადის ამონურვას.

ტრომსოს კონვენცია შედარებით ბუნდოვანია ვადების საკითხთან დაკავშირებით, თუმცა, ეს არ ნიშნავს, რომ კანონმდებელმა ბუნდოვანი კანონი უნდა მიიღოს. ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ მკაფიოდ განაცხადა, რომ ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის დროულობა გამოხატვის უფლებისა და ინფორმაციის თავისუფლების ძირითადი შემადგენელი ნაწილია, ხოლო „ინფორმაცია მალეფუჭებადი საქონელია“ - სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ინფორმაციის გაცემის გაჭიანურება რეალურად იგივეა, რაც ინფორმაციის გაცემაზე უარის თქმა, რადგან იგი კარგავს თავის ღირებულებას.

ამას გარდა, შედარებითი სტანდარტებსა და აღიარებულ კარგ პრაქტიკაზე დაყრდნობით, ვადებთან დაკავშირებით, დასაშვებია შედარებით ფართო ჩარჩოს არსებობა, რომელშიც შემავალი თითოეული კანონი ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის შესახებ ადგენს ვადებს ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის სხვადასხვა ელემენტებისთვის, კერძოდ:

- » დასტური: დასტურის გაცემა. განცხადების მიღების დასტური განმცხადებელს უნდა ატყობინებდეს, რომ მისი განცხადება დარეგისტრირდა და განუმარტავდეს გასაჩივრების მექანიზმებს. იგი უნდა შეიცავდეს რეგისტრაციის ნომერს და მისი გაგზავნა უნდა მოხდეს დაუყოვნებლივ, არაუმეტეს 5 სამუშაო დღის ვადაში.
- » მოთხოვნის დაზუსტება: მოთხოვნის დაზუსტების საჭიროების შემთხვევაში, განმცხადებელს ამის შესახებ უნდა ეცნობოს მაქსიმალურად მოკლე ვადაში, არაუმეტეს 5 სამუშაო დღისა და მიეცეს საკმარისი დრო რეაგირებისთვის (მინიმუმ 15 სამუშაო დღე). განცხადებაზე რეაგირებისთვის განსაზღვრული ვადის ათვლა უნდა დაიწყოს მხოლოდ მას შემდეგ, რაც განმცხადებელი წარადგენს დაზუსტებულ მოთხოვნას. მაგალითად, თუ მაქსიმალური ვადაა 15 დღე, მას შემდეგ, დაზუსტების მოთხოვნის გაგზავნის შემდეგ და მას შემდეგ, რაც 10 სამუ-

შაო დღის ვადაში განმცხადებელი უზრუნველყოფს განცხადების დაზუსტებას, განმცხადების განხილვის ახალი მაქსიმალური ვადა იქნება განცხადების წარდგენიდან 25 დღე.

- » გადაგზავნა ან გადამისამართება: იმ შემთხვევაში, თუ განმცხადებლის მიერ აღრესატი არასწორად იქნა არჩეული, განცხადება შესაბამის საჯარო დაწესებულებას, სადაც დაცულია მოთხოვნილი ინფორმაცია, უნდა გადაეგზავნოს არაუმეტეს 5 სამუშაო დღის ვადაში. კანონმდებელს აქვს შესაძლებლობა, აღნიშნული ვადა შეიტანოს თავდაპირველ ვადაში ან გაახანგრძლივოს თავდაპირველი ვადა 5 დამატებითი დღით.
- » განცხადების დაკმაყოფილების ან უარის თქმის შესახებ გადანყვეტილება: საჯარო ინფორმაციის გაცემის შესახებ გადანყვეტილება ან მკაფიოდ დასაბუთებული უარი განმცხადებელს უნდა გაეგზავნოს შეძლებისდაგვარად მოკლე ვადაში, მაქსიმუმ კანონით დადგენილი ვადის გასვლამდე. კანონმდებელმა ცალსახად უნდა გაითვალისწინოს გადანყვეტილების მაქსიმალურად მოკლე ვადაში მიღების ვალდებულება.
- » გასაჩივრება: განმცხადებელს უნდა მიეცეს გარკვეული დრო საჩივრის წარსადგენად, რადგან, შესაძლოა, ექსპერტის კონსულტაცია ან მხარდაჭერა იყოს საჭირო. შესაბამისად, გასაჩივრების ვადა არ უნდა იყოს 40 სამუშაო დღეზე ნაკლები, თუმცა, ვადები განსხვავდება და შესაძლოა 5 წელსაც აღწევდეს, ომბუდსმენის ოფისში გასაჩივრების შემთხვევაში. საჩივარზე რეაგირება უნდა იყოს სწრაფი და ამ მხრივ, რეკომენდებულია 15 სამუშაო დღე.
- » განცხადებაზე რეაგირების ვადის გახანგრძლივება: ვადის გახანგრძლივება დაშვებული უნდა იქნას მხოლოდ გამონაკლის შემთხვევებში, რის შესახებაც სათანადოდ უნდა ეცნობოს განმცხადებელს, სრულ დასაბუთებასთან ერთად. ვადის გახანგრძლივება შესაძლებელი უნდა იყოს მხოლოდ ერთჯერადად, არაუმეტეს თავდაპირველი ვადით. მაგალითად, თუ თავდაპირველი მაქსიმალური ვადაა 15 სამუშაო დღე, ამ ვადის გახანგრძლივება შესაძლებელი უნდა იყოს 10 ან 15 სამუშაო დღით.
- » გასაჩივრების ვადა: გასაჩივრების შიდა მექანიზმის ან დამოუკიდებელი საზედამხედველო ორგანოს შემთხვევაში, მკაფიოდ უნდა იქნას განსაზღვრული საჩივრის წარდგენის ვადა. მიზანშეწონილია, რომ განმცხადებელ მიეცეს საკმარისი დრო მტკიცებულების მოსაპოვებლად, მაგალითად, 40 სამუშაო დღე (2 თვე).
- » შიდა საჩივრის განხილვის ვადა: კანონი მკაფიოდ უნდა ადგენდეს საჩივრების განხილვის მაქსიმალურ ვადას, მსგავსად თავდაპირველი განცხადების განხილვის ვადისა (მაქსიმუმ 15 სამუშაო დღე), ხოლო ამ ვადის გახანგრძლივება შესაძლებელი უნდა იყოს მხოლოდ ერთჯერადად, სათანადო საფუძვლის არსებობის შემთხვევაში. [საზედამხედველო ორგანოების მიერ საჩივრის განხილვის ვადასთან დაკავშირებით, იხ. შესაბამისი სექცია].



### 3.1 მაქსიმალურად მოკლე ვადაში

ყველა იმ ქვეყანაში, რომელსაც რატიფიცირებული აქვს ტრომსოს კონვენცია (გარდა სომხეთისა), ცალსახად არის დადგენილი, რომ ინფორმაციის გაცემა უნდა მოხდეს მაქსიმალურად მოკლე ვადაში, რაც ნიშნავს იმას, რომ საჯარო დაწესებულება არ უნდა დაელოდოს მოთხოვნილი ინფორმაციის გაცემისთვის დადგენილ მაქსიმალური ვადის გასვლას.

ისეთ ქვეყნებში, სადაც ისედაც ძალიან მოკლე ვადები მოქმედებს, მაქსიმალურად მოკლე ვადაში გაცემის მოთხოვნა არ წარმოადგენს აქტუალურ საკითხს. ქვეყნებში, სადაც შედარებით ხანგრძლივი ვადები მოქმედებს, აუცილებელია იმის უზრუნველყოფა, რომ საჯარო მოხელეები არ დაელოდონ მაქსიმალური ვადის გასვლას. ინფორმაციის გაცემა არ უნდა ხდებოდეს დადგენილი ვადის ბოლო დღეს.

ასეთ ფორმულირებას შეიცავს ალბანეთის ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უფლების შესახებ 2014 წლის კანონის მე-15 მუხლი, რომლის თანახმადაც:

საჯარო დაწესებულება, რომელიც განიხილავს საჯარო ინფორმაციის მოთხოვნებს, ვალდებულია, მოთხოვნილი ინფორმაცია გასცეს მაქსიმალურად მოკლე ვადაში, თუმცა, არა უგვიანეს მოთხოვნის წარდგენიდან 10 სამუშაო დღისა, თუ სხვა რამ არ არის დადგენილი კონკრეტული კანონით.

ასეთი ფორმულირება და ხაზგასმა, რომ სწრაფი რეაგირება არის ნორმა, წარმოადგენს კარგ პრაქტიკას. დამოუკიდებელ საზედამხედველო ორგანოს, როგორცაა ინფორმაციის კომისარი, უნდა დაევალოს ვადების მონიტორინგი და რეაგირების განხორციელება - მაგალითად, დამატებითი ტრენინგები ან სანქციებიც კი, იმ ორგანოებისათვის, რომლებიც

მუდმივად არღვევენ კანონით დადგენილ ვადებს ან არ უზრუნველყოფენ ინფორმაციის მაქსიმალურად მოკლე ვადაში გაცემას.

### 3.2 მაქსიმალური ვადა

ტრომსოს კონვენციის შესაბამისად, ქვეყნების უმრავლესობას დადგენილი აქვს საჯარო ინფორმაციის მოთხოვნებზე რეაგირების მაქსიმალური ვადა. ეს ვადები და მათი გახანგრძლივების შესაძლებლობა წარმოდგენილია ქვემოთ:

#### ცხრილი A: საჯარო ინფორმაციის მოთხოვნებზე რეაგირების ვადები

ქვეყანა	რეაგირების ვადა	ვადის გამრძობა
სომხეთი	5	30
ალბანეთი	10	5
ბოსნია და ჰერცეგოვინა	15	15

ესტონეთი	5	15
ფინეთი	14	30
უნგრეთი	15	15
ისლანდია	7	განისაზღვრება ინდივიდუალურ შემთხვევებში
ლიეტუვა	20	20
მონტენეგრო	15	8
ნორვეგია	5	8
მოლდოვას რესპუბლიკა	15	5
შვედეთი	მაქსიმალურად მოკლე ვადაში	არ არის მითითებული
უკრაინა	5	20
<b>საშუალო:</b>	<b>11</b>	<b>16</b>

გამონაკლისია შვედეთი, სადაც არ არის დადგენილი კონკრეტული ვადა, არამედ, მითითებულია, რომ მოთხოვნის დაკმაყოფილების შემთხვევაში, დოკუმენტი „უნდა გაიცეს მოთხოვნისთანავე ან მაქსიმალურად მოკლე ვადაში“. საყურადღებოა, რომ შვედეთის კანონი ადგენს ინფორმაციის დაუყოვნებლივ ან მაქსიმალურად მოკლე ვადაში გაცემის ვალდებულებას, რაც ხელმისაწვდომობის ძალიან მაღალი სტანდარტია.

იმ ქვეყნებში, რომელთაც რატიფიცირებული აქვთ ტრომსოს კონვენცია, ინფორმაციის გაცემის ვადა არ აღემატება 15 დღეს, ხოლო საშუალო ვადაა 11 სამუშაო დღე მოთხოვნის წარდგენიდან.

საჯარო ინფორმაციის მოთხოვნაზე რეაგირების ყველაზე ხანგრძლივი ვადა გათვალისწინებულია ლიეტუვით და შეადგენს 20 სამუშაო დღეს (1 თვე), ხოლო ყველაზე მოკლე ვადები მოქმედებს სომხეთში, ესტონეთში, ნორვეგიაში და უკრაინაში (მხოლოდ 5 დღე).

ევროპაში საშუალო მაჩვენებელია 15 სამუშაო დღე. სწორედ 15 სამუშაო დღის ვადაში უნდა მოახდინონ ევროკავშირის ორგანოებმა რეაგირება ევროკავშირის დაწესებულებების მიერ წარდგენილ მოთხოვნებზე. გარემოსდაცვით საკითხებთან დაკავშირებული ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის შესახებ კონვენცია (ორჰუსის კონვენცია), რომელიც შედარებით ძველი ხელშეკრულებაა და 1998 წლით თარიღდება, ადგენს 20 სამუშაო დღის (1 თვე) ვადას, რაც ინტერნეტის ეპოქაში საკმაოდ ხანგრძლივ ვადად არის მიჩნეული.

აღბანეთში მოქმედებს კარგი პრაქტიკა, რომლის გათვალისწინებაც არის მიზანშეწონილი. კერძოდ, აღბანეთის 2014 წლის კანონმდებლობა ერთ-ერთი ყველაზე მყარი კანონმდებლობაა ევროპის რეგიონში. იგი ადგენს 10 სამუშაო დღეს თავდაპირველად წარდგენილ განცხადებაზე რეაგირებისთვის, რაც შეესაბამება წინამდებარე კვლევაში მითითებულ საშუალო ვადას (11 სამუშაო დღე).



### 3.3 ვადის გაგრძელება

რაც შეეხება საჯარო ინფორმაციის მოთხოვნაზე რეაგირების ვადის გაგრძელებას, ევროპაში არსებობს გარკვეული ვარიაცია დაშვებულ ხანგრძლივობასთან დაკავშირებით, როელიც მერყეობს 5-დან 30 დღემდე. ამავდროულად, ნებისმიერ შემთხვევაში, გაჭიანურება გამართლებული უნდა იყოს კანონით დადგენილი საფუძვლებით, ხოლო განმცხადებელს აღნიშნულის თაობაზე უნდა გაეგზავნოს შეტყობინება.

#### ცხრილი B: ვადის გაგრძელება და შეტყობინების მოთხოვნა

ქვეყნები	ვადის გაგრძელება (დღე)	მოქმედებს თუ არა შეტყობინების მოთხოვნა	კანონით დადგენილი საფუძვლები
ალბანეთი	5	კი	კი
სომხეთი	30	კი	კი
ბოსნია და ჰერცეგოვინა	15	კი	კი
ესტონეთი	15	კი	კი
ფინეთი	30	არ არის მითითებული	კი
უნგრეთი	15	კი	კი
ისლანდია	არ არის მითითებული	კი	არ არის მითითებული
ლიეტუვა	20	არ არის მითითებული	არ არის მითითებული
მონტენეგრო	8	კი	კი
ნორვეგია	8	კი	კი
მოლდოვას რესპუბლიკა	5	კი	კი
შვედეთი	არ არის მითითებული	არ არის მითითებული	არ არის მითითებული
უკრაინა	20	კი	კი

როგორც წესი, ვადის გაგრძელების საფუძვლებია დიდი მოცულობის დოკუმენტებში ან დიდი ოდენობის მონაცემებში ინფორმაციის მოძიების საჭიროება, კონსულტაციის გავლის ან მონაცემთა დაშტრიხვის საჭიროება, რასაც დრო სჭირდება.

ალბანეთის კანონის 20.4 მუხლი მკაფიოდ ადგენს:

ვადების ... გაგრძელება შესაძლებელია არაუმეტეს 5 სამუშაო დღით, ქვემოთ წარმოდგენილ ერთ რომელიმე საფუძველზე დაყრდნობით:

- (a) თუ საჭიროა არაერთი მოცულობითი დოკუმენტის მოძიება და გადახედვა;
- (b) თუ საჭიროა ინფორმაციის მოძიება ოფისებსა და ობიექტებში, რომლებიც მდებარეობს ცენტრალური ოფისიდან შორს;

(c) თუ ინფორმაციის გაცემის ან გაცემაზე უარის თქმის შესახებ გადაწყვეტილების მისაღებად საჭიროა კონსულტაციის გავლა სხვა საჯარო დაწესებულებასთან.

გადაწყვეტილება ვადის გაგრძელების თაობაზე დაუყოვნებლივ უნდა ეცნობოს განმცხადებელს.

როგორც A ცხრილიდან ჩანს, რეაგირების ვადასთან და ამ ვადის გაგრძელებასთან დაკავშირებით მოქმედებს განსხვავებული მოდელები, ესენია:

- » ისეთ ქვეყნებში, როგორებიც არიან ბოსნია და ჰერცეგოვინა ან ლიეტუვა მოქმედებს ერთნაირი ვადა რეაგირებასთან და რეაგირების ვადის გაგრძელებასთან დაკავშირებით, ხოლო ევროკავშირში მოქმედებს თხუთმეტდღიანი ვადა პლუს ამ ვადის თხუთმეტი დღით გაგრძელების შესაძლებლობა;
- » რეაგირების ვადის გაგრძელება შესაძლებელია შედარებით მოკლე პერიოდით ისეთ ქვეყნებში, როგორებიც არიან ალბანეთი, მონტენეგრო ან მოლდოვა.
- » რეაგირების მოკლე ვადა შესაძლოა გახანგრძლივდეს შედარებით გრძელი პერიოდით ისეთ ქვეყნებში, როგორებიც არიან სომხეთი (5 დღე + 30 დღით გაგრძელება), ფინეთი (14 დღე + 30 დღით გაგრძელება) და უკრაინა (5 დღე + 20 დღით გაგრძელება).

ვადების განსაზღვრისას კანონმდებელმა უნდა გაითვალისწინოს, თუ რა შეიძლება იყოს გონივრული ვადა ქვეყანაში არსებული სპეციფიური კონტექსტისა და ინფორმაციის მართვის ხარისხის გათვალისწინებით, ხოლო აღნიშნული ვადის გაგრძელება შესაძლებელი უნდა იყოს გონივრული პერიოდით, თუ ეს ჭეშმარიტად აუცილებელი და გამართლებულია.

ალბანეთში მოქმედებს წარდგენილ განცხადებაზე რეაგირების ათდღიანი ვადა, რაც შეესაბამება ევროპის საბჭოს რეგიონში სახელმწიფოთა უმრავლესობაში არსებულ პრაქტიკას და წინამდებარე კვლევაში იდენტიფიცირებულ საშუალო მაჩვენებელს. თავდაპირველი ვადის გაგრძელება 15 სამუშაო დღით (ბოსნია და ჰერცეგოვინა, ესტონეთი, უნგრეთი) ან 20 სამუშაო დღით (უკრაინა) გონივრულია, თუ არსებობს შესაბამისი დასაბუთება.

### 3.4 გასაჩივრების ვადები

იმ ქვეყნებში, რომელთაც ხელი მოაწერეს ან რატიფიცირებული აქვთ ტრომსოს კონვენცია, მოქმედებს ინფორმაციის გაცემაზე უარის ან წარდგენილი განცხადების განხილვასთან დაკავშირებული სხვა საკითხების გასაჩივრების სხვადასხვა შესაძლებლობები.

ზოგ ქვეყანაში საჩივრის განხილვა შესაძლებელია შიდაორგანიზაციულ დონეზე, ზემდგომი პირის ან ზემდგომი ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ (იხ. სექცია 6 გასაჩივ-

რების და საზედამხედველო ორგანოების შესახებ). სხვა ქვეყნებში მოქმედებს მხოლოდ გარე საჯარო დაწესებულებაში გასაჩივრების შესაძლებლობა, კერძოდ, სასამართლოში ან ომბუდსმენის ოფისში ან სპეციალიზებულ საზედამხედველო ორგანოში, როგორცაა, ინფორმაციის კომისარია.

ზოგ შემთხვევაში, სასამართლოში მიმართვამდე აუცილებელია საჩივრის შიდაორგანიზაციულ დონეზე წარდგენა. სხვა შემთხვევებში კი შესაძლებელია პირდაპირ სასამართლოსთვის მიმართვა.

გასაჩივრების ვადები განსხვავდება გასაჩივრების მრავალფეროვანი გზების მიხედვით. ამასთან, ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უფლებასთან დაკავშირებით ყოველთვის არ მოქმედებს რაიმე სპეციალური ვადები, არამედ, მოქმედებს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსით დადგენილი ვადები.

ც ცხრილში (იხ. ქვემოთ) წარმოდგენილია ვადები, რომლებიც მოქმედებს სხვადასხვა ქვეყნებში. როგორც ცხრილიდან ჩანს, ერთის მხრივ, შიდაორგანიზაციულ დონეზე საჩივრის წარდგენასთან დაკავშირებით მოქმედებს როგორც რვადღიანი ვადა ბოსნია და ჰერცეგოვინას შემთხვევაში, ხოლო ფინეთში, ომბუდსმენის ოფისში გასაჩივრების შემთხვევაში, მოქმედებს გასაჩივრების 5 წლამდე ვადა. რაც შეეხება საჩივრის განხილვის ვადებს, მოლდოვაში მოქმედებს ყველაზე ხანმოკლე პერიოდი, რაც გულისხმობს 8 სამუშაო დღეს, ხოლო არაერთ ქვეყანაში ამ კუთხით რაიმე ვადა არ არის განსაზღვრული, განსაკუთრებით, სამართალწარმოების შემთხვევაში.

რაც შეეხება კარგ პრაქტიკას, ბოლოდროინდელი ტენდენციის თანახმად (ეს განსაკუთრებით ეხება ბოლოდროინდელ და სპეციფიურ კანონებს), განმცხადებელს უნდა შეეძლოს გონივრულ ვადაში გასაჩივრება, ხოლო საჩივარი ზემდგომი ადმინისტრაციული ორგანოს ან დამოუკიდებელი საზედამხედველო ორგანოს მიერ განხილული უნდა იქნას შედარებით მოკლე ვადაში.

### ცხრილი C: გასაჩივრების ვადები

ქვეყანა	საზედამხედველო ორგანო	გასაჩივრების ვადა	საჩივრის განხილვის ვადა
ალბანეთი	ინფორმაციის თავისუფლების და პერსონალური მონაცემების დაცვის კომისარია	30 სამუშაო დღე	15 სამუშაო დღე
სომხეთი	ადამიანის უფლებების დამცველი	1 წელი	30 დღე
ბოსნია და ჰერცეგოვინა	შიდა საჩივარი შემდგომ, შესაძლებელია გასაჩივრება ბოსნია და ჰერცეგოვინას ომბუდსმენის ოფისში.	8 სამუშაო დღე 12 თვე	15 სამუშაო დღე არ არის მითითებული

ესტონეთი	მონაცემთა დაცვის ინსპექტორი	30 დღე	30 დღე, რომლის გაგრძელება შესაძლებელია 60 დღის ვადით, საჭიროების შესაბამისად.
ფინეთი	სასამართლო და/ან საპარლამენტო ომბუდსმენი	30 დღე 5 წლამდე	არ არის მითითებული არ არის მითითებული
უნგრეთი	სასამართლო მონაცემთა დაცვისა და ინფორმაციის თავისუფლების ეროვნული ორგანო.	30 დღე 30 დღე	არ არის მითითებული არ არის მითითებული
ისლანდია	ინფორმაციის კომიტეტი	30 დღე	არ არის მითითებული
ლიეტუვა	სეიმის ომბუდსმენი ან ადმინისტრაციული ორგანო	1 წელი 20 დღე	არ არის მითითებული არ არის მითითებული
მონტენეგრო	პერსონალური მონაცემების დაცვის და ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის სააგენტო	15 სამუშაო დღე	15 სამუშაო დღე
ნორვეგია	შიდა საჩივარი	3 კვირა	„არასათანადო დაყოვნების გარეშე“
	ომბუდსმენის ოფისი	1 წელი	არ არის მითითებული
მოლდოვას რესპუბლიკა	შიდა საჩივარი	30 სამუშაო დღე	8 სამუშაო დღე
შვედეთი	ადმინისტრაციული სასამართლო	3 კვირა	„საჩივარი ყოველთვის სწრაფად უნდა იქნას განხილული.“
	ომბუდსმენი	1 წელი	არ არის მითითებული
უკრაინა	შიდა საჩივარი (ადმინისტრატორის ზედამხედველი მოხელე ან ზემდგომი დანესებულება) ან სასამართლოები	30 კალენდარული დღე	30 კალენდარული დღე. შესაძლებელია 15 კალენდარული დღით გაგრძელება
	ადამიანის უფლებათა კომისარი	1 წელი	მაქსიმალურად მოკლე ვადაში, არაუმეტეს 15-დან 45 დღემდე პერიოდში, საჩივრის ტიპიდან გამომდინარე.
ესპანეთი	გამჭვირვალობის საბჭო	1 თვე	3 თვე

<b>გაერთიანებული სამეფო</b>	შიდა საჩივარი ინფორმაციის კომისარი	40 სამუშაო დღე 3 თვე	20 სამუშაო დღე არ არის მითითებული
<b>ევროკავშირი</b>	შიდა საჩივარი (ე.წ. „შესაბამისობის განცხადება“)	15 სამუშაო დღე	15 სამუშაო დღე
	შემდეგ, ევროპის ომბუდსმენი	2 წელი	არ არის მითითებული, თუმცა, ომბუდსმენი საჩივარს 3 თვის ვადაში განიხილავს.

### 3.5 საუკეთესო პრაქტიკა ვადებთან დაკავშირებით

ქვემოთ წარმოდგენილი შეიცავს რეკომენდაციებს ვადებთან დაკავშირებით, იმ ქვეყნების შედარებითი ანალიზის საფუძველზე, რომელთაც რატიფიცირებული აქვთ ტრომსოს კონვენცია და აგრეთვე, ევროპის მასშტაბით არსებულ საუკეთესო პრაქტიკაზე დაყრდნობით.

#### ცხრილი D: რეკომენდაციები ვადებთან დაკავშირებით

<b>ეტაპი</b>	<b>რეკომენდებული ვადა</b>	<b>კომენტარები</b>
<b>დასტური</b>	დაუყოვნებლივ / 24 საათში / მაქსიმუმ 5 სამუშაო დღეში	განმცხადებელს უნდა მიეწოდოს განცხადების სარეგისტრაციო ნომერი, ინფორმაცია ვადებისა და გასაჩივრების წესის შესახებ
<b>დაზუსტება</b>	მაქსიმუმ 5 სამუშაო დღე	განმცხადებელს ეძლევა 15-დან 20 სამუშაო დღის ვადა მოთხოვნის დაზუსტებლად; მოთხოვნის დაზუსტებამდე ვადის დენა ჩერდება.
<b>გადაგზავნა ან გადამისამართება</b>	5 სამუშაო დღე	შიდა გადაგზავნის შემთხვევაში, დასაშვებია განცხადებაზე რეაგირების ვადის გაზრდა იმ ვადით, რაც საჭიროა განცხადების გადასაგზავნად, თუმცა, არაუმეტეს 5 სამუშაო დღისა.
<b>განცხადების განხილვის ვადა</b>	მაქსიმალურად მოკლე ვადაში, თუმცა, არაუმეტეს 10-15 სამუშაო დღისა	საჯარო დაწესებულებებმა მაქსიმალურად მოკლე ვადაში უნდა განიხილონ განცხადება. საჭიროა ამ მონაცემების აღრიცხვა და მონიტორინგი.

ვადის გაგრძელება	10-15 სამუშაო დღით	მხოლოდ გამონაკლის შემთხვევებში, რაც კანონით უნდა იყოს დადგენილი და წერილობით დასაბუთებული. თუ განმცხადებელი არ ეთანხმება ვადის გაგრძელებას, მას უნდა შეეძლოს ამ გადაწყვეტილების დაუყოვნებლივ გასაჩივრება.
გასაჩივრების ვადა	20-40 სამუშაო დღე	რეკომენდებულია, რომ განმცხადებელს ჰქონდეს სათანადო დრო, რათა ისარგებლოს ექსპერტის / სამოქალაქო ორგანიზაციის მხარდაჭერით / იურიდიული კონსულტაციით
საჩივრის განხილვის ვადა	15 სამუშაო დღე შიდა საჩივრებისთვის 30 სამუშაო დღე დამოუკიდებელი საზედამხედველო ორგანოების შემთხვევაში. იშვიათ შემთხვევაში, ვადის გაგრძელება 15-20 დღით.	მაქსიმალურად სწრაფად უნდა იქნას განხილული. ინფორმაცია მნიშვნელოვანია, რაც ნიშნავს იმას, რომ საჩივრები

კანონმდებელმა აღნიშნული ვადები მკაფიოდ უნდა დაადგინოს, ხოლო ყველა საჯარო მოხელემ უნდა გაიაროს მომზადება ამ ვადების შესრულებასთან დაკავშირებით. საქმისწარმოების შიდა სისტემის დიზაინი უნდა იძლეოდეს განცხადებებსა თუ საჩივრებზე მაქსიმალურად მოკლე ვადაში რეაგირების შესაძლებლობას.

# 4

## სელმისაწვდომობის ფორმები

ბროსოს კონვენციის სტანდარტები:

ბროსოს კონვენციის წევრ სახელმწიფოებში ინფორმაციის სელმისაწვდომობის  
მარეგულირებელი კანონმდებლობის ელემენტების მიმოხილვა



ტრომსოს კონვენციის მე-6 მუხლი ადგენს ხელმისაწვდომობის ფორმებს გამცხადებელთათვის, იმ შემთხვევაში, თუ საჭარო დაწესებულება მიიღებს გადაწყვეტილებას მოთხოვნილი ინფორმაციის გაცემის თაობაზე. ეს ფორმებია:

1. განმცხადებელს უფლება აქვს, თავად აირჩიოს ორიგინალის ან ასლის მიღება ან ასლის მიღება, ნებისმიერი ხელმისაწვდომი ფორმით ან ფორმატით, რომელსაც თავად აირჩევს, გარდა იმ შემთხვევისა, თუ განმცხადებლის მიერ გაკეთებული არჩევანი არაგონივრულია.
2. თუ შეზღუდვა ვრცელდება გარკვეულ ინფორმაციაზე ოფიციალურ დოკუმენტში, სახელმწიფო ორგანო ვალდებულია, უზრუნველყოს წვდომა დანარჩენ ინფორმაციაზე, რომელსაც ეს დოკუმენტი შეიცავს. ამავდროულად, თუ დოკუმენტის ნაწილობრივი ვერსია არის შეცდომაში შემყვანი ან აზრს მოკლებული, ან ცალსახად არაგონივრულ ტვირთს აკისრებს შესაბამის ორგანოს, დოკუმენტის დარჩენილი ნაწილის გაცემასთან დაკავშირებით, წვდომაზე უარის თქმა დასაშვებია.
3. სახელმწიფო ორგანომ, შესაძლოა, ოფიციალურ დოკუმენტზე წვდომა უზრუნველყოს განმცხადებლისათვის ადვილად ხელმისაწვდომ ალტერნატიულ წყაროებზე მითითებით.

მე-6 მუხლის ძირითად ელემენტებზე დაყრდნობით, ქვემოთ წარმოდგენილ ცხრილში იდენტიფიცირებულია ის კანონები, რომლებიც შესაბამის დებულებებს შეიცავენ.

**ცხრილი E: დოკუმენტების ხელმისაწვდომობის ფორმები**

ქვეყანა	დედასი გაცნობა	ასლის მიღება ხელმისაწვდომ ფორმატში	ნაწილობრივი ხელმისაწვდომობა	უარის თქმა, თუ დაშტრიხული ფორმით გაცემა აზრს მოკლებულია?	ხელმისაწვდომ ალტერნატიულ წყაროებზე გადამისამართება
ალბანეთი	კი	კი	კი	არა	კი
სომხეთი	კი	კი	კი	არა	არ არის მითითებული
ბოსნია და ჰერცეგოვინა	კი	კი	კი	კი	არ არის მითითებული
ესტონეთი	კი	კი	კი	No	კი
ფინეთი	კი	კი	კი	არა	არა
უნგრეთი	არ არის მითითებული	კი	კი	არა	არა
ისლანდია	არ არის მითითებული	კი	კი	არა	არა
ლიეტუვა	კი	კი	კი	არა	არა



მონტენეგრო	კი	კი	კი	არა	არა
ნორვეგია	არ არის მითითებული	კი	კი	კი	არ არის მითითებული
მოლდოვას რესპუბლიკა	კი	კი	კი	არა	არ არის მითითებული
შვედეთი	კი	კი	კი	არა	არ არის მითითებული
უკრაინა	კი	კი	არ არის მითითებული	არა	კი

## 4.1 დედანში გაცნობა

ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის სტანდარტებში მყარად არის დადგენილი განმცხადებლის შესაძლებლობა, გაეცნოს ინფორმაციას დედანში, თუ საჭარო დაწესებულება მიიღებს გადაწყვეტილებას მოთხოვნილი ინფორმაციის გაცემის შესახებ, რაც ტრომსოს კონვენციაშია ასახული.

ინფორმაციის ადგილზე გაცნობის შესაძლებლობა უკავშირდება იმ დროს, როდესაც ასლების უზრუნველყოფის ერთადერთ გზას ასლების გადაღება წარმოადგენდა. აღნიშნული განმცხადებელს აძლევდა საშუალებას, ადგილზე გადაეწყვიტა, თუ რომელი დოკუმენტების ასლის მიღება სურდა, განსაკუთრებით მაშინ, თუ ასლის გადაღება ფასიანი იყო.

ციფრულ ეპოქაში, ნაკლებად დგას ამის საჭიროება, რადგან დიდი რაოდენობის დოკუმენტების ასლის განმცხადებელს ადვილად შეიძლება გადაეცეს ციფრულ ფორმატში.

ამის მიუხედავად, მიზანშეწონილია, რომ კანონი განსაზღვრავდეს ინფორმაციის ადგილზე გაცნობის შესაძლებლობას, უფლების სახით, განსაკუთრებით ისტორიულ დოკუმენტებთან დაკავშირებით, რომლებიც მხოლოდ ქალაქებში არსებობს, რადგან ასეთი დოკუმენტები არქივში ინახება. სწორედ ამიტომ, შესწავლილი კანონების უმრავლესობაში (13-დან 10 კანონში) მოქმედებს დებულებები, რომლებიც ადგილზე გაცნობას არეგულირებს, ხოლო ორ ქვეყანაში (ისლანდია და ნორვეგია) აღნიშნული შესაძლებლობა მოქმედებს პრაქტიკაში.

ბოსნია და ჰერცეგოვინის ან ფინეთის კანონები შედარებით ძველი კანონების მაგალითებია, რომელიც ცალსახა მითითებას შეიცავს ინფორმაციის ადგილზე გაცნობასთან დაკავშირებით:

ბოსნია და ჰერცეგოვინაში, ინფორმაციის გაცემის შესახებ გადაწყვეტილებას მოსდევს ინფორმაციის ადგილზე გაცნობის შესაძლებლობა:

მუხლი 14.2. ინფორმაციის გაცემის მოთხოვნის დაკმაყოფილების შემთხვევაში, სრულად ან ნაწილობრივ, საჭარო დაწესებულება განმცხადებელს აღნიშნუ-

ლის შესახებ ატყობინებს წერილობით. შეტყობინება განმცხადებელს უნდა (ა) ატყობინებდეს, რომ ინფორმაცია მისთვის ხელმისაწვდომია პირადად წვდომისთვის, შესაბამისი დაწესებულების შენობაში.

ბოსნია და ჰერცეგოვინაში ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის შესახებ კანონის რეგულარული მომხმარებლები აცხადებენ, რომ პრაქტიკაში დოკუმენტების მიწოდება ხდება ელ-ფოსტით, მიმაგრებული ფაილის სახით, ინფორმაციის ადგილზე გაცნობის შეთავაზების გარეშე. რა თქმა უნდა, აღნიშნული არ წარმოადგენს კანონით დადგენილი უფლების დარღვევას.

ფინეთში კანონში ცალსახად არის მითითებული, რომ შესაძლებელია ინფორმაციის არა მხოლოდ დედანში გაცნობა, არამედ, ასევე, აუდიო ჩანაწერის მოსმენა:

სექცია 16 (1) ოფიციალური დოკუმენტების ხელმისაწვდომობა მოიცავს განმცხადებლისთვის დოკუმენტის შინაარსის ზეპირად განმარტვას, დოკუმენტის გადაცემას ადგილზე გაცნობის, ასლის გადაღების ან მოსმენის მიზნით, ან დოკუმენტის ასლის ან ამობეჭდილი სახით გაცემას.

დოკუმენტის ასლების ორიგინალ ფორმატში ხელმისაწვდომობის უფლება უზრუნველყოფილი უნდა იქნას ზოგადი უფლების სახით. თუმცა, საჭიროების შემთხვევაში, დასაშვებია გამონაკლისების არსებობაც. აღნიშნულს ადგენს განმარტებითი ანგარიში, რომლის თანახმადაც:

შესაბამის დაწესებულებას უფლება აქვს, უარი თქვას დოკუმენტის ასლის გაცემაზე, თუ, მაგალითად, არ არის ხელმისაწვდომი ტექნიკური საშუალებები (აუდიო, ვიდეო ან ელექტრონული ასლებისთვის) ან თუ აღნიშნული არაგონივრულ დამატებით ხარჯებს მოიცავს ან თუ, ეროვნული კანონმდებლობის შესაბამისად, შესაძლოა დაირღვეს ინტელექტუალური საკუთრების უფლება.

აგრეთვე, შესაძლოა გამართლებული იყოს დოკუმენტის დედანზე პირდაპირ ხელმისაწვდომობაზე უარის თქმა, თუ დედანი ადვილად შეიძლება დაზიანდეს და ცუდ მდგომარეობაშია. ასეთ შემთხვევაში, საჭარო დაწესებულებამ უნდა გასცეს დოკუმენტის ასლი.

დოკუმენტების დაზიანებას რაც შეეხება, განმცხადებლები უმეტეს შემთხვევაში ითხოვენ შედარებით ახალი ინფორმაციის ხელმისაწვდომობას. შესაბამისად, ისტორიული დოკუმენტების დაზიანების საკითხი ხშირად არ დგას. ამავდროულად, ეს საკითხი აქტუალურია ისტორიული კვლევების შემთხვევაში, განსაკუთრებით ისეთ ქვეყნებში, სადაც ჯერ არ მომხდარა არქივების ციფრულ ფორმატში გადატანა. შესაბამისად, კანონსა და პრაქტიკაში უზრუნველყოფილი უნდა იქნას ციფრული ასლის გაცემის შესაძლებლობა იმ შემთხვევაში, თუ არსებობს დოკუმენტის დაზიანების რისკი.

რაც შეეხება ასლის გადაღებისათვის საჭირო ტექნიკურ საშუალებებს, მას შემდეგ, რაც შემუშავდა ტრომსოს კონვენცია (2006-2008 წლებში), ტექნოლოგიები მნიშვნელოვნად განვითარდა და ციფრული რეპროდუქციის ღირებულება, აუდიო ან ვიდეო ფორ-

მატშიც კი, ფაქტობრივად ნულის ტოლია და არ უნდა წარმოადგენდეს პრობლემას. ინფორმაციაზე ხელმისაწვდომობის თანამედროვე რეგულაციებში მკაფიოდ უნდა იყოს განსაზღვრული, რომ ტრომსოს კონვენციით დადგენილი ფართო განმარტება მოიცავს ყველა ფორმატს, მათ შორის აუდიო-ვიზუალურ ფორმატებს. შესაბამისად, საჯარო დაწესებულება ვალდებულია, გასცეს ასლები.

შედარებით პრობლემური საკითხია დოკუმენტის დედანის გაცნობა იმ შემთხვევაში, როდესაც საჭიროა დოკუმენტის ნაწილობრივ დაშტრიხვა, იმის გამო, რომ მასზე ვრცელდება ერთ-ერთი გამონაკლისი. ასეთ შემთხვევებში, გამართლებულია დოკუმენტის ადგილზე გაცნობაზე უარის თქმა, როგორც მინიმუმ, დოკუმენტის შესაბამის ნაწილთან მიმართებით.

შვედეთის კანონის მე-12 მუხლში აღნიშნულია, რომ როდესაც „დოკუმენტის ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა შეუძლებელია ისეთი ინფორმაციის გამჟღავნების გარეშე, რომელიც საიდუმლო მასალას წარმოადგენს, დოკუმენტის დარჩენილი ნაწილი განმცხადებლისთვის ხელმისაწვდომი უნდა იყოს ჩანაწერის ან ასლის ფორმით“, ნაცვლად დედნისა. მიზანშეწონილია ამ საკითხის კანონით გათვალისწინება და აგრეთვე, მითითება, რომ შესაძლებელია დოკუმენტის ციფრული ან დასკანერებული ვერსიის გაცემა იმ შემთხვევაში, თუ ქალაქის ფორმით არსებული დედანი საჭიროებს დაშტრიხვას, განსაკუთრებით იმის გათვალისწინებით, რომ დოკუმენტის დაშტრიხვა შედარებით ადვილია ციფრულ ფორმატში.

იმ შემთხვევაში, თუ „ორიგინალი“ ციფრული დოკუმენტია, აღნიშნული საკითხი აღარ არის აქტუალური, რადგან ციფრული ასლის გაგზავნა (დაშტრიხვით ან მის გარეშე) დედნის გაგზავნის ტოლფასია.

ხარჯის საკითხი, შესაძლოა, პრობლემა გახდეს იმ შემთხვევაში, თუ საჭიროა დიდი ოდენობით დოკუმენტების და/ან დიდი მოცულობის ფაილების გაცემა (მაგალითად, აუდიო-ვიზუალური მასალა ან მონაცემთა ბაზა), ხოლო საჯარო დაწესებულების ან განმცხადებლის ელ-ფოსტას არ აქვს ამ მოცულობის მასალების გაგზავნის/მიღების შესაძლებლობა.

ამ შემთხვევაში, შესაძლებელია გამოყენებული იქნას სხვადასხვა მიდგომები, მათ შორის, ელ-ფოსტით გასაგზავნი მასალების რამდენიმე ნაწილად დაყოფა, ფაილების ზომაში შემცირება ან ისეთი სერვისის გამოყენება, როგორცაა WeTransfer (რაც ნებადართულია ევროკავშირის საბჭოს შემთხვევაში). მთავარია, აღნიშნული განხორციელდეს ისე, რომ განმცხადებელს დამატებითი ხარჯების ანაზღაურება არ მოუწიოს.

## 4.2 ასლის ნებისმიერ ხელმისაწვდომ ფორმატში მიღების უფლება

ტრომსოს კონვენცია ადგენს განმცხადებლის უფლებას, ინფორმაციის ასლი მიიღოს ნებისმიერ ხელმისაწვდომ ფორმატში, როგორც მინიმუმ, მაშინ, როდესაც განმცხადებელი ირჩევს კონკრეტულ ფორმატს.

მიუხედავად იმისა, რომ ეს ცალსახად და მკაფიოდ არ არის დადგენილი, ციფრულ ეპოქაში აღნიშნული ნიშნავს, რომ თუ დოკუმენტი არსებობს ციფრულ ფორმატში, მაშინ განმცხადებელი ასლს მიიღებს ციფრულ ფორმატში.

იმ ქვეყნების უმრავლესობაში, რომელთაც რატიფიცირებული აქვთ ტრომსოს კონვენცია, აღნიშნული უფლება განისაზღვრება კონვენციასთან შესაბამისობაში. თუმცა, შვედეთში განმცხადებლები ზოგჯერ ჩივიან, რომ კანონი, რომელიც ციფრულ ეპოქამდე იქნა მიღებული, მათ არ ანიჭებს ციფრული დოკუმენტების მიღების ცალსახა უფლებას.

ფინეთი უზრუნველყოფს ციფრულ ხელმისაწვდომობას, თუმცა, კანონში მითითებულია, რომ „ინფორმაცია, რომელიც დაკუთვნილია საჯარო დაწესებულების გადაწყვეტილებების კომპიუტერიზებულ რეესტრში, გაცემული უნდა იქნას მაგნიტური მყარი დისკით ან რაიმე სხვა ელექტრონული ფორმით.“

სომხეთში კანონით დადგენილია ფორმატის არჩევის უფლება, ხოლო იმ შემთხვევაში, თუ განმცხადებელს არ აქვს მითითებული, თუ რომელ ფორმატს ამჯობინებს, ინფორმაციის გაცემა უნდა მოხდეს საჯარო დაწესებულებისთვის ყველაზე „შესაფერის“ ფორმატში:

მუხლი 9.8 წერილობით მოთხოვნაზე პასუხის გაცემა უნდა მოხდეს იმ მატერიალური ფორმით, რომელიც განცხადებაშია მითითებული. თუ მატერიალური ფორმა არ არის მითითებული და შეუძლებელია აღნიშნული საკითხის გარკვევა კანონით დადგენილი ვადების ფარგლებში, მაშინ წერილობით მოთხოვნაზე პასუხი გაიცემა იმ მატერიალური ფორმით, რომელიც ყველაზე შესაფერისია საჯარო დაწესებულებისთვის, სადაც ინფორმაცია ინახება.

ალბანეთის კანონმდებლობა ერთ-ერთი ყველაზე დეტალური კანონმდებლობაა და შეიცავს დებულებებს, რომლებიც მაგალითის სახით შეიძლება იქნას გამოყენებული:

მუხლი 3.3.

ნებისმიერ პირს უნდა ჰქონდეს საჯარო ინფორმაციაზე წვდომის უფლება, ორიგინალი ფორმატში ან ასლების ისეთი ფორმით ან ფორმატით მიღების შედეგად, რომელიც უზრუნველყოფს დოკუმენტის შინაარსზე სრულ ხელმისაწვდომობას.

მუხლი 11.5

იმ შემთხვევაში, თუ განცხადებაში არ არის მითითებული მოთხოვნილი ინფორმაციის გაცემის ფორმატი, ინფორმაციის გაცემა უნდა მოხდეს საჯარო დაწესებულებისთვის ყველაზე ეფექტური და იაფი ფორმით.

მუხლი 14.2

განცხადებები, რომლებიც შეეხება წერილობით დოკუმენტებს, უნდა დამუშავდეს იმგვარად, რაც განმცხადებლისთვის უზრუნველყოფს შემდეგის ხელმისაწვდომობას:

- ა) სრული ასლი იმავე ფორმატში, რომელსაც იყენებს საჯარო დაწესებულება, გარდა გარკვეული სპეციფიური შემთხვევებისა;
- ბ) ინფორმაციის სრული ასლი ელ-ფოსტის საშუალებით, იმ შემთხვევაში, თუ ინფორმაცია არსებობს ან გადატანილია ასეთ ფორმატში.



მუხლი 14.3.

თუ განმცხადებელი მიუთითებს სხვა ფორმატებზე, ინფორმაციის გაცემა უნდა მოხდეს საჯარო დაწესებულებისთვის ყველაზე ეფექტური და იაფი ფორმით.

წინამდებარე კანონი ზუსტი სამართალშემოქმედების კარგი მაგალითია და იგი ეყრდნობა საერთაშორისო შედარებით სამართალს და საუკეთესო პრაქტიკას.

## 4.3 ზეპირი ხელმისაწვდომობა

ფინეთში დაშვებულია ინფორმაციის გაცემის მოთხოვნებზე პასუხის ზეპირი ფორმით გაცემა, რაც უჩვეულო, თუმცა, გასათვალისწინებელ კარგ პრაქტიკას წარმოადგენს. 16.1 სექცია ხელმისაწვდომობის ფორმების შესახებ უთითებს:

ოფიციალური დოკუმენტების ხელმისაწვდომობა მოიცავს განმცხადებლისთვის დოკუმენტის შინაარსის ზეპირად განმარტვას, დოკუმენტის გადაცემას ადგილზე გაცნობის, ასლის გადაღების ან მოსმენის მიზნით, ან დოკუმენტის ასლის ან ამობეჭდილი სახით გაცემას.

მსგავსად აღნიშნულისა, მე-19 სექცია მიმდინარე გადაწყვეტილების მიღების პროცესების შესახებ ინფორმაციის გაცემის მოვალეობის თაობაზე მიუთითებს, რომ ამ ინფორმაციის გაცემა შესაძლებელია „ზეპირად ან სხვა შესაფერისი ფორმებით.“

კანონის 34.1 სექცია, რომელიც ეხება სახელმწიფო ბაჟს ადგენს, რომ ინფორმაციის ზეპირი ფორმით მიწოდების შემთხვევაში, დაუშვებელია რაიმე ბაჟის დაწესება.

სომხეთში ასევე მოქმედებს დებულებები მოთხოვნის ზეპირი ფორმით წარდგენის და პასუხის ზეპირი ფორმით მიღების შესახებ. მოთხოვნის წარდგენა შესაძლებელია ზეპირი ფორმით, იმ პირობით, რომ განმცხადებელი მიუთითებს თავის სახელს და გვარს. ზეპირი მოთხოვნის შემთხვევაში, განმცხადებელმა წინასწარ უნდა წარმოადგინოს თავისი სახელი და გვარი. ზეპირი მოთხოვნაზე პასუხის გაცემა ხდება იმ შემთხვევაში, თუ ეს აუცილებელია ისეთი რისკების პრევენციის მიზნით, რომელიც უკავშირდება საზოგადოებრივ უსაფრთხოებას, საზოგადოებრივ წესრიგს, საზოგადოებრივ ჯანმრთელობას და მორალს, სხვების უფლებებს და თავისუფლებებს, გარემოს და პირის საკუთრებას. ასეთ შემთხვევაში, „ზეპირი ფორმით წარდგენილ მოთხოვნაზე პასუხი გაიცემა დაუყოვნებლივ, მოთხოვნის მოსმენისთანავე, ან მაქსიმალურად მოკლე ვადაში“.

ინფორმაციის ხელმისაწვდომის ყველა კანონი არ შეიცავს ცალსახა დებულებებს მოთხოვნის ზეპირი ფორმით წარდგენასთან დაკავშირებით. თუმცა, ასეთი დებულებები მიზანშეწონილია და განსაკუთრებით სასარგებლოა ისეთ ქვეყნებში, სადაც ტრადიციული ბიუროკრატიული კულტურის გამო, საჯარო დაწესებულებები თავს იკავებენ საზოგადოების წევრების მხრიდან ზეპირი ფორმით წარდგენილ მოთხოვნებზე პასუხის გაცემისგან. განსაკუთრებით ამ მხრივ, განსაკუთრებით აღსანიშნავია ფინეთში მოქმედი დებულება, რომელიც ეხება საზოგადოების წევრთა ინფორმირებას ისეთი მიმდინარე პროცესების შესახებ, როგორცაა ადმინისტრაციული ან საკანონმდებლო

პროცესები. ასევე, საყურადღებოა სომხეთში მოქმედი დებულება, რომელიც შეეხება მოთხოვნებზე ზეპირი ფორმით რეაგირებას იმ შემთხვევაში, თუ განმცხადებელი ითხოვს ინფორმაციას, რომელიც საჭიროა დაუყოვნებლივ.

## 4.4 ნაწილობრივი ხელმისაწვდომობა და ინფორმაციის გაცემა დაშტრიხული ფორმით

ტრომსოს კონვენციის 6.2 მუხლი ადგენს, რომ თუ მოთხოვნილი დოკუმენტი ნაწილობრივ ექვემდებარება გამონაკლისს, საჯარო დაწესებულებამ უნდა უზრუნველყოს დარჩენილი ნაწილის ხელმისაწვდომობა:

თუ შეზღუდვა ვრცელდება გარკვეულ ინფორმაციაზე ოფიციალურ დოკუმენტში, სახელმწიფო ორგანო ვალდებულია, უზრუნველყოს წვდომა დანარჩენ ინფორმაციაზე, რომელსაც ეს დოკუმენტი შეიცავს. გამოტოვებული ინფორმაციის შესახებ მკაფიოდ უნდა იქნას მითითებული...

ხშირად ევროპაში განმცხადებლები მოთხოვნის პასუხად იღებენ დოკუმენტებს, სადაც ინფორმაციის გარკვეული ნაწილი არის დაშტრიხული, განსაკუთრებით იმის გამო, რომ თითქმის ყველა დოკუმენტი შეიცავს ადამიანთა ვინაობას, ხოლო მონაცემთა დაცვის წესების თანახმად, ამ მონაცემების დაშტრიხვა ფართოდ გავრცელებულ პრაქტიკას წარმოადგენს.

ეს, აგრეთვე, განპირობებულია იმით, რომ საჯარო დაწესებულებები სულ უფრო მეტი სიზუსტით იყენებენ გამონაკლისებს, როგორც ამას ტრომსოს კონვენცია და სხვა საერთაშორისო სტანდარტები ითხოვს. შესაბამისად, ისინი უარს ამობენ მხოლოდ იმ ინფორმაციის გაცემაზე, რომელიც რეალურ ზიანს მიაყენებს დაცულ ინტერესს და ინფორმაციას გასცემენ მხოლოდ საჯარო ინტერესის გამოყენების შემდგომ.

სწორედ აღნიშნულ საკითხს ეხება ტრომსოს კონვენცია, რომელიც ადგენს ნაწილობრივი ხელმისაწვდომობის ვალდებულებას, დოკუმენტის დარჩენილ ნაწილზე. ამასთან, კონვენციის თანახმად, ინფორმაციის გამოტოვების შესახებ მკაფიოდ უნდა იქნას მითითებული.

ინფორმაციის გამოტოვებასთან დაკავშირებული კარგი პრაქტიკის თანახმად, თუ დოკუმენტზე ვრცელდება ერთზე მეტი გამონაკლისი, ხორციელდება თითოეული ნაწილის დაშტრიხვა და მკაფიოდ მიეთითება, თუ რომელი გამონაკლისის საფუძველზე მოხდა შესაბამისი ინფორმაციის გამოტოვება.

ალბანეთის კანონმდებლობაში, მკაფიოდ და ლაკონურად არის გათვალისწინებული ნაწილობრივი ხელმისაწვდომობის შესაძლებლობა, ყოველგვარი წინაპირობის გარეშე. კანონი ასევე ადგენს, რომ საჯარო დაწესებულებამ უნდა მიუთითოს, თუ დოკუმენტის რა ნაწილის მიმართ იქნა გამოყენებული კონკრეტული შეზღუდვა და რომელი შეზღუდვა იქნა გამოყენებული:

მუხლი 17.6. იმ შემთხვევაში, თუ ინფორმაციაზე შეზღუდვა ვრცელდება მხოლოდ ნაწილობრივ, საჯარო დაწესებულებამ არ უნდა თქვას უარი დარჩენილი ნაწი-

ლის გაცემაზე. საჯარო დაწესებულებამ მკაფიოდ უნდა მიუთითოს, თუ დოკუმენტის რომელი ნაწილის გაცემაზე ამბობს უარს, მათ შორის, წინამდებარე მუხლის რომელ პუნქტს ეფუძნება აღნიშნული უარი.

მოლდოვას კანონმდებლობაში მოქმედებს მოთხოვნა, რომლის თანახმადაც საჯარო დაწესებულებამ მკაფიოდ უნდა მიუთითოს, თუ რომელს შეზღუდვას ექვემდებარება დოკუმენტის მოცემული ნაწილი:

მუხლი 7.(3) იმ შემთხვევაში, თუ მოთხოვნილი დოკუმენტების ხელმისაწვდომობა ნაწილობრივ შეზღუდულია, საჯარო დაწესებულება ვალდებულია, გასცეს დოკუმენტის ის ნაწილი, რომლის ხელმისაწვდომობაც არ არის შეზღუდული კანონმდებლობის შესაბამისად და გამოტოვებული ნაწილების ადგილას მიუთითოს შემდეგი რომელიმე ფრაზა: „კომერციული საიდუმლო“, „კონფიდენციალური პერსონალური ინფორმაცია“. ...

კონკრეტული გამონაკლისის მითითებასთან ერთად მიზანშეწონილია, მოქმედებდეს მოთხოვნა, რომლის თანახმადაც დოკუმენტის დაშტრიხვის შემთხვევაში, დოკუმენტი დარჩეს ციფრულ, ელექტრონულად წაკითხვად ფორმატში.

დამატებით, მიზანშეწონილია, რომ თუ კანონმდებლობა შეიცავს დებულებებს ტრენინგის შესახებ, მოქმედებდეს მოთხოვნა, რომ საჯარო მოხელეებმა მომზადება გაიარონ დაშტრიხვის განხორციელების შესახებ, რათა მათ შეძლონ მხოლოდ საჭირო ინფორმაციის ამოღება დოკუმენტიდან და უზრუნველყონ აღნიშნულის სწორად და სრულად განხორციელება. იმ შემთხვევაში, თუ გარკვეული ინფორმაცია ზიანს მიყენებს საერთაშორისო ურთიერთობებს ან კომერციულ კონფიდენციალურობას ან პირადი ხელშეუხებლობის უფლებას, არ არის სასურველი, არ უნდა არსებობდეს ამ ინფორმაციის გამჟღავნების რისკი მხოლოდ იმიტომ, რომ საჯარო მოხელემ დაშტრიხვის მიზნით გამოიყენა Adobe-ის არაპროფესიონალური ვერსია, რა შემთხვევაშიც ადვილი იქნება დაშტრიხვის გაუქმება იმ პირის მიერ, რომელიც დოკუმენტის ასლს მიიღებს!

## 4.5 აზრს მოკლებულია ... თუ არა?!

ტრომსოს კონვენციის 6.2 მუხლის თანახმად: „თუ დოკუმენტის ნაწილობრივი ვერსია არის შეცდომაში შემყვანი ან აზრს მოკლებული, ან ცალსახად არაგონივრულ ტვირთს აკისრებს შესაბამის ორგანოს, დოკუმენტის დარჩენილი ნაწილის გაცემასთან დაკავშირებით, წვდომაზე უარის თქმა დასაშვებია.“

ჩვენს მიერ განხორციელებულმა კანონმდებლობის ანალიზმა გამოავლინა, რომ ასეთი დებულებები იშვიათად მოქმედებს იმ ქვეყნებში, რომელთაც რატიფიცირებული აქვთ კონვენცია, ისევე, როგორც ქვეყნებში, რომელთაც არ აქვთ ეს კონვენცია რატიფიცირებული.

ასეთი დებულება მოქმედებს მხოლოდ ბოსნია და ჰერცეგოვინაში და ნორვეგიაში, ხოლო ბოსნიაში მოქმედი კანონმდებლობის თანახმად, საჯარო დაწესებულება ვალდებულია უზრუნველყოს ნაწილობრივი ხელმისაწვდომობა, გარდა იმ შემთხვევისა, თუ

„ამოღებული ინფორმაციის გამო დოკუმენტი არის გაუგებარი“. ნორვეგიის კანონმდებლობა ითვალისწინებს რისკს, რომ დაშტრიხულმა ვერსიამ, შესაძლოა „შეცდომაში შეიყვანოს“ მკითხველი ან „ამოღებული ინფორმაცია, შესაძლოა, დოკუმენტის არსებით შემადგენელ ნაწილს წარმოადგენდეს.“

ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უფლების მომხმარებელთა გამოცდილებაზე დაყრდნობით, მინიმალური ინფორმაცია კი შესაძლოა ფასეული იყოს. გამომძიებელი ჟურნალისტები ხშირად იღებენ დოკუმენტებს, რომელზეც მხოლოდ თარიღი და ნომერია მითითებული, მაგრამ ისინი მაინც სასარგებლო აღმოჩნდება ხოლმე, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც ხდება ამ დოკუმენტების შედარება ამავე მოთხოვნის ან შემდგომი მოთხოვნის საფუძველზე მიღებულ სხვა დოკუმენტებთან.

ევროკავშირის დაწესებულებებიდან მიღებული დოკუმენტები ნაწილობრივ დაშტრიხულია, თუმცა, ხშირად სწორედ ასეთი დოკუმენტები წარმოადგენს საფუძველს საჩივრის წარსადგენად, დოკუმენტის სრულ ვერსიაზე ხელმისაწვდომობის მოთხოვნისთვის. სწორედ ამ მიზეზების გამო და იმის გათვალისწინებით, რომ კანონების უმრავლესობა არ ითვალისწინებს ნაწილობრივ დაშტრიხული დოკუმენტის ხელმისაწვდომობაზე უარს, მიზანშეწონილია, რომ ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის შესახებ კანონი უზრუნველყოფდეს ნაწილობრივ დაშტრიხული დოკუმენტის ხელმისაწვდომობის შესაძლებლობას.

## 4.6 ელექტრონულად წაკითხვადი ფორმატი

ერთ-ერთი ყველაზე დიდი პრაქტიკული პრობლემა, რომელსაც ვხვდებით ევროპის მასშტაბით, ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის კუთხით, არის დაშტრიხული დოკუმენტები და აგრეთვე, შემთხვევები, როდესაც საჯარო მოხელეს სურს დოკუმენტზე ხელის მოწერა, რა შემთხვევაშიც „ციფრული“ ასლის გაცემა ხდება ისეთ ფორმატში, რომელიც არ არის ელექტრონულად წაკითხვადი - მაგალითად, pdf ფორმატში, რომელიც შეიცავს დასკანერებულ გამოსახულებებს.

აღნიშნული წარმოადგენს ტრომსოს კონვენციის დარღვევას, რადგან ელექტრონული ფორმით ხელმისაწვდომი დოკუმენტი აუცილებლად უნდა იყოს ელექტრონულად წაკითხვადი. კანონების უმრავლესობა ცალსახად არ ითვალისწინებს ამ საკითხს და არ კრძალავს დოკუმენტების ელექტრონულად არა-წაკითხვად ფორმატში გაცემის უარყოფით პრაქტიკას. მიზანშეწონილია, რომ სამომავლოდ, ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის შესახებ კანონები შეიცავდეს დებულებებს დოკუმენტების ელექტრონულად წაკითხვადობასთან დაკავშირებით.

რამდენიმე კანონი შეიცავს ფორმულირებას, რომელიც ხელს უწყობს ციფრული ფორმატების უფრო ფართოდ გამოყენებას. აღნიშნულის მაგალითია ესტონეთის კანონის, რომლის თანახმადაც:

მუხლი 17.1 საჯარო დაწესებულება ვალდებულია, ინფორმაციის გაცემის მოთხოვნა დააკმაყოფილოს იმ ფორმით, რა ფორმითაც ითხოვს პირი, რომელმაც წარადგინა აღნიშნული მოთხოვნა და ინფორმაცია გასცეს:



1) ციფრული ფორმით, მონაცემთა გადაცემის საშუალების გამოყენებით ან ელფოსტით, ისე, როგორც გათვალისწინებულია ინფორმაციის გაცემის მოთხოვნაში.

ესპანეთის ბოლოდროინდელი კანონმდებლობა აქტიურად უწყობს ხელს ინფორმაციის ციფრულ ფორმატში გაცემას.

მუხლი 22. ხელმისაწვდომობის ფორმალიზება. 1. მიზანშეწონილია, რომ ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა უზრუნველყოფილი იქნას ელექტრონული საშუალებით, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც აღნიშნული შეუძლებელია ან განმცხადებელმა ცალსახად მოითხოვა სხვა საშუალება.

მონაცემთა ელექტრონულად წაკითხვადასთან დაკავშირებული მოთხოვნები წარმოდგენილია სხვა სამართლებრივ ინსტრუმენტებში, როგორცაა ევროკავშირის დირექტივა 2019/1024 ღია მონაცემებისა და საჯარო ინფორმაციის ხელახლა გამოყენების შესახებ, რომელიც ღია მონაცემთა დირექტივის სახელით არის ცნობილი. მიზანშეწონილია, რომ კანონმდებლები გაეცნონ აღნიშნულს, რათა უზრუნველყონ, რომ ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის კანონმდებლობა, რომელსაც ისინი მომავალში მიიღებდეს, აკმაყოფილებდეს ევროკავშირის უმაღლეს სტანდარტებს გაციფრულებასთან დაკავშირებით.

## 4.7 ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა ალტერნატიული წყაროების მეშვეობით

ტრომსოს კონვენციის 6.3 მუხლის თანახმად, საჯარო დაწესებულებებს უფლება აქვთ, უზრუნველყონ ხელმისაწვდომობა განმცხადებლის სხვა წყაროებთან გადამისამართების გზით, რომლებიც „ადგილად ხელმისაწვდომია“.

განმარტებითი ანგარიში შეიცავს დეტალურ განმარტებას 60-ე პუნქტში:

60. მე-3 პუნქტის თანახმად, ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა შესაძლებელია მომჩივნის ადვილად ხელმისაწვდომ, ალტერნატიულ წყაროებთან გადამისამართების გზით. მაგალითად, თუ დოკუმენტი გამოქვეყნებულია ინტერნეტში და არის ადვილად ხელმისაწვდომი მოცემული განმცხადებლისთვის, საჯარო დაწესებულებას შეუძლია, იგი გადაამისამართოს ალტერნატიულ წყაროსთან. დოკუმენტი არის თუ არა „ადვილად ხელმისაწვდომი“ უნდა შეფასდეს თითოეულ ინდივიდუალურ შემთხვევაში: მაგალითად, შესაძლოა ყველას არ ჰქონდეს წვდომა ინტერნეტზე. „ხელმისაწვდომი“, ასევე, თავის თავში მოიცავს ფინანსურ ხელმისაწვდომობას; მაგალითად, წინამდებარე პუნქტს არ შეესაბამება პირის გადამისამართება, რათა მან შეიძინოს ძვირადღირებული პუბლიკაცია.

იმ ქვეყნებს შორის, რომელთაც რატიფიცირებული აქვთ ტრომსოს კონვენცია, მხოლოდ ალბანეთში, ესტონეთში და უკრაინაში მოქმედებს შესაბამისი ფორმულირება. რაც შეეხება სხვა ქვეყნებს, გადამისამართების უფლება აქვთ საჯარო დაწესებულებებს გაერთიანებულ სამეფოში.

ალბანეთის კანონმდებლობა ითვალისწინებს სხვა წყაროებზე გადამისამართებას, თუმცა, მხოლოდ მაშინ, როდესაც განმცხადებელი ინფორმაციას ითხოვს ელექტრონულ ფორმატში და იგი ხელმისაწვდომია ინტერნეტში. ასეთ შემთხვევაში, საჯარო დაწესებულება ვალდებულია, დაუყოვნებლივ გასცეს ინფორმაცია:

მუხლი 16.2. თუ განმცხადებელი ინფორმაციას ითხოვს ელექტრონულ ფორმატში და იგი ხელმისაწვდომია ინტერნეტში, საჯარო დაწესებულება ვალდებულია, დაუყოვნებლივ უზრუნველყოს განმცხადებელი იმ ინტერნეტ-გვერდის ზუსტი მისამართით, სადაც ხელმისაწვდომია ეს ინფორმაცია. თუ განმცხადებელი ინფორმაციას არ ითხოვს ელექტრონულ ფორმატში, საჯარო დაწესებულება მოთხოვნას ვერ უპასუხებს იმ ინტერნეტ-გვერდის ზუსტი მისამართის მითითებით, სადაც ეს ინფორმაცია ელექტრონულად არის ხელმისაწვდომი.

იმ შემთხვევაში, თუ კანონი ითვალისწინებს ასეთ დებულებას, დებულება ან მისი განმარტებული რეგულაცია მკაფიოდ უნდა ადგენდეს, რომ საჯარო დაწესებულებამ უნდა გასცეს უაღრესად ზუსტი URL მისამართი. არ არის საკმარისი მხოლოდ იმის მითითება, რომ „ანგარიში, რომელიც თქვენ მოითხოვთ, მუნიციპალიტეტის ვებსაიტზეა ხელმისაწვდომი.“ ნაცვლად ამისა, საჯარო დაწესებულებამ განმცხადებელს ზუსტი ბმული უნდა მისცეს.

ის ფაქტი, რომ მცირეა ისეთი კანონების რაოდენობა, რომლებიც ამგვარ დებულებებს შეიცავს, მიუთითებს იმას, რომ აღნიშნული ზოგადად ცუდ პრაქტიკად არის მიჩნეული, ხოლო საჯარო მოხელის ვალდებულებას წარმოადგენს უზრუნველყოს მოთხოვნილი დოკუმენტის ასლი. აღნიშნულის უზრუნველყოფა შესაძლებელია დაუყოვნებლივ - როგორც ამას ადგენს ალბანეთის კანონმდებლობა - თუ ინფორმაცია უკვე არის საჯარო და ონლაინ არის ხელმისაწვდომი.

# 5

## შეზღუდვები

### ტრომსოს კონვენციის სტანდარტები:

ტრომსოს კონვენციის წევრ სახელმწიფოებში ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის  
მარეგულირებელი კანონმდებლობის ელემენტების მიმოხილვა

ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უფლება, მსგავსად თითქმის ყველა უფლებისა, არ არის აბსოლუტური და მისი განხორციელება შესაძლოა დაექვემდებაროს გარკვეულ შეზღუდვებს.

ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციით გარანტირებული უფლებებისა და ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოს იურისპრუდენციის თანახმად, განსაკუთრებით, გამოხატვის თავისუფლების შესახებ მე-10 მუხლის თანახმად, ეს შეზღუდვები უნდა აკმაყოფილებდეს ტესტს, რაც ნიშნავს იმას, რომ შეზღუდვები უნდა ემსახურებოდეს ლეგიტიმურ მიზანს, იყოს კანონით გათვალისწინებული და წარმოადგენდეს აუცილებლობას დემოკრატიულ საზოგადოებაში.

ლეგიტიმურ ინტერესებთან დაკავშირებით, ტრომსოს კონვენცია შეიცავს თერთმეტი (11) შეზღუდვის ჩამონათვალს, რომელსაც შესაძლოა დაექვემდებაროს ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა. ამასთან, დამატებითი შესაძლო შეზღუდვა მოქმედებს სამეფო ოჯახებისა და სახელმწიფო მეთაურების შემთხვევაში.

ჩამონათვალი შემუშავდა ევროპის საბჭოს წევრი სახელმწიფოების წარმომადგენლებს შორის ფრთხილი განხილვის და დისკუსიის შედეგად, კონვენციის შემუშავების პროცესში. ამ ამომწურავ ჩამონათვალთან დაკავშირებით მიღწეულ იქნა მყარი შეთანხმება. მხარეები შეთანხმდნენ, რომ ყველა ინტერესი ლეგიტიმურია და დაცული უნდა იქნას დემოკრატიულ საზოგადოებაში.

მუხლი 3 – ოფიციალური დოკუმენტების ხელმისაწვდომობის შესაძლო შეზღუდვები

2. თითოეულ მხარეს უფლება აქვს, შეზღუდოს ოფიციალური დოკუმენტების ხელმისაწვდომობა. შეზღუდვები კანონში ზუსტად უნდა იყოს განსაზღვრული, უნდა წარმოადგენდეს აუცილებლობას დემოკრატიულ საზოგადოებაში და უნდა იყოს პროპორციული მიზნისა, დაცული იქნას:

- a. ეროვნული უსაფრთხოება, დაცვა და საერთაშორისო ურთიერთობები;
- b. საზოგადოებრივი უსაფრთხოება;
- c. დანაშაულებრივი ქმედებების პრევენცია, გამოძიება და სამართლებრივი დევნა;
- d. დისციპლინური გამოძიებები;
- e. სახელმწიფო ორგანოების ინსპექცია, კონტროლი და ზედამხედველობა;
- f. პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობა და სხვა ლეგიტიმური კერძო ინტერესები;
- g. კომერციული და სხვა ეკონომიკური ინტერესები;
- h. სახელმწიფოს ეკონომიკური, ფულადი და გაცვლითი კურსის პოლიტიკა
- i. მხარეთა თანასწორობა სამართალწარმოებაში და მართლმსაჯულების ეფექტური ადმინისტრირება;
- j. გარემოს დაცვა; ან
- k. სახელმწიფო ორგანოში ან ორგანოებს შორის რაიმე საკითხის განსახილველად მიმდინარე დისკუსიის კონფიდენციალურობის უზრუნველყოფა;

შესაბამის სახელმწიფოებს უფლება აქვთ, ხელმოწერის დროს ან რატიფიკაციის, აღიარების, დამტკიცების ან მიერთების ინსტრუმენტის დეპოზიტირებისას, ევროპის საბჭოს გენერალურ მდივანს მიმართონ დეკლარაციით და განაცხადონ, რომ კომუნიკაცია მმართველ ოჯახთან და მათ ახლო ნათესავებთან ან სახელმწიფოს მეთაურთან, აგრეთვე, გათვალისწინებული უნდა იქნას შესაძლო შეზღუდვებს შორის.

## 5.1 ზიანის და საჯარო ინტერესის ტესტი

ამავდროულად, დაუშვებელია კონკრეტულ გამონაკლისთან დაკავშირებული ნებისმიერი და ყველა ტიპის ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის შეზღუდვა. მაგალითად, დაუშვებელია გამონაკლისად ჩაითვალოს პოლიციის შესახებ ნებისმიერი სახის ინფორმაცია, დანაშაულებრივი ქმედებების გამოძიებისა და სამართლებრივი დევნის მოტივით, ვინაიდან მნიშვნელოვანია, საზოგადოებამ იცოდეს, თუ როგორ მუშაობს პოლიცია და რამდენად კარგად ასრულებს თავის საქმიანობას; რომ სამართალდამცავ ორგანოებზე დახარჯული თანხები არ ექვემდებარება კორუფციას, ხოლო პოლიცია პატივს სცემს მოქალაქეთა უფლებებს.

ამრიგად, საჭიროა ტესტი, რომლის საფუძველზეც საჯარო დაწესებულება მიიღებს გადაწყვეტილებას, თუ რომელიც ინფორმაცია არ უნდა იქნას გაცემული და რომელი ინფორმაციის გასაჯაროებაა დაშვებული.

ტრომსოს კონვენცია ამ ტესტს ადგენს 3.2 მუხლში, რომლის თანახმადაც, თითოეული შეზღუდვის გამოყენება ექვემდებარება ზიანის და საჯარო ინტერესის ტესტს:

3. ოფიციალურ დოკუმენტში წარმოდგენილი ინფორმაციის გაცემაზე უარის თქმა დაშვებულია, თუ ამ ინფორმაციის გამჟღავნება დააზიანებს ან სავარაუდოდ დააზიანებს 1 პუნქტში მითითებულ რომელიმე ინტერესს, გარდა იმ შემთხვევისა, თუ გამჟღავნების მიმართ არსებობს აღმატებული საჯარო ინტერესი.

ეს ნიშნავს იმას, რომ ყოველთვის, როცა საჯარო დაწესებულება განიხილავს გარკვეულ ინფორმაციაზე უარის თქმას, პირველ რიგში მან უნდა გაითვალისწინოს, თუ რამდენად მიაყენებს ინფორმაციის გაცემა ზიანს ერთ-ერთ დაცულ ინტერესს და შემდეგ, მაშინაც კი, თუ ასეთი ზიანი შესაძლოა წარმოიშვას, ხომ არ არსებობს აღმატებული საჯარო ინტერესი მოცემული ინფორმაციის გამჟღავნებასთან დაკავშირებით. ეს ტესტი ნებისმიერ გამონაკლისთან მიმართებით არის სავალდებულო, ხოლო გადაწყვეტილება ინფორმაციის გაცემის ან გაცემაზე უარის თქმის შესახებ მიღებული უნდა იქნას მხოლოდ ამ ტესტის გამოყენების შემდეგ.

პოლიციის შემთხვევაში, თუ პოლიცია აქტიურად ეძებს ეჭვმიტანილს, არ იქნება გონივრული სრული ინფორმაციის გამჟღავნება, რადგან აღნიშნულმა შესაძლოა ზიანი მიაყენოს გამოძიებას. მეორეს მხრივ, ეჭვმიტანილის დაკავებისა და მისთვის ბრალის წაყენების შემდეგ, აღარ არსებობს ინფორმაციის საიდუმლოდ შენახვის აუცილებლობა, რადგან გამოძიებას ზიანი აღარ მიადგება დეტალების გამოქვეყნების



გზით. გათვალისწინებული უნდა იქნას მკაფიო საჯარო ინტერესი, რომელიც არსებობს საქმის და წაყენებული ბრალის შესახებ ინფორმაციის მიღებასთან დაკავშირებით.

განვიხილოთ კიდევ ერთი მაგალითი - თუ რესტორანში არაერთხელ გამოვლინდა ჰიგიენური ნორმების დარღვევა, რა თქმა უნდა, ამ ინფორმაციის გამჟღავნება რესტორნის კომერციულ ინტერესებს დააზარალებს. მეორეს მხრივ, არსებობს მკაფიო საჯარო ინტერესი - კერძოდ, საზოგადოებრივი ჯანდაცვის ინტერესი - რათა მოხდეს რესტორანში ჰიგიენასთან დაკავშირებული პრობლემების შესახებ ინფორმაციის გასაჯაროება. არაერთ ქვეყანაში, როგორცაა საფრანგეთი და გაერთიანებული სამეფო, არსებობს სახელმწიფო ვებგვერდები, სადაც წარმოდგენილია რესტორნების ჰიგიენური შემოწმების შედეგები, ხოლო გაერთიანებულ სამეფოში სავალდებულოა შემოწმების შედეგების გამოქვეყნება რესტორნის ან სხვა საკვები დაწესებულების კარებთან.<sup>3</sup>

განვიხილოთ კიდევ ერთი მაგალითი - თუ მოთხოვნილი ინფორმაცია ეხება საიდუმლო კოდებს, რომელთაც იყენებენ დაშიფრულ სამხედრო კომუნიკაციაში, ამ მონაცემების გამოქვეყნებამ, შესაძლოა, რეალური ზიანი გამოიწვიოს. ამასთან, არ არსებობს რაიმე ცალსახა საჯარო ინტერესი ამ მონაცემების გასაჯაროების მიმართ. შესაბამისად, ინფორმაციის გაცემაზე უარის თქმა ლეგიტიმურია.

ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის შესახებ კანონის შემუშავებისას, გათვალისწინებული უნდა იქნას, რომ ფორმულირება და სტრუქტურა უნდა იყოს მაქსიმალურად მკაფიო, რადგან სწორედ ამ შემთხვევაში იქნება შესაძლებელი კანონის სწორად ინტერპრეტაცია და განხორციელება საჯარო მოხელეების მიერ.

შესაბამისად, მიზანშეწონილია, რომ ზიანისა და საჯარო ინტერესის ტესტის გამოყენებასთან დაკავშირებით გათვალისწინებული იყოს მკაფიო ფორმულირება. ალბანეთის კანონის 17.2 მუხლში ხაზგასმულია, რომ ინფორმაციის მიღების უფლება „შესაძლოა შეიზღუდოს, თუ ეს შეზღუდვა არის აუცილებელი, პროპორციული, ხოლო ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა გამოიწვევს აშკარა და სერიოზულ ზიანს ...“.

ზიანის და საჯარო ინტერესის ტესტის კიდევ ერთი კარგი მაგალითი წარმოდგენილია ხორვატიის კანონში, რომლის თანახმადაც:

მუხლი **16**. პროპორციულობის და საჯარო ინტერესის ტესტი

(1) საჯარო დაწესებულება, რომელიც პასუხისმგებელია წინამდებარე აქტის მე-15 მუხლის მე-2 პუნქტის 2, 3, 4, 5, 6 და 7 ქვეპუნქტებში და მე-3 პუნქტში მითითებული ინფორმაციის მოთხოვნის მიზნით წარდგენილი განცხადების განხილვაზე ვალდებულია, გადაწყვეტილების მიღებამდე გამოიყენოს პროპორციულობის და საჯარო ინტერესის ტესტი.

წინამდებარე აქტის მე-15 მუხლის მე-2 პუნქტის 1-ელ ქვეპუნქტში მითითებული ინფორმაციის მფლობელი, ეროვნული უსაფრთხოების საბჭოს ოფისის წინასწარ მოპოვებული მოსაზრების შესაბამისად, ვალდებულია გამოიყენოს პროპორციულობის და საჯარო ინტერესის ტესტი, გადაწყვეტილების მიღებამდე.

<sup>3</sup> რესტორნების ინსპექციის შედეგები იხ. Alim'Confiance (საფრანგეთი) <https://www.alim-confiance.gouv.fr/> ან the Food Ratings website <https://ratings.food.gov.uk/> (გაერთიანებული სამეფო).

(2) პროპორციულობის და საჯარო ინტერესის ტესტის გამოყენებისას, საჯარო დაწესებულება ვალდებულია განსაზღვროს, მიზანშეწონილია თუ არა ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის შეზღუდვა წინამდებარე აქტის მე-15 მუხლის მე-2 და მე-2 პუნქტებში მითითებული რომელიმე ინტერესის დასაცავად, მიადგება თუ არა რომელიმე ინტერესს სერიოზული ზიანი და არსებობს თუ არა შეზღუდვის უფლების დაცვის საჭიროება ან შეზღუდვის უფლებას გადაწონის თუ არა საჯარო ინტერესი.

იმ შემთხვევაში, თუ საჯარო ინტერესი გადაწონის დაცულ ინტერესებს, საჯარო დაწესებულება ვალდებულია, გასცეს ინფორმაცია.

ამავდროულად, იმისათვის, რომ დებულება იყოს ეფექტური, არ არის აუცილებელი დეტალური ფორმულირება. ამ ტესტების გამოყენების ერთ-ერთ საუკეთესო მაგალითს შეიცავს ესპანეთის კანონმდებლობა, რომლის თანახმად:

მუხლი 14.2. შეზღუდვების გამოყენება უნდა იყოს გამართლებული და დაცვის საჭირო ფარგლების შესაბამისი და უნდა ითვალისწინებდეს თითოეული კონკრეტული საქმის გარემოებებს, განსაკუთრებით, იმ მაღალი საჯარო ან კერძო ინტერესების თანხვედრას, რომელიც ხელმისაწვდომობას ამართლებს.

განმარტებითი ანგარიში ადგენს ამ ტესტის ინდივიდუალურ შემთხვევებში გამოყენების საჭიროებას. გათვალისწინებული უნდა იქნას, თუ რამდენად აღემატება საჯარო ინტერესი შესაძლო ზიანს, ხოლო „თუ დოკუმენტზე ხელმისაწვდომობამ შესაძლოა გამოიწვიოს რომელიმე ამ ინტერესის დაზიანება, დოკუმენტი მაინც უნდა იქნას გაცემული, თუ დოკუმენტის ხელმისაწვდომობის მიმართ არსებული საჯარო ინტერესი აღემატება დაცულ ინტერესს.“

აღნიშნული ამყარებს იდეას, რომ მართალია ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა არ არის აბსოლუტური უფლება, შეზღუდვების გამოყენება ვერ იქნება ავტომატური და ამას გარდა, შეზღუდვების გამოყენება უნდა იყოს თავად შეზღუდული.

განმარტებითი ანგარიში ასევე, აღნიშნავს, რომ დაბალანსება შესაძლოა უზრუნველყოს კანონმდებელმა, თუმცა, ეს შესაძლებლობა გამოყენებული უნდა იქნას უაღრესად გონივრულად და არ არის რეკომენდებული, რადგან შესაძლოა ყოველთვის არსებობდეს გარემოება, რომელშიც აღმატებული საჯარო ინტერესი არსებობს. ანგარიშში, ასევე, აღნიშნულია: „კანონით გათვალისწინებული აბსოლუტური გამონაკლისები მინიმუმამდე უნდა იქნას დაყვანილი.“ აღნიშნულის მაგალითია კანონი, რომლის თანახმადაც სამხედროების დაშიფვრის კოდი ყოველთვის უნდა იყოს გასაიდუმლოებული, გრიფით „ზე საიდუმლო“. ეს ნიშნავს იმას, რომ ამ ინფორმაციის მოთხოვნის მიზნით წარდგენილი განცხადების განხილვის საჭიროება არ არსებობს, რადგან პასუხი ნათელია. ამავდროულად, არაერთ ქვეყანაში, საიდუმლო ინფორმაციის შემთხვევაში საჭიროა გასაიდუმლოების შესახებ გადაწყვეტილების გადახედვა, მოთხოვნის მიღების შემთხვევაში. იხ. სექცია 5.7 ქვემოთ.



ზიანის და საჯარო ინტერესის ტექსტის გამჭვირვალობის სასარგებლოდ სავალდებულო გამოყენების მაგალითს წარმოადგენს არაერთი კანონი ევროპაში, რომელიც ადგენს პროაქტიური გამჭვირვალობის მოთხოვნას. კერძოდ, კანონი, რომელიც ითხოვს, რომ სახელმწიფო შესყიდვის ხელშეკრულებები ან სახელმწიფო მოხელეთა ქონებრივი მდგომარეობის დეკლარაციები იყოს საჯარო, გამჭვირვალობის საჯარო ინტერესთან აბალანსებს ისეთ საკითხებს, როგორცაა კომერციული კონფიდენციალურობა და პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობა.

## 5.2 გამონაკლისების მოქმედების ფარგლები

ტრომსოს კონვენციით დაშვებული გამონაკლისები, შესაძლოა, ზოგ ქვეყანაში მოქმედებდეს მხოლოდ ნაწილობრივ, რაც დასტურდება ქვემოთ წარმოდგენილი F ცხრილით.

**ცხრილი F:** ტრომსოს კონვენციით დადგენილი გამონაკლისები ინფორმაციის ხელმისაწვდომობასთან დაკავშირებით

ტრომსოს კონვენციით დადგენილი გამონაკლისი	ქვეყნები, სადაც მოქმედებს ზიანის და საჯარო ინტერესის ტესტი	ქვეყნები, სადაც მოქმედებს მხოლოდ ზიანის ტესტი	ქვეყნები, სადაც მოქმედებს მხოლოდ საჯარო ინტერესის ტესტი
a. ეროვნული უსაფრთხოება, დაცვა და საერთაშორისო ურთიერთობები;	ალბანეთი, სომხეთი, ბოსნია და ჰერცეგოვინა, ესტონეთი, ფინეთი, მოლდოვა, მონტენეგრო შვედეთი, უკრაინა	უნგრეთი	ისლანდია, ნორვეგია
b. საზოგადოებრივი უსაფრთხოება;	სომხეთი, ბოსნია და ჰერცეგოვინა, ესტონეთი, ფინეთი, მონტენეგრო, უკრაინა		უნგრეთი, მოლდოვა, ნორვეგია
c. დანაშაულებრივი ქმედებების პრევენცია, გამოძიება და სამართლებრივი დევნა;	ალბანეთი, სომხეთი, ბოსნია და ჰერცეგოვინა, ესტონეთი, ფინეთი, მონტენეგრო, მოლდოვა, შვედეთი უკრაინა	ისლანდია	უნგრეთი, ნორვეგია
d. დისციპლინური გამოძიებები;	ალბანეთი, სომხეთი, ესტონეთი, მონტენეგრო, უკრაინა	ისლანდია	
e. სახელმწიფო ორგანოების ინსპექცია, კონტროლი და ზედამხედველობა;	ალბანეთი, სომხეთი, ესტონეთი, ფინეთი, მონტენეგრო, შვედეთი, უკრაინა	ისლანდია	ნორვეგია
f. პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობა და სხვა ლეგიტიმური კერძო ინტერესები;	ალბანეთი, სომხეთი, ბოსნია და ჰერცეგოვინა, ესტონეთი, ფინეთი, მონტენეგრო, მოლდოვა, უკრაინა	ისლანდია	უნგრეთი

g. კომერციული და სხვა ეკონომიკური ინტერესები;	ალბანეთი, სომხეთი, ბოსნია და ჰერცეგოვინა, ესტონეთი, ფინეთი, უნგრეთი, მონტენეგრო, მოლდოვა, შვედეთი, უკრაინა	ისლანდია	
h. სახელმწიფოს ეკონომიკური, ფულადი და გაცვლითი კურსის პოლიტიკა;	ალბანეთი, სომხეთი, ბოსნია და ჰერცეგოვინა, ესტონეთი, ფინეთი, მონტენეგრო, შვედეთი, უკრაინა	ისლანდია	უნგრეთი, ნორვეგია
i. მხარეთა თანასწორობა სამართალწარმოებაში და მართლმსაჯულების ეფექტური აღმინისტრირება;	ალბანეთი, სომხეთი, ბოსნია და ჰერცეგოვინა, ესტონეთი, ფინეთი, მონტენეგრო, უკრაინა		უნგრეთი, ნორვეგია
j. გარემოს დაცვა;	სომხეთი, ესტონეთი, ფინეთი, მონტენეგრო, შვედეთი, უკრაინა	ისლანდია	უნგრეთი, ნორვეგია
k. სახელმწიფო ორგანოში ან ორგანოებს შორის რაიმე საკითხის განსახილველად მიმდინარე დისკუსიის კონფიდენციალურობის უზრუნველყოფა.	ალბანეთი, სომხეთი, ბოსნია და ჰერცეგოვინა, ფინეთი, უკრაინა	ისლანდია	ესტონეთი, ნორვეგია

*შენიშვნა:* სომხეთი იძლევა ინფორმაციის გასაიდუმლოების შესაძლებლობას და შემდეგ იყენებს საჯარო ინტერესის ტესტს, თუმცა, აღნიშნული უტოლდება კანონმდებლის მიერ დადგენილ ზიანის ტესტს.

*შენიშვნა:* ლიეტუვაში მხოლოდ რამოდენიმე გამონაკლისია გათვალისწინებული ისე, რომ არ მოქმედებს ზიანის ან საჯარო ინტერესის ტესტი. შესაბამისად, ლიეტუვა ამ ცხრილში არ არის წარმოდგენილი.

შვედეთში, ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის შესახებ კანონთან დაკავშირებით გამონაკლისების შედარებით შეზღუდული ჩამონათვალი მოქმედებს, თუმცა, შვედეთს აგრეთვე, აქვს სხვა კანონები, რომლებიც ითვალისწინებს ინფორმაციის გასაიდუმლოებას, თუმცა, აღნიშნული შემდეგ ზიანის და საჯარო ინტერესის ტესტს ექვემდებარება.

ბოსნია და ჰერცეგოვინაში, ისლანდიაში, ლიეტუვასა და ნორვეგიაში, აგრეთვე, მოქმედებს შედარებით ძველი კანონები, რომლებიც ნაკლებ გამონაკლისებს ითვალისწინებენ.

ამავდროულად, არაფერია ცუდი იმაში, რომ ქვეყანაში მოქმედებდეს ტრომსოს კონვენციით დაშვებული გამონაკლისების სრული ჩამონათვალი. შედარებით ახალი კანონები, მაგალითად, ალბანეთის, მონტენეგროს და ესპანეთის კანონი (რომელმაც ხელი მოაწერა, მაგრამ ჯერ კიდევ არ აქვს რატიფიცირებული კონვენცია) შედარებით სრულ ჩამონათვალს შეიცავს.

ესპანეთის კანონი, რომელიც ყველაზე ახალი კანონია იმ ქვეყნების კანონებს შორის, რომელთაც ტრომსოს კონვენცია აქვთ რატიფიცირებული, მიღებული იქნა 2013 წლის 9 დეკემბერს და პირდაპირ კონვენციას ეყრდნობა.

მუხლი 14. ხელმისაწვდომობის უფლების შეზღუდვა

ხელმისაწვდომობის უფლება, შესაძლოა, შეიზღუდოს, როდესაც გარკვეული ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა, შესაძლოა, ზიანს აყენებდეს:

- a) ეროვნულ უსაფრთხოებას.
- b) დაცვას.
- c) საგარეო ურთიერთობებს.
- d) საზოგადოებრივ უსაფრთხოებას.
- e) დანაშაულებრივი ქმედებების პრევენციას, გამოძიებას და სამართლებრივ დევნას, ან დისციპლინურ ქმედებებს.
- f) მხარეთა თანასწორობას სამართალწარმოების დროს და სასამართლო დაცვის ეფექტურობას.
- g) ზედამხედველობის, ინსპექციის და კონტროლის ადმინისტრაციულ პასუხისმგებლობებს.
- h) ეკონომიკურ და კომერციულ ინტერესებს. .
- i) ეკონომიკურ და კომერციულ პოლიტიკას. .
- j) პროფესიულ საიდუმლოებას და ინტელექტუალურ და ინდუსტრიულ საკუთრებას.
- k) კონფიდენციალურობის ან საიდუმლოების დაცვას, რომელიც საჭიროა გადამწყვეტილების მიღების პროცესებში.
- l) გარემოს დაცვას.

2. შეზღუდვების გამოყენება უნდა იყოს გამართლებული და დაცვის საჭირო ფარგლების პროპორციული, და უნდა ითვალისწინებდეს თითოეული კონკრეტული საქმის გარემოებებს, განსაკუთრებით, იმ მაღალი საჭარო ან კერძო ინტერესების თანხვედრას, რომელიც ხელმისაწვდომობას ამართლებს.

ალბანეთის კანონი, ამ მხრივ, განსაკუთრებით მკაფიოა. ძირითადი გამონაკლისები წარმოდგენილია 17.2 მუხლში, რომლის თანახმადაც:

2. ინფორმაციის მიღების უფლების შეზღუდვა დასაშვებია, თუ ეს არის აუცილებელი, პროპორციული და ინფორმაციის გაცემა აშკარა და სერიოზულ ზიანს მიყენებს ქვემოთ წარმოდგენილ რომელიმე ინტერესს:

- a) ეროვნული უსაფრთხოება, იმ განმარტების გათვალისწინებით, რომელიც კანონმდებელმა დაადგინა საიდუმლო ინფორმაციასთან დაკავშირებით;
- b) სისხლის სამართლის დანაშაულების პრევენცია, გამოძიება და სამართლებრივი დევნა;
- c) დისციპლინური სამართალწარმოების კონტექსტში, ადმინისტრაციული ზედამხედველობის ჩვეულებრივი მიმდინარეობა;
- დ) საჯარო დაწესებულებების ინსპექციის და აუდიტის პროცედურების ჩვეულებრივი მიმდინარეობა;
- d) სახელმწიფოს ფინანსურ და ფისკალურ პოლიტიკაზე მუშაობა;
- dh) მხარეთა თანასწორუფლებიანობა სამართალწარმოების ფარგლებში და სამართალწარმოების ჩვეულებრივი მიმდინარეობა;

- e) წინასწარი კონსულტაცია ან დისკუსია შიდა დონეზე ან საჯარო დაწესებულებებს შორის, საჯარო პოლიტიკის შემუშავებასთან დაკავშირებით;
- ე) საერთაშორისო და მთავრობათაშორისი ურთიერთობების შენარჩუნება.

აღნიშნულს მოსდევს მკაფიო საჯარო ინტერესის ტესტი, რომლის თანახმად „წინამდებარე მუხლის პირველი პუნქტით გათვალისწინებული დებულებების მიუხედავად, ინფორმაციის გაცემაზე უარი დაუშვებელია, თუ არსებობს აღმატებული საჯარო ინტერესი ამ ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის მიმართ.“

### 5.3 გამონაკლისების სტრუქტურა იმ ქვეყნებში, სადაც შედარებით ძველი კანონები მოქმედებს

ტრომსოს კონვენცია ითვალისწინებს მკაფიო სტრუქტურას გამონაკლისებისთვის და ზიანისა და საჯარო ინტერესის ტესტისთვის. აღსანიშნავია, რომ არაერთი ქვეყანა, რომელთაც ტრომსოს კონვენციას პირველებმა მოაწერეს ხელი, ის ქვეყნებია, სადაც ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის ერთ-ერთი ყველაზე ძველი კანონები მოქმედებს. ამ კანონებით გათვალისწინებული გამონაკლისების ჩამონათვალი და ზიანისა და საჯარო ინტერესის ტესტის ფორმულირება არ არის საკმარისად მკაფიო და საჭიროებს კანონის ყურადღებით წაკითხვას და კონსულტაციას ეროვნულ ექსპერტებთან, კანონების პრაქტიკაში გამოყენებასთან დაკავშირებით.

კერძოდ, ფინეთის და შვედეთის კანონები ეყრდნობა პრეზუმფციას, რომ ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა მხოლოდ შეზღუდულ გამონაკლისებს ექვემდებარება. აღნიშნული ამცირებს საჯარო ინტერესის გამოყენების საჭიროებას, რადგან ეს არის ამოსავალი პრეზუმფცია. აღნიშნული კანონები, აგრეთვე, უფრო დეტალურად განსაზღვრავს, თუ რომელი დოკუმენტები წარმოადგენს გამონაკლისს.

მაგალითად, ფინეთის კანონში, 1.1 სექცია მკაფიოდ მიუთითებს, რომ „ოფიციალური დოკუმენტები უნდა იყოს საჯარო სფეროში, გარდა იმ შემთხვევისა, თუ სხვაგვარად არ არის დადგენილი წინამდებარე აქტში ან სხვა აქტში.“

აღნიშნული გამყარებულია მე-3 სექციით, რომლის თანახმად:

ხელმისაწვდომობის უფლების მიზანი და წინამდებარე აქტით გათვალისწინებული საჯარო დაწესებულებების მოვალეობები მოიცავს ღიაობის და კარგი პრაქტიკის ხელშეწყობას მთავრობაში ინფორმაციის მართვასთან დაკავშირებით და კერძო პირებისა და კორპორაციების უზრუნველყოფას შესაძლებლობით, მონიტორინგი გაუწიონ საჯარო ხელისუფლების განხორციელებას და საჯარო რესურსების გამოყენებას, თავისუფლად ჩამოაყალიბონ მოსაზრებები, გავლენა მოახდინონ საჯარო ხელისუფლების განხორციელებაზე და დაიცვან თავიანთი უფლებები და ინტერესები.

ფინეთის კანონმდებლობა შეიცავს 32 გამონაკლისის ჩამონათვალს, რომელთა მიმართაც (თითქმის ყველა შემთხვევაში) გამოიყენება ზიანის ტესტი, ხოლო დანარჩენები დაკავშირებულია პერსონალური მონაცემების დაცვასთან და სენსიტიური მონაცემების

დაცვასთან ან ადამიანების სახელებთან სპეციფიურ კონტექსტებში, მაგალითად, სისხლის სამართლის საქმეში ანონიმური მოწმის შესახებ გადაწყვეტილების მოთხოვნა.

32 გამონაკლისი არის უაღრესად კონკრეტული. მაგალითად, 17.2 სექცია შეეხება საერთაშორისო ურთიერთობებს და აღნიშნავს:

უცხო ქვეყანასთან ან საერთაშორისო ორგანიზაციასთან ფინეთის ურთიერთობასთან დაკავშირებით; დოკუმენტები, რომლებიც შეეხება საერთაშორისო სამართლოს, საერთაშორისო საგამოძიებო ორგანოს ან რომელიმე სხვა საერთაშორისო ინსტიტუტის მიერ განსახილველ საკითხს; ასევე, დოკუმენტები, რომლებიც შეეხება ფინეთის რესპუბლიკის, ფინეთის მოქალაქეების, ფინეთის მაცხოვრებლების ან ფინეთში მომუშავე კორპორაციების ურთიერთობას უცხო ქვეყნის ორგანოებთან, პირებთან ან კორპორაციებთან, თუ ასეთი დოკუმენტების ხელმისაწვდომობამ შესაძლოა დააზიანოს ან რისკის ქვეშ დააყენოს ფინეთის საერთაშორისო ურთიერთობები ან მისი შესაძლებლობა, მონაწილეობა მიიღოს საერთაშორისო თანამშრომლობაში. [ხაზგასმა დამატებულია].

ინფორმაციის გაცემის შესახებ გადაწყვეტილების მიღებისას, გათვალისწინებული უნდა იქნას როგორც 1-ლი, ისე მე-3 სექციები (ციტირებული ზემოთ), რათა უზრუნველყოფილი იქნას, რომ „ხელისუფლების საქმიანობის შესახებ ინფორმაციაზე ხელმისაწვდომობა არ იყოს არასათანადოდ ან უკანონოდ შეზღუდული და არ იყოს იმაზე მეტად შეზღუდული, რაც საჭიროა დაცული პირების ინტერესების დასაცავად.“

პრესის თავისუფლების შესახებ შვედეთის კანონმდებლობა, რომელიც თავდაპირველად 1766 წელს იქნა მიღებული, ხოლო მისი ბოლო ვერსია თარიღდება 2009 წლით, მე-2 თავის 1-ელ მუხლში მკაფიოდ აყალიბებს რომ:

შვედეთის თითოეულ მოქალაქეს უნდა ჰქონდეს ოფიციალური დოკუმენტების მიღების უფლება, რათა წახალისდეს მოსაზრებების თავისუფლად გაცვლა და ამომწურავი ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა.“

აღნიშნულს მოსდევს შეზღუდვების ამომწურავი ჩამონათვალი, ხოლო თითოეული მათგანი ექვემდებარება ზიანის ტესტს:

ოფიციალური დოკუმენტების ხელმისაწვდომობის უფლება შესაძლოა შეიზღუდოს იმ შემთხვევაში, თუ შეზღუდვა აუცილებელია შემდეგი მიზეზების გამო:

1. სახელმწიფოს უსაფრთხოება ან სახელმწიფოს ურთიერთობები სხვა სახელმწიფოსთან ან საერთაშორისო ორგანიზაციასთან;
2. სახელმწიფოს ცენტრალური ფისკალური, მონეტარული და სავალუტო პოლიტიკა;
3. საჯარო დაწესებულების მიერ ინსპექციის, კონტროლის ან სხვა სახის საზედამხებველო აქტივობების განხორციელება;
4. დანაშაულის პრევენციის და სამართლებრივი დევნის ინტერესი;
5. საჯარო დაწესებულების ეკონომიკური ინტერესები;
6. ადამიანის პირადი ან ეკონომიკური მდგომარეობის დაცვა; ან
7. ცხოველების ან მცენარეების დაცვა.



ამ შემთხვევაში, არ მოქმედებს ცალსახა საჯარო ინტერესის ტესტი, თუმცა, იგულისხმება, რომ ყველა გადაწყვეტილება მიღებული უნდა იქნას ზიანის ტესტის გამოყენებით, რაც გულისხმობს აღნიშნული გამონაკლისების დაბალანსებას საჯარო ადმინისტრაციის ყველა საქმიანობის გამჭვირვალობის მიმართ არსებულ საჯარო ინტერესთან.

ამას გარდა, პრესის თავისუფლების აქტის მე-2 თავის მეორე მუხლის მეხამე პუნქტში მითითებულია, რომ აღნიშნულ ქრილში მოქმედებს შებლუდვის სპეციფიური წესები:

ოფიციალური დოკუმენტების ხელმისაწვდომობის უფლებაზე დაწესებული ნებისმიერი შებლუდვა დეტალურად უნდა იყოს განერილი სპეციალური საკანონმდებლო აქტის დებულებაში ან, თუ საჭიროა, სხვა საკანონმდებლო აქტში, რომელზეც აღნიშნული საკანონმდებლო აქტი მიუთითებს. ამავედროულად, აღნიშნული დებულების საფუძველზე, მთავრობას შეუძლია გამოსცეს უფრო დეტალური დებულებები ბრძანების სახით, საკანონმდებლო აქტით გათვალისწინებული დებულების გამოყენების თაობაზე.

შვედეთში, როდესაც ხდება ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის შებლუდვა ან ინფორმაციის გასაიდუმლოება ნებისმიერი კანონის საფუძველზე, დაინტერესებულ ადამიანს უფლება აქვს, მოითხოვოს ეს ინფორმაცია, ხოლო ზიანისა და საჯარო ინტერესის ტესტის გამოყენება მოხდება თითოეულ ინდივიდუალურ შემთხვევაში.

ისეთ ქვეყნებში, როგორცაა შვედეთი და ფინეთი, მოქმედებს ღია მმართველობის ხანგრძლივი ტრადიცია, ხოლო ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის წესები ინტეგრირებულია სასწავლო პროგრამებში. ამასთან, ამ ქვეყნებს ჰქონდათ საკმარისი დრო, რათა ჩამოეყალიბებინათ საუკეთესო პრაქტიკა, ომბუდსმენის გადაწყვეტილებები და სასამართლოს იურისპრუდენცია. ამრიგად, საჯარო მოხელეებში კარგად განვითარებული გამჭვირვალობის კულტურა ამ ქვეყნებში კანონების კომპლექსურობას ნაკლებად პრობლემურს ხდის.

ამას გარდა, ქვეყანაში, სადაც არსებობს ღიაობის მყარი აღქმა, იმ დოკუმენტების მიმართ საჯარო ინტერესის ტესტის გამოყენება, რომლებიც საიდუმლო ან შიდა დოკუმენტებია, პრობლემას არ წარმოადგენს. მეორეს მხრივ, ქვეყნებში, სადაც ღიაობის კულტურა არ მოქმედებს, არსებობს რისკი, რომ თუ კანონები მკაფიოდ არ არის ფორმულირებული, საჯარო მოხელეები უარს იტყვიან ისეთი ინფორმაციის გაცემაზე, რომელიც საჯარო სფეროში უნდა ხვდებოდეს, თუ ამ ინფორმაციას თავდაპირველად მიენიჭა გრიფი „შებლუდული სარგებლობისთვის“.

ისლანდიაში კანონი ითვალისწინებს მხოლოდ ზიანის ტესტს, თუმცა, ეს ტესტი ეფუძნება საჯარო ინტერესს ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის შებლუდვაში. შესაბამისად, იგი ითვალისწინებს საჯარო ინტერესის ტესტის ელემენტებს. ამას გარდა, მე-11 მუხლის თანახმად, ნებადართულია საჯარო დაწესებულებების მიერ ფართო ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა, იმ შემთხვევაში, თუ აღნიშნული ცალსახად არ არის აკრძალული სხვა კანონით. შესაბამისად, ისინი სარგებლობენ ფართო მოქნილობით საჯარო ინტერესის შეფასებისას, ინფორმაციის გაცემაზე უარის თქმასთან დაკავშირებით.

ნორვეგიის კანონმდებლობა ითვალისწინებს ფართო და საკმაოდ სპეციფიურ ჩამონათვალს იმ დოკუმენტებისა, რომელთა გასაიდუმლოებაც დასაშვებია შიდა დონეზე. კანონში, ასევე, მითითებულია, თუ რომელი ინტერესების დაცვას ემსახურება აღნიშნული და გასაიდუმლოების ვადა. აღნიშნული დაბალანსებულია იმ ინფორმაციის ჩამონათვალთ, რომლის გასაიდუმლოებაც დაუშვებელია, როგორცაა, მაგალითად, მუნიციპალური და საოლქო ზედამხედველობის კომიტეტის, აუდიტის ორგანოს ან გასაჩივრების საბჭოს კორესპონდენცია.

მიუხედავად იმისა, რომ აღნიშნული სისტემა შედარებით კომპლექსურია და არ არის მიზანშეწონილი, დადებითი მხარე არის ის, რომ ნორვეგიის კანონმდებლობა ითვალისწინებს საჯარო ინტერესის ტესტს, რომელიც ვრცელდება ყველა დოკუმენტზე. კერძოდ, ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის გაუმჯობესების შესახებ მე-11 სექციაში მითითებულია:

საჯარო დაწესებულებამ უნდა უზრუნველყოს ხელმისაწვდომობა, თუ საჯარო ხელმისაწვდომობის ინტერესი გადაწონის გამონაკლისის საჭიროებას.

## 5.4 სამეფო ოჯახები და სახელმწიფოს მეთაურები

სამეფო ოჯახების და სახელმწიფო მეთაურების დაცვის შესაძლებლობა მოქმედებს მხოლოდ ნორვეგიაში. კერძოდ, კანონის მე-17 სექცია ადგენს გამონაკლისებს გარკვეულ დოკუმენტებთან დაკავშირებით, რომელიც შეეხება სამეფო კარს, განსაკუთრებით, სიტყვით გამოსვლებისა და დაგეგმილი მოგზაურობების ქრილში. ნორვეგიამ ევროპის საბჭოს გენერალურ მდივანს მიმართა აღნიშნულ დათქმასთან დაკავშირებით და განაცხადა, რომ სამეფო ოჯახთან და მათ ახლო ნათესავებთან კომუნიკაცია

გათვალისწინებული უნდა იქნას შესაძლო შეზღუდვებში. აღსანიშნავია, რომ ეს არის არასავალდებულო შეზღუდვა, რომლის გაუქმების უფლებაც ნორვეგიას აქვს.

ფინეთს არ ჰყავს სამეფო ოჯახი, თუმცა, მას ქვეყანაში მოქმედებს ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის განსხვავებული სტანდარტი პრეზიდენტთან დაკავშირებით. კერძოდ, კონვენციის მე-8 მუხლის მოთხოვნები არ ვრცელდება რესპუბლიკის პრეზიდენტზე, თუმცა, განცხადების წარდგენა შესაძლებელია.

აღნიშნულის გარდა, არც ერთ ქვეყანას არ გამოურიცხავს ტრომსოს კონვენციის მოქმედების სფეროდან სამეფო ოჯახი ან სახელმწიფოს მეთაური, მათ შორის, არც შვედეთს, რომელსაც ჰყავს სამეფო ოჯახი, თუმცა, ქვეყანაში, ასევე, მოქმედებს ღიაობის მყარი ტრადიცია, და არც ესპანეთს, რომელიც დოკუმენტის რატიფიცირებას გეგმავს 2022 წელს.

## 5.5 სავალდებულო საჯარო ინტერესის ტესტი

სხვადასხვა კანონები კიდევ უფრო დეტალურად არეგულირებს საჯარო ინტერესის ტესტს და ახდენს იმ შემთხვევების იდენტიფიცირებას, სადაც შეიძლება არსებობდეს



საჯარო ინტერესი. მაგალითად, თუ დოკუმენტში წარმოდგენილი ინფორმაცია აუცილებელია საზოგადოებრივი ჯანდაცვისთვის ან თუ იგი ავლენს ძალაუფლების ბოროტად გამოყენების შემთხვევებს, როგორცაა, მაგალითად კორუფცია ან ადამიანის უფლებების დარღვევები.

ასეთი „სავალდებულო“ ან „მყარი“ საჯარო ინტერესის შემთხვევების განსაზღვრა უაღრესად ფასეულია, რადგან აღნიშნული საჯარო მოხელეებს ეხმარება გადაწყვეტილების საჯარო ინტერესის ტესტის საფუძველზე შეფასებაში და უზრუნველყოფს გარკვეულ განჭვრეტადობას.

მონტენეგროში მოქმედებს ასეთი ტესტი:

მუხლი 17. აღმატებული საჯარო ინტერესი

ინფორმაციის გაცემის მიმართ აღმატებული საჯარო ინტერესი არსებობს, თუ მოთხოვნილი ინფორმაცია შეიცავს მონაცემებს, რომლებიც შესაძლოა ავლენდეს:

- 1) კორუფციას, რეგულაციების შეუსრულებლობას, საჯარო სახსრების უკანონო გამოყენებას ან ძალაუფლების ბოროტად გამოყენებას;
- 2) ეჭვს, რომ ჩადენილი იქნა სისხლის სამართლის დანაშაული და არსებობს სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილების გაუქმების საფუძველი;
- 3) საჯარო სახსრების უკანონოდ მოპოვებას ან ხარჯვას;
- 4) საზოგადოებრივი უსაფრთხოების რისკს;
- 5) საფრთხეს, რომელიც ემუქრება ადამიანის სიცოცხლეს;
- 6) საფრთხეს, რომელიც ემუქრება საზოგადოებრივ ჯანმრთელობას;
- 7) საფრთხეს, რომელიც ემუქრება გარემოს.

საჯარო დაწესებულება ვალდებულია, უზრუნველყოს ინფორმაციის სრულად ან ნაწილობრივ ხელმისაწვდომობა, წინამდებარე კანონის მე-14 მუხლის შესაბამისად, იმ შემთხვევაში, თუ ინფორმაციის გასაჯაროების მიმართ არსებობს აღმატებული საჯარო ინტერესი.

ასეთ ტესტს, აგრეთვე, ითვალისწინებს სომხეთის კანონმდებლობა. კერძოდ, 8.3 მუხლის თანახმად:

ინფორმაციის გაცემაზე უარი დაუშვებელია, თუ:

- a. მოთხოვნილი ინფორმაცია ეხება ისეთ საგანგებო შემთხვევებს, რომლებიც საფრთხეს უქმნის საზოგადოებრივ უსაფრთხოებას და ჯანდაცვას და აგრეთვე, ბუნებრივ კატასტროფებს (მათ შორის, ოფიციალურად პროგნოზირებულს) და ბუნებრივი კატასტროფის შედეგებს;
- b. იგი ასახავს სომხეთის რესპუბლიკაში არსებულ საერთო ეკონომიკურ მდგომარეობას და რეალურ სიტუაციას ისეთ სფეროებში, როგორცაა გარემოს დაცვა, ჯანდაცვა, განათლება, სოფლის მეურნეობა, ვაჭრობა და კულტურა;
- c. იმ შემთხვევაში, თუ ინფორმაციის გაცემაზე უარს ექნება უარყოფითი გავლენა სომხეთის რესპუბლიკის სახელმწიფო პროგრამების განხორციე-

ლებაზე, რომლებიც მიმართულია სოციალურ-ეკონომიკური, სამეცნიერო, სულიერი და კულტურული განვითარებისკენ.

ბოსნია და ჰერცეგოვინაში მოქმედებს დებულება, რომელიც შეეხება საჯარო ინტერესის ტესტის გამოყენებას:

მუხლი 9.2 იმის დადგენისას, თუ რამდენად არის ინფორმაციის გაცემა გამართლებული საჯარო ინტერესით, შესაბამისი ორგანო ვალდებულია, გაითვალისწინოს ისეთი საკითხები როგორცაა: კანონმდებლობით დადგენილი ვალდებულების შეუსრულებლობა, დანაშაულის არსებობა, მართლმსაჯულების არასათანადოდ განხორციელება, ძალაუფლების ბოროტად გამოყენება ან ოფიციალური მოვალეობის შეუსრულებლობა; საჯარო სახსრების არაავტორიზებული გამოყენება, ან საფრთხე, რომელიც ემუქრება პირის ჯანმრთელობას ან უსაფრთხოებას, საზოგადოებას ან გარემოს, და არა მხოლოდ.

ხაზგასმით უნდა ითქვას, რომ აღნიშნული კრიტერიუმები - ჩამოყალიბებული რეკომენდაციების თუ მყარი მოთხოვნების სახით - არის ფასეული, თუმცა, მათ არ უნდა ჩაანაცვლონ საჯარო ინტერესის ტესტის გამოყენება ინდივიდუალურ შემთხვევებში. მაგალითად, სამოქალაქო ორგანიზაციას, შესაძლოა, სჭირდებოდეს კონკრეტული დოკუმენტი, რათა შეძლოს დებატებში მონაწილეობის მიღება - ეს შეიძლება იყოს ანგარიში განათლების ან თანასწორობის შესახებ მდგრადი განვითარების მიზნების მიღწევის კუთხით განხორციელებული პროგრესის შესახებ. ეს დოკუმენტები არ უკავშირდება რაიმე საგანგებო ვითარებას, კორუფციის მძიმე შემთხვევას ან ადამიანის უფლებების მძიმე დარღვევას, თუმცა, იგი დემოკრატიულ საზოგადოებაში მნიშვნელოვანი დოკუმენტია.

ევროკავშირის მართლმსაჯულების სასამართლოს წარედგინა არაერთი საქმე ისეთი ორგანიზაციების მიერ, როგორებიც არიან Client Earth ან Access Info Europe, რომლებიც სწორედ ამ სახის დოკუმენტების ხელმისაწვდომობას ეხებოდა. კერძოდ, დოკუმენტებისა, რომლებიც ორგანიზაციებს სჭირდებოდათ გადაწყვეტილების მიღების პროცესში მონაწილეობის მისაღებად.<sup>4</sup>

ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოსაც მკაფიოდ ააქვს დადგენილი, რომ ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უფლება განსაკუთრებით მტკიცეა, როდესაც ჟურნალისტებს ან სამოქალაქო ორგანიზაციებს ეს უფლება ესაჭიროებათ „ვოჩდოგის როლის“ შესასრულებლად, თუმცა, ეს არ ნიშნავს იმას, რომ რაიმე დარღვევას უნდა ჰქონდეს ადგილი, არამედ, ზედამხედველობა არის სასარგებლო, მათ შორის, პრობლემების პრევენციის მიზნით.

<sup>4</sup> საქმე: Access Info Europe v Council of the European Union. C-280/11 P Judgment of 17 October 2013 <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=143182&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&o cc=first&part=1&cid=12284841>

## 5.6 პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობა, კომერციული კონფიდენციალურობა და თანხმობა

ზოგ შემთხვევაში, ინფორმაცია, რომელსაც ითხოვს პირი, შესაძლოა, შეიცავდეს მესამე მხარის მონაცემებს - მაგალითად, სახელს, თანამდებობას და სხვა ინფორმაციას კერძო პირების შესახებ. მოთხოვნილი დოკუმენტები, აგრეთვე, შესაძლოა შეიცავდეს ინფორმაციას კერძო ბიზნესების შესახებ, მათ შორის, ინფორმაციას, რომელმაც შესაძლოა გავლენა მოახდინოს მათ კომერციულ კონფიდენციალურობაზე.

საბოლოო ჯამში, თითოეული საჯარო დაწესებულება იღებს გადაწყვეტილებას გაცეცეს თუ არა მოთხოვნილი ინფორმაცია, თუმცა, იმის გამო, რომ ამ გადაწყვეტილებამ შესაძლოა გავლენა იქონიოს მესამე მხარეებზე (კერძო ან იურიდიული პირები), არაერთი კანონი ან მათი განმახორციელებელი რეგულაცია და სხვა სახელმძღვანელო ინსტრუქციები ადგენს პროცედურებს ასეთ შემთხვევებში გადაწყვეტილების მიღებასთან დაკავშირებით.

ეს წესები ხშირად ითხოვს კონსულტაციას მესამე მხარესთან, რათა აღნიშნულის საფუძველზე საჯარო დაწესებულებამ მიიღოს გადაწყვეტილება ინფორმაციის გაცემის ან არ გაცემის თაობაზე. მაგალითად, თუ მოთხოვნილი დოკუმენტები შეიცავს ინფორმაციას კომპანიის შესახებ, გარკვეული დრო უნდა იქნას გამოყოფილი ამ კომპანიასთან კონსულტაციის გასავლელად, რათა დადგინდეს, მოახდენს თუ არა ინფორმაციის გაცემა გავლენას კომპანიის კომერციულ კონფიდენციალურობაზე. მხოლოდ ის ფაქტი, რომ კომპანიის განცხადებით, ზიანი მიადგება მათ ინტერესებს არ არის საკმარისი დოკუმენტების გაცემის აკრძალვისთვის: საჯარო დაწესებულებამ, აგრეთვე, უნდა გამოიყენოს საჯარო ინტერესის ტესტი და სწორედ მან უნდა მიიღოს საბოლოო გადაწყვეტილება ინფორმაციის გაცემის ან გაცემაზე უარის თაობაზე.

შესაძლოა, ქვეყანაში უკვე მოქმედებდეს დადგენილი პრეცედენტი. მაგალითად, თუ დამოუკიდებელი საზედამხედველო ორგანოს პრაქტიკით ან სასამართლოს იურისპრუდენციით უკვე დადგენილია, რომ კონკრეტული ტიპის ინფორმაცია ექვემდებარება ან არ ექვემდებარება გაცემას, მაშინ საჯარო დაწესებულებამ უნდა იხელმძღვანელოს ამ პრაქტიკით.

კერძო პირთა მონაცემებთან დაკავშირებით, ევროპის რეგიონში მოქმედებს ევროკავშირის მონაცემთა დაცვის ზოგადი რეგულაცია ან მსგავსი ეროვნული რეგულაციები. ამ წესების თანახმად, როდესაც საქმე ეხება სენსიტიურ პერსონალურ მონაცემებს, როგორცაა, ადამიანის ჯანმრთელობის მდგომარეობა, მონაცემები არ უნდა იქნას გაცემული. მეორეს მხრივ, მონაცემები პირის შესახებ შესაძლოა გაცემული იქნას სამართლებრივ დონეზე დადგენილი მოვალეობების შესაბამისად და თუ შესაბამისმა პირმა გასცა თანხმობა მონაცემთა დამუშავებაზე.

ამასთან, კანონმდებელს შეუძლია გადაწყვიტოს, რომ გარკვეული პერსონალური მონაცემების რეგულარული გაცემა არის შესაძლებელი ან სავალდებულო, თუ არსებობს საჯარო ინტერესი. მაგალითად, აღნიშნული ეხება მაღალი რანგის საჯარო მოხელეთა

ქონებრივი მდგომარეობის ამსახველ დეკლარაციებს ან ლობისტების ვინაობას, რომელიც შეტანილი უნდა იქნას ლობისტთა რეესტრში.

ზოგ შემთხვევაში, აღნიშნულს ნათელს ჰყენს ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის შესახებ კანონი. მაგალითად, კარგი პრაქტიკის მაგალითია ესპანეთის შემთხვევა, სადაც კანონი ცალსახად ადგენს, რომ ინფორმაციის გაცემის შესახებ მოთხოვნა უნდა დაკმაყოფილდეს, თუ ეს არის „უბრალოდ მაიდენტიფიცირებელი მონაცემები ორგანოს ორგანიზაციული სტრუქტურის, ოპერაციების ან საჯარო აქტივობების შესახებ“ (მუხლი 15.2) ან თუ თანხმობა გასცა შესაბამისმა პირმა (მუხლი 15.1). ეს ნიშნავს, რომ თუ პირს ჰქონდა ინტერაქცია საჯარო ორგანოსთან, კერძოდ, იგი ესწრებოდა შეხვედრას საჯარო მოხელეებთან, მომავალი გადანაცვლებების შესახებ ან ახორციელებდა ლობისტურ საქმიანობას ან წარმოადგენდა სამოქალაქო ორგანიზაციას, ან საკონსულტაციო ჯგუფის ექსპერტ წევრს, მაშინ აღნიშნული წარმოადგენს საჯარო ორგანოს საქმიანობის შემადგენელ ნაწილს და პირის სახელი გახდება ცნობილი. სხვა შემთხვევებში, როდესაც საჯარო ორგანოში დაცულია ინფორმაცია, რომელიც შეიცავს პირის სახელს, თანხმობის მოპოვება შესაძლებელია ამ მონაცემების მოპოვების მომენტში - მაგალითად, ღონისძიების ყველა მონაწილე ხელს სარეგისტრაციო ფორმის შევსებისას ეთანხმება საკუთარი სახელის გასაჯაროვებას - ან მოგვიანებით, ღონისძიების მონაწილეებთან დაკავშირების გზით.

მაგალითად, ესპანეთის ღია მმართველობის პარტნიორობის ფარგლებში მოქმედი გამჭვირვალობის სამუშაო ჯგუფის წევრთა სახელები (სამოქალაქო საზოგადოების წევრები) არის საჯარო, რადგან მიჩნეულია, რომ ისინი საჯარო აქტივობებში იღებენ მონაწილეობას. მეორეს მხრივ, როდესაც საქმე ეხება საჯარო კონსულტაციებს, სადაც საზოგადოების წევრებს შეუძლიათ წარმოადგინონ თავიანთი იდეები კონკრეტული პროექტის შესახებ, როგორც წესი, მონაწილეებს თავიანთი იდეების წარდგენის მომენტში სთხოვენ ხოლმე ნებართვას მათი ვინაობის გასაჯაროვებასთან დაკავშირებით.

ალბანეთში მოქმედი კანონის მე-17 მუხლი ადგენს, რომ თუ თანხმობა გასცა იმ პირმა ან კომპანიამ რომლის სახელსაც შეიცავს დოკუმენტი, შესაძლოა, ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა მოქმედებდეს პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობასთან, კომერციულ საიდუმლოებასთან, საავტორო უფლებასთან და პატენტებთან დაკავშირებით.

მსგავსად აღნიშნულისა, ფინეთის კანონის 26.1 მუხლში დადგენილია, რომ:

ხელისუფლებამ, შესაძლოა, უზრუნველყოს საიდუმლო ოფიციალური დოკუმენტის ხელმისაწვდომობა, თუ:

- (1) საკანონმდებლო აქტში მოქმედებს კონკრეტული დებულება ასეთი ხელმისაწვდომობის ან ასეთი ხელმისაწვდომობის უფლების შესახებ; ან
- (2) პირმა, რომლის ინტერესებიც დაცულია საიდუმლო დებულებით, გასცა თანხმობა ხელმისაწვდომობასთან დაკავშირებით.

იმ ქვეყნებში არსებული კანონმდებლობების შესწავლის საფუძველზე, რომელთაც რატიფიცირებული აქვთ ტრომსოს კონვენცია, ნათელია, რომ ამგვარი დებულებების გათვალისწინება კარგ პრაქტიკას წარმოადგენს.



## 5.7 საიდუმლო ინფორმაცია

ყველა ქვეყანაში მოქმედებს ინფორმაციის გასაიდუმლოების სისტემები. ევროპაში წესები მოიცავს როგორც NATO-ს სტანდარტებს „განსაკუთრებული მნიშვნელობის“ ინფორმაციასთან დაკავშირებით, რომელზეც ხელი მხოლოდ რამდენიმე ადამიანს უნდა მიუწვდებოდეს, ისე წესებს „შიდა სარგებლობის“ ან „შეზღუდული სარგებლობის“ დოკუმენტებთან დაკავშირებით, ხოლო აღნიშნული გრიფების მინიჭების უფლებამოსილება აქვთ სხვადასხვა საჯარო მოხელეებს.

საიდუმლოების მრავალფეროვანი გრიფების გათვალისწინებით, მნიშვნელოვანია, რომ ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის შესახებ კანონი ადგენდეს საიდუმლო დოკუმენტების მოთხოვნით წარდგენილი განცხადებების განხილვის მკაფიო პროცედურას. აღნიშნულის უზრუნველყოფა შესაძლებელია სხვადასხვა გზებით, ხოლო ტრომსოს კონვენცია ითვალისწინებს მიდგომას, რომელიც დროთა განმავლობაში ჩამოყალიბდა სკანდინავიურ ქვეყნებში, სადაც მოქმედებს ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის ყველაზე ძველი კანონები. კერძოდ, საიდუმლოების გრიფის მიუხედავად, მოთხოვნის მიღების შემთხვევაში, განხილული უნდა იქნას მოთხოვნილი ინფორმაციის გაცემის შესაძლებლობა და გამოყენებული უნდა იქნას ზიანის და საჯარო ინტერესის ტესტი.

აღნიშნული ტრომსოს კონვენციაში ასახულია ინფორმაციის განმარტებაში, რომლის თანახმადაც ნათელია, რომ ყველა ინფორმაცია, რომელიც დაცულია საჯარო დაწესებულებაში, უნდა ხვდებოდეს ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უფლების მოქმედების ქვეშ:

მუხლი 1.2.b: “ოფიციალური დოკუმენტები” აღნიშნავს ყველა იმ ინფორმაციას, რომელიც რაიმე ფორმით არის ჩანერილი, შედგენილი ან მიღებული და დაცული საჯარო დაწესებულებებში.

როგორ ზემოთ აღინიშნა, ქვეყნებში, როგორცაა შვედეთი, თუ დაინტერესებული პირი წარადგენს მოთხოვნას იმ ინფორმაციის მისაღებად, რომელიც ოფიციალურ საიდუმლოდ არის მიჩნეული, გადანყვეტილება ყოველთვის ზიანისა და საჯარო ინტერესის გამოყენებით უნდა იქნას მიღებული.

კიდევ ერთი მაგალითია სომხეთი, სადაც დასაშვებია ინფორმაციის გასაიდუმლოება, თუმცა, მოქმედებს საჯარო ინტერესის ტესტი, რომელიც გამოყენებული უნდა იქნას ინფორმაციის მოთხოვნის თითოეულ შემთხვევასთან დაკავშირებით. სომხეთის კანონი არ წარმოადგენს კარგ მოდელს და მართლაც, საეჭვოა მისი სრული შესაბამისობა ტრომსოს კონვენციასთან, თუმცა, იგი აკმაყოფილებს ყველა ძირითად კრიტერიუმს. უფრო დეტალურ ანალიზს, სავარაუდოდ, უზრუნველყოფს ექსპერტთა ჯგუფი, რომელიც ზედამხედველობას უწევს კონვენციის განხორციელებას. ჯგუფმა საქმიანობა დაიწყო 2022 წლის ბოლოს.

შვედეთის საიდუმლო ინფორმაციის შესახებ აქტის თანახმად, ამ ტიპის ინფორმაციის მოთხოვნა დასაშვებია. აგრეთვე, შესაძლებელია მიღებული გადანყვეტილების გასაჩივრებაც.

თუ პირი ითხოვს გრიფით „საიდუმლო“ დოკუმენტის ხელმისაწვდომობას, ამ დოკუმენტის გაცემის საკითხი შესწავლილი უნდა იქნას ჩვეულებრივი წესით. ის ფაქტი, რომ დოკუმენტ ადევს „საიდუმლო“ გრიფი არ ათავისუფლებს დაწესებულებას საკითხის შესწავლის ვალდებულებისგან, არამედ, ასრულებს გამაფრთხილებელი სიგნალის ფუნქციას.

განსაკუთრებით მყარ მაგალითს ვხვდებით ალბანეთის კანონში, რომლის თანახმადაც ზიანის და საჯარო ინტერესის ტესტი ყოველთვის უნდა იქნას გამოყენებული:

მუხლი 17.5. ინფორმაციის მიღების უფლებაზე პირს ავტომატურად არ უნდა ეთქვას უარი იმ შემთხვევაში, თუ მოთხოვნილი ინფორმაცია ხელმისაწვდომია დოკუმენტებში გრიფით „სახელმწიფო საიდუმლო“. საჯარო დაწესებულება, სადაც წარადგინეს მოთხოვნა, ვალდებულია, დაუყოვნებლივ დაიწყოს პროცედურა ინფორმაციის გასაიდუმლოების გადახედვის მიზნით ... მოთხოვნის დაკმაყოფილების ან დაკმაყოფილებაზე უარის შესახებ გადაწყვეტილება ყოველთვის უნდა დაეფუძნოს წინამდებარე მუხლში წარმოდგენილ კრიტერიუმებს.

კარგ პრაქტიკას წარმოადგენს გარკვეული ტიპის ინფორმაციის გასაიდუმლოების საკანონმდებლო დონეზე აკრძალვა. ამ ტიპის დებულებები უზრუნველყოფს განჭვრეტადობას მოხელეებისთვის, რომლებიც რეაგირებენ საჯარო ინფორმაციის მოთხოვნებზე. ასეთია ესტონეთის შემთხვევა, სადაც კანონში მითითებულია, რომ:

მუხლი 36. ინფორმაციის გასაიდუმლოების აკრძალვა

(1) დაუშვებელია სახელმწიფოს ან ადგილობრივი მმართველობის ორგანოს ან საჯარო სამართლის იურიდიული პირის მიერ შემდეგი სახის ინფორმაციის გასაიდუმლოება, შიდა გამოყენების მიზნებისთვის:

- 1) საზოგადოებრივი აზრის გამოკითხვა;
- 2) განზოგადებული სტატისტიკური გამოკითხვები;
- 3) ეკონომიკური და სოციალური პროგნოზები;
- 4) გარემოსდაცვითი მდგომარეობისა და ემისიების შესახებ შეტყობინებები;
- 5) შესაბამისი უწყების საქმიანობის ამსახველი ანგარიშები და ინფორმაცია მოვალეობების შესრულებისა და მენეჯერული შეცდომების შესახებ; 6) ინფორმაცია, რომელიც აზიანებს სახელმწიფოს ან ადგილობრივი მოხელის, კერძო სამართლის იურიდიული პირის ან იურიდიული პირის რეპუტაციას, რომლებიც ასრულებენ საჯარო ფუნქციებს, გარდა სპეციალური კატეგორიის პირადი მონაცემებისა ან პირადი მონაცემებისა, რომელთა გამჟღავნებაც გამოიწვევს მონაცემთა სუბიექტის პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის დარღვევას.
- 7) ინფორმაცია საქონლის და მომსახურების ხარისხის შესახებ, რომელიც უკავშირდება მომხმარებელთა ინტერესების დაცვას;
- 8) სახელმწიფოს ან ადგილობრივი მმართველობების მიერ ან მათი დაკვეთით ჩატარებული კვლევის ან ანალიზის შედეგები, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც ამ ინფორმაციის გასაჯაროება საფრთხეს შეუქმნის ეროვნულ თავდაცვას ან ეროვნულ უსაფრთხოებას;



- 9) დოკუმენტები, რომლებიც შეეხება სახელმწიფოს, ადგილობრივი მმართველობების ან საჯარო სამართლის იურიდიული პირების მიერ საბიუჯეტო სახსრების გამოყენებას და ხელშეკრულებით დასაქმებული პირების ანაზღაურებას და კომპენსაციას, რომელიც ბიუჯეტიდან ფინანსდება;
- 10) ინფორმაცია, რომელიც შეეხება შესაბამისი საჯარო დაწესებულების ქონებრივ ვალდებულებებს;
- 11) ინფორმაცია, რომელიც შეეხება შესაბამისი საჯარო დაწესებულების ქონებას;
- 12) სახელმწიფო საზედამხედველო ორგანოს, ადმინისტრაციული საზედამხედველო ორგანოს ან მაკონტროლებელი ორგანოს მიერ გამოცემული კანონი ან ინფორმაცია მოქმედი სადისციპლინო პროცედურის ან სადისციპლინო სასჯელების შესახებ.

აღნიშნული მიდგომა შეესაბამება სკანდინავიურ მოდელს, რომელიც საკმაოდ სპეციფიურ დებულებებს შეიცავს იმის შესახებ, თუ რომელი ინფორმაციის გასაიდუმლოებაა დაუშვებელი. თუმცა, იმის მიხედვით, თუ სამართალშემოქმედების რა სახის ტრადიციის მოქმედებს ქვეყანაში, შესაძლოა, რთული იყოს ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის შესახებ კანონში გრძელი ჩამონათვალის გათვალისწინება. ალტერნატიულ საშუალებას წარმოადგენს აღნიშნული საკითხის განმარტოვებელი აქტში გათვალისწინება. თუმცა, მიზანშეწონილია, განხილული იქნას ასეთი მიდგომის გამოყენების შესაძლებლობა.

## 5.8 ვადები, რომლის მიღმაც გამონაკლისი აღარ მოქმედებს

ტრომსოს კონვენცია მხარე სახელმწიფოებს მოუწოდებს, უზრუნველყონ ინფორმაციის გაცემის უარის დროში შეზღუდვა და დაადგინონ ვადები, რომლის მიღმაც გამონაკლისი აღარ გავრცელდება.

მუხლი 3.3:

მხარეებმა უნდა განიხილონ იმ ვადების დადგენის შესაძლებლობა, რომლის მიღმაც 1 პუნქტში მითითებული შეზღუდვები აღარ იმოქმედებს.

აღნიშნულის მაგალითი წარმოდგენილია ზემოთ და ეხება რესტორნების ინსპექციას. თუ მოთხოვნის წარდგენა მოხდა ჰიგიენური ინსპექციის განხორციელებამდე, მაშინ მიზანშეწონილია, შესაბამისმა დაწესებულებამ უარი თქვას მოთხოვნილი ინფორმაციის გაცემაზე (რესტორნები, სადაც იგეგმება შემონმება), რადგან აღნიშნული საზოგადოებრივ ჯანდაცვას შეუწყობს ხელს.

ამ სახის დებულება წარმოდგენილია ევროკავშირის დოკუმენტების ხელმისაწვდომობის შესახებ 1049/2001 რეგულაციაში, რომლის 4.7 მუხლის თანახმად, „1-3 პუნქტებში დადგენილი გამონაკლისები გამოიყენება მხოლოდ იმ ვადით, რა ვადითაც აღნიშნული გამართლებულია, დოკუმენტის შინაარსის შესაბამისად.“

იმ ქვეყნებს შორის, რომელთაც რატიფიცირებული აქვთ ტრომსოს კონვენცია, ზოგიერთ მათგანში მოქმედებს შეზღუდვები თავად შეზღუდვებთან დაკავშირებით. მაგალითად, ისლანდიის კანონის თანახმად:

მუხლი **12**: ინფორმაციის მიღების უფლებაზე დაწესებული შეზღუდვების შეწყვეტა იმ შემთხვევაში, თუ არ მოქმედებს წინამდებარე აქტით გათვალისწინებული სხვა შეზღუდვები, საჯარო დაწესებულება ვალდებულია, უზრუნველყოს შემდეგის ხელმისაწვდომობა:

1. მასალა, რომელსაც მოიცავს მე-6 მუხლის 1-3 და 5 ქვეპუნქტები, მას შემდეგ, რაც გავა მასალის შექმნიდან 8 წელი;
2. მასალა, რომელსაც მოიცავს მე-10 მუხლის მე-5 ქვეპუნქტი, მას შემდეგ, რაც დასრულდება მოკვლევები;
3. მასალა, რომელსაც მოიცავს მე-10 მუხლის მე-6 ქვეპუნქტი, იმ შემთხვევაში, თუ აღარ არსებობს მოლოდინი, რომ ინფორმაციის გამჟღავნებას საზიანო გავლენა ექნება გარემოზე.

მას შემდეგ, რაც გავა 30 წელი მასალის შექმნიდან, სხვა სახის შეზღუდვების არსებობა დაექვემდებარება ისლანდიის ეროვნული არქივის შესახებ აქტის დებულებებს, cf. მე-4 მუხლის მე-4 პუნქტი.

# 6

## გასაჩივრების პროცედურა და საგადამხედველო ორგანოები

ბროსოს კონვენციის სტანდარტები:

ბროსოს კონვენციის წევრ სახელმწიფოებში ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის  
მარეგულირებელი კანონმდებლობის ელემენტების მიმოხილვა

ნებისმიერი უფლების, მათ შორის, ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უფლების განუყოფელი შემადგენელი ნაწილია გასაჩივრების უფლება, რათა შესაბამისმა ორგანომ გადახედოს ადმინისტრაციულ გადაწყვეტილებას და მართლმსაჯულების ხელმისაწვდომობა იქნას უზრუნველყოფილი უფლების დარღვევის შემთხვევაში.

ამ მიზნით, ტრომსოს კონვენციის მე-8 მუხლი ადგენს გასაჩივრების პროცედურას, სასამართლოში ან მიუკერძოებელი და დამოუკიდებელი ორგანოს წინაშე. ამას გარდა, აღნიშნული პროცედურა უნდა იყოს დაჩქარებული და იაფი.

1. განმცხადებელს, რომელსაც უარი ეთქვა ოფიციალური დოკუმენტის მიღებაზე, პირდაპირ ან ირიბად, ნაწილობრივ ან სრულად, ხელი უნდა მიუწვდებოდეს გასაჩივრების პროცედურაზე, სასამართლოს ან სხვა დამოუკიდებელი ან მიუკერძოებელი ტრიბუნალის წინაშე, რომელიც კანონით არის დადგენილი.
2. განმცხადებელს ყოველთვის უნდა მიუწვდებოდეს ხელი გასაჩივრების სწრაფ და იაფ პროცედურაზე, რაც მოიცავს გადაწყვეტილების გადახედვას საჯარო დაწესებულების მიერ ან გადაწყვეტილების გასაჩივრებას, 1-ელი პუნქტის შესაბამისად.

იმ ქვეყნებს შორის, რომელთაც რატიფიცირებული აქვთ ტრომსოს კონვენცია, ევროპაში და უფრო ფართოდ, მოქმედებს გასაჩივრების სხვადასხვა მოდელები, კერძოდ: შიდა გასაჩივრების მექანიზმები და/ან დამოუკიდებელი საზედამხედველო ორგანოები ან სასამართლოები.

ევროპის საბჭოს ქვეყნების ნახევარზე ნაკლები (46-დან 21) გვთავაზობს შიდა გასაჩივრების მექანიზმს, გარე ზედამხედველობის ორგანოში ან ადმინისტრაციულ სასამართლოში შემდგომი გასაჩივრების შესაძლებლობით.

ევროპის საბჭოს ქვეყნების ნახევარზე ნაკლები (46-დან 22) ინფორმაციის კომისრის მსგავს მექანიზმს გვთავაზობს (იქნება ეს ავტონომიური კომისარი, საბჭო, კომისია თუ მონაცემთა დაცვის სააგენტოსთან გაერთიანებული ორგანო). კიდევ 12 ქვეყანა მიმართავს ომბუდსმენის ინსტიტუტს (საპარლამენტო ომბუდსმენი, შუამავალი ადმინისტრაციასთან ან რაიმე სახის ადამიანის უფლებათა დამცველი), თუმცა აღსანიშნავია, რომ ამ ორგანოებს, როგორც წესი, არ აქვთ სავალდებულო გადაწყვეტილებების მიღების უფლებამოსილება. დანარჩენი 12 ქვეყანა მხოლოდ სასამართლოსთვის მიმართვის შესაძლებლობას ითვალისწინებს.

ამავე დროს ყველა ქვეყანა არჩევანის სახით გვთავაზობს სასამართლოში გასაჩივრების შესაძლებლობას პირდაპირ ან ომბუდსმენის/ინფორმაციის კომისრის მიერ გადაწყვეტილების გამოტანის შემდეგ. ცხადია, კანონის უზენაესობის მთავარი პრინციპია, რომ სასამართლოებში ყოველთვის შეიძლება გასაჩივრდეს საჯარო ორგანოს გადაწყვეტილება ან უმოქმედობა/გადაცდომა - ამ შემთხვევაში იგულისხმება ინფორმაციის მიწოდებაზე უარის თქმა, ადმინისტრაციული დუმილი, არასრული ინფორმაციის მიწოდება ან ინფორმაციის პროაქტიულად გამოქვეყნებისგან თავის შეკავება, ან ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის შესახებ კანონმდებლობის სხვა დარღვევა.

თუმცა, ადვოკატების და სასამართლოსთან დაკავშირებული სხვა ხარჯების გათვალისწინებით, ასევე ადმინისტრაციული სასამართლოების სინელის გამო, ისინი საკმარისად არ აკმაყოფილებენ ტრომსოს კონვენციის მოთხოვნას, რომ განმცხადებლების „სწრაფი“ და „იაფი“ გასაჩივრების მექანიზმით უზრუნველყოფა მოხდეს.

შესაძლოა, სწორედ ამიტომ, რომ იმ ქვეყნებიდან, რომლებმაც მოახდინეს ტრომსოს კონვენციის რატიფიცირება, სასამართლოში გასაჩივრების შესაძლებლობის გარდა, ყველას გვთავაზობს გარკვეული სახის დამოუკიდებელ ორგანოს:

ინფორმაციის კომისარი ან მსგავსი	ომბუდსმენი/სახალხო დამცველი ან მსგავსი
ალბანეთი, ესტონეთი, უნგრეთი, ისლანდია, მონტენეგრო, სლოვენია	სომხეთი, ბოსნია და ჰერცეგოვინა, ფინეთი, ლიეტუვა, ნორვეგია, მოლდოვას რესპუბლიკა, შვედეთი, უკრაინა.

» შიდა გასაჩივრება

ზოგ ქვეყანაში ხელმისაწვდომია შიდა ადმინისტრაციული გასაჩივრების პროცედურა. როგორც წესი, აღნიშნული გულისხმობს იმავე საჯარო დაწესებულებაში, რომელმაც უარი თქვა მოთხოვნის დაკმაყოფილებაზე, ან სხვა ორგანოში, ზემდგომი დეპარტამენტის ან პირის მიერ ან ზემდგომი დაწესებულების მიერ საჩივრის განხილვას. აღნიშნულს არეგულირებს შესაბამისი ქვეყნის ადმინისტრაციული კანონმდებლობა.

ამავდროულად, იმ ქვეყნებს შორის, რომელთაც რატიფიცირებული აქვთ ან ხელი მოაწერეს ტრომსოს კონვენცია, უმრავლესობაში შიდა გასაჩივრების მექანიზმი არ მოქმედებს, არამედ, უპირატესობა ენიჭება განმცხადებლის მიერ საჩივრის პირდაპირ გარე საზედამხედველო ორგანოში ან ადმინისტრაციულ სასამართლოში წარდგენას. ტრომსოს წევრი ქვეყნების ნახევარი (თორმეტიდან ექვსი) მოითხოვს შიდა გასაჩივრებას: ბოსნია და ჰერცეგოვინა, ლიეტუვა, მონტენეგრო, ნორვეგია, მოლდოვას რესპუბლიკა და უკრაინა, ხოლო უნგრეთში განმცხადებლის ნებაზე დამოკიდებული მოსთხოვს თუ არა საჯარო უწყებას მისგანვე მიღებული პასუხის ხელმეორედ განხილვას.

ევროპის საბჭოს მასშტაბით, ქვეყნების ნახევარზე ნაკლებში (46-დან 21 ქვეყანა) მოქმედებს შიდა გასაჩივრების შესაძლებლობა, რომელიც ზოგჯერ არ არის სავალდებულო, ხოლო ნახევარზე მეტში (25) დაშვებულია პირდაპირ გასაჩივრების გარე შესაძლებლობის გამოყენება.

კარგ პრაქტიკად არის მიჩნეული რომ შიდა გასაჩივრების პროცედურა, ინფორმაციის ხელმისაწვდომობასთან დაკავშირებით, ზედმეტია, რადგან ხშირად თავდაპირველი გადაწყვეტილება შედარებით მაღალ დონეზე მიიღება. შესაბამისად, გასაჩივრება, სავარაუდოდ, არ გამოიწვევს პოზიციის შეცვლას. იმის გათვალისწინებით, რომ ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უფლების განხორციელების კუთხით მნიშვნელოვანია დროულობა, პრიორიტეტი ენიჭება პირდაპირ გარე ორგანოსთვის მიმართვის შესაძლებლობას.

## » საზედამხედველო ორგანოები:

იმის მიუხედავად, არსებობს თუ არა გასაჩივრების შიდა მექანიზმი, ფართოდ გავრცელებული მომდევნო ნაბიჯია დამოუკიდებელ საზედამხედველო ორგანოში გასაჩივრების შესაძლებლობა. პრიორიტეტი ენიჭება მოდელს, რომელიც მოიაზრებს ინფორმაციის კომისარს (ერთი ადამიანი) ან კომისიას (რამდენიმე ადამიანი), რომელსაც აქვს მანდატი, რომელიც კონკრეტულად ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის შესახებ კანონს უკავშირდება.

ალტერნატიული საშუალების სახით, ევროპაში და განსაკუთრებით, იმ ქვეყნებში სადაც მოქმედების შედეგებით ძველი კანონმდებლობა, ხელმისაწვდომია ომბუდსმენის ოფისში გასაჩივრების შესაძლებლობას. როგორც წესი, ომბუდსმენს აქვს ფართო მანდატი, რომელიც მოიცავს ადმინისტრაციულ პროცესებს და/ან ადამიანის უფლებებს.<sup>5</sup>

გლობალურ დონეზე არსებული ტენდენციის თანახმად, გასაჩივრება შესაძლებელია ინფორმაციის კომისართან ან სასამართლოებში, ხოლო შედეგებით ახალი ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის კანონები ითვალისწინებს სპეციალურ საზედამხედველო ორგანოს. მსოფლიოს სხვა რეგიონებში, როგორცაა ლათინური ამერიკა, უპირატესობას ანიჭებენ ინფორმაციის კომისიას ან კომისარს და ამის მნიშვნელოვანი მაგალითები არსებობს არგენტინაში, ჩილეში და მექსიკაში, სადაც მოქმედებს საკმაოდ მყარი და დიდი რესურსების მქონე ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის ეროვნული ინსტიტუტი (INAI). არსებობს ინფორმაციის კომისართა გლობალური ქსელი, „ინფორმაციის კომისართა საერთაშორისო კონფერენცია“, რომლის შემადგენლობაშიც შედიან აღნიშნული ორგანოები, მთელი მსოფლიოს მასშტაბით.<sup>6</sup>

იმ ქვეყნებს შორის, რომელთაც რატიფიცირებული აქვთ ტრომსოს კონვენცია, შედეგებით მეტ უპირატესობას ანიჭებენ ომბუდსმენის მოდელს, განსაკუთრებით, სკანდინავიურ ქვეყნებში. ომბუდსმენის მოდელის უარყოფითი მხარე არის ის, რომ ომბუდსმენის გადაწყვეტილებებს არ აქვს სავალდებულო ძალა და შეუძლებელია მათი აღსრულება ან სასამართლოში გასაჩივრება. ქვეყნებში, სადაც ომბუდსმენის ოფისი არის ძლიერი, მაგალითად, სკანდინავიურ ქვეყნებში, და ძირითადად ხდება მისი გადაწყვეტილებების შესრულება, ომბუდსმენის მოდელი გონივრული გზაა ტრომსოს კონვენციის დასაკმაყოფილებლად. სხვა ქვეყნებში აღნიშნული არ არის ეს მოდელი რეკომენდებული, რაც ნათლად და-

<sup>5</sup> აღსანიშნავია, რომ ტერმინი „ომბუცმენი“ მოდის შვედური ენიდან და ნიშნავს „იურიდიულ წარმომადგენელს“. „Man“ შვედურში არის სუფიქსი, რომელიც ყოველთვის არ აღნიშნავს გენდერს. შესაბამისად, ტერმინი „ომბუცმენი“ გამოიყენება იმ შემთხვევაშიც, თუ თანამდებობა უკავია ქალს. მაგალითად, ევროპის ომბუდსმენი ამჟამად ყოფილი ირლანდიელი ომბუდსმენი, ემილი ო'რაილია, რომელიც ორივე პოზიციასთან მიმართებით იყენებდა ტერმინს „ომბუდსმენი“, მაშინ როდესაც ფრანგულად, ესპანურად და სხვა ენებზე, მის მიმართ იყენებდნენ ისეთ ფემინურ ტერმინებს, როგორცაა: „Mediatrice“ ან „Defensora“. ამ ანგარიშის მიზნებისთვის, გამოყენებული იქნება ტერმინი „ომბუცმენი“ ან სხვა რეგიონული ტერმინოლოგია.

<sup>6</sup> The International Conference of Information Commissioners, ICIC, <https://www.informationcommissioners.org/>



ადასტურა ბოსნია და ჰერცეგოვინას მაგალითმა, სადაც ომბუდსმენის ოფისში გასაჩივრება ხშირად არაეფექტურია.

ევროპაში, იმ ქვეყნებს შორის, რომელთაც ჯერ არ აქვთ ტრომსოს კონვენცია რატიფიცირებული, დიდ ქვეყნებში და/ან იმ ქვეყნებში, სადაც კანონები შედარებით ახალია - მათ შორის, ხორვატია, საფრანგეთი, გერმანია, იტალია, სერბეთი, სლოვენია, ესპანეთი, შვეიცარია და გაერთიანებული სამეფო - ყველგან მოქმედებს ინფორმაციის კომისრის მოდელი. სწორედ ეს არის რეკომენდებული მოდელი, იმ პირობით, რომ აღნიშნულ საზედამხედველო ორგანოს ექნება მკაფიოდ განსაზღვრული ფუნქციები. ამ ორგანოების ძირითადი ფუნქციები, მათ შორის, ქვეყნებში სადაც რატიფიცირებულია ტრომსოს კონვენცია, განხილულია წინამდებარე სექციაში.

ბევრ ქვეყანაში ინფორმაციის კომისრის ოფისი, ასევე, ითავსებს მონაცემთა დაცვის ფუნქციას - მაგალითად, ალბანეთი, ესტონეთი და მონტენეგრო და აგრეთვე, ხორვატია, გერმანია, სლოვენია და გაერთიანებული სამეფო. ამ მოდელის პირობებში, მნიშვნელოვანია, რომ ინფორმაციის კომისარს ჰქონდეს მყარი მანდატი ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უფლების ხელშეწყობის და დაცვის კუთხით და ეს მანდატი არ უნდა იყოს მეორეხარისხოვანი, მონაცემთა დაცვასთან დაკავშირებულ მოვალეობებთან შედარებით. მართლაც, ყველა ნახსენებს ორგანოს (გარდა ესტონეთის შემთხვევისა) აქვს ისეთი დასახელება, რომელიც მკაფიოს ხდის მათ როლს ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის კუთხით.

#### » სააპელაციო სასამართლოები:

დამოუკიდებელი საზედამხედველო ორგანოს არსებობისდა მიუხედავად, ევროპაში ყველა ქვეყანაში და გლობალურ დონეზე, ყველგან სადაც მოქმედებს ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის კანონი, გადანყვეტილებების გასაჩივრება შესაძლებელია სასამართლოში. აღნიშნული წარმოადგენს საზედამხედველო ორგანოს პირდაპირ ალტერნატივას ან შესაძლოა, მოქმედებდეს საზედამხედველო ორგანოში და შემდეგ სასამართლოში გასაჩივრების მოთხოვნა. ეს ინფორმაცია ასახულია G ცხრილში.

აღსანიშნავია, რომ ტრომსოს კონვენცია არ ადგენს დამოუკიდებელი საზედამხედველო ორგანოს არსებობის მოთხოვნას, თუმცა, იგი ითხოვს გასაჩივრების „დაჩქარებულ“ (სწრაფ) და „იაფ“ შესაძლებლობას.

არაერთ ქვეყანაში სასამართლოები გასაჩივრების არც სწრაფი გზაა და არც იაფი: მარტივ ადმინისტრაციულ საქმესაც შესაძლოა რამდენიმე თქვე ან წელი დასჭირდეს. ხშირად სავალდებულოა ადვოკატის ყოლა, რაც საშუალო სტატისტიკური ადამიანისთვის მნიშვნელოვან ხარჯს წარმოადგენს. ამას გარდა, ზოგჯერ, მოქმედებს სასამართლო ბაჟის გადახდის ვალდებულებაც.

დასკვნის და რეკომენდაციის სახით, შეიძლება ითქვას, რომ არსებული ტენდენციების თანახმად, რომელიც ჩამოყალიბდა ტრომსოს კონვენციის შემუშავების შემდგომ

(2006-2008 წლები), მიზანშეწონილია, რომ თითოეულ ქვეყანაში მოქმედებდეს დამოუკიდებელი საზედამხედველო ორგანო, რომელსაც ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის კანონთან დაკავშირებული სპეციალური მანდატი ექნება.

აღსანიშნავია, რომ იუნესკოს მიერ შეგროვებული ემპირიული მონაცემები მიუთითებს, რომ ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის კანონების იმპლემენტაცია უკეთესია იმ ქვეყნებში, რომლებსაც აქვთ დამოუკიდებელი ზედამხედველობის ორგანოები.<sup>7</sup>

### ცხრილი G: გასაჩივრების პროცედურები

ქვეყანა	გასაჩივრების პროცედურა
ალბანეთი	ინფორმაციის უფლების და პერსონალური მონაცემების დაცვის კომისიარი.
სომხეთი	სასამართლო ან ადამიანის უფლებების დამცველი.
ბოსნია და ჰერცეგოვინა	შიდა საჩივარი, შემდგომ კი საჩივარი ომბუდსმენის ოფისში ან სასამართლოში.
ესტონეთი	მონაცემთა დაცვის ინსპექტორატი.
ფინეთი	სასამართლო ან საპარლამენტო ომბუდსმენი.
უნგრეთი	შიდა საჩივარი, შემდგომ კი საჩივარი მონაცემთა დაცვის და ინფორმაციის თავისუფლების ეროვნულ ორგანოში.
ისლანდია	ინფორმაციის კომიტეტი
ლიეტუვა	შიდა საჩივარი, შემდგომ კი საჩივარი ადმინისტრაციულ სასამართლოში.
მონტენეგრო	შიდა საჩივარი, შემდგომ კი საჩივარი პერსონალური მონაცემების დაცვისა და ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის სააგენტოში.
ნორვეგია	შიდა საჩივარი, შემდგომ კი საჩივარი ომბუდსმენის ოფისში.
მოლდოვას რესპუბლიკა	შიდა საჩივარი, შემდგომ კი საჩივარი ადმინისტრაციულ სასამართლოში ან ომბუდსმენის ოფისში *
შვედეთი	საჩივარი ადმინისტრაციულ სასამართლოში ან ომბუდსმენის ოფისში
უკრაინა	შიდა საჩივარი, შემდგომ კი საჩივარი სასამართლოში ან ადამიანის უფლებათა კომისიაში *
* აღსანიშნავია, რომ მოლდოვასა და უკრაინაში ამჟამად მიმდინარეობს კანონის გადახედვის პროცესი, ევროპის საბჭოს პროექტების ფარგლებში. განიხილება ინფორმაციის კომისიების შექმნის შესაძლებლობა.	

<sup>7</sup> იხილეთ იუნესკოს 2022 წლის კვლევა საჯარო ინფორმაციაზე წვდომის შესახებ: <https://www.unesco.org/en/articles/unesco-launches-2022-survey-public-access-information?hub=751>

## 6.1 სასამართლოში გასაჩივრების ძირითადი ასპექტები

როგორც ზემოთ აღინიშნა, ყველა ქვეყანა, რომელმაც მოახდინა ტრომსოს კონვენციის რატიფიცირება, ითვალისწინებს სასამართლოში გასაჩივრების შესაძლებლობას. ეს როგორც წესი ადმინისტრაციული სასამართლოებია. ყველა ამ ქვეყანაში შესაძლებელია სასამართლოში გასაჩივრდეს საჯარო დაწესებულების პირველადი ადმინისტრაციული გადაწყვეტილება (ან ადმინისტრაციული დუმილი), ან შიდა გასაჩივრების მექანიზმის (სადაც ასეთი მექანიზმი არსებობს) მიერ გამოტანილი გადაწყვეტილება. შესაბამისად,

ინფორმაციის კომისიისთვის, სახალხო დამცველისთვის ან სხვა მსგავსი დაწესებულებისთვის მიმართვა არაა სავალდებულო, მიუხედავად ამისა, ყველა ქვეყანა, რომელმაც მოახდინა კონვენციის რატიფიცირება, ასეთ შესაძლებლობას იძლევა.

ეს მნიშვნელოვანი ალტერნატივაა განსაკუთრებით იმ ქვეყნებში, სადაც სახალხო დამცველის ან მსგავსი ინსტიტუტის გადაწყვეტილებები სავალდებულო არ არის.

თუმცა, სასამართლოში გასაჩივრებასთან დაკავშირებით რამდენიმე საყურადღებო გარემოება არსებობს, რაც ტრომსოს კონვენციით მოთხოვნილი იაფი და სწრაფი გასაჩივრების უზრუნველყოფის ძირითადი უნდა შეფასდეს. ეს გარემოებები განხილულია ქვემოთ სასამართლო მოსაკრებლებისა და ვადების შესახებ ქვეთავებში. გასაჩივრების საფუძველი, მტკიცების ტვირთი და ადმინისტრაციული გადაწყვეტილების ბუნება დამატებითი გარემოებებია, რომელიც ასევე განხილულია ქვემოთ.

ზოგადად, ერთი ან ორი იშვიათი გამონაკლისის გარდა, თითოეულ ქვეყანაში სასამართლოში გასაჩივრება (აპელაცია) რეგულირდება ადმინისტრაციული სასამართლოების შესახებ კანონმდებლობით, როგორც წესი, ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსით. ეს ნიშნავს, რომ ინფორმაციაზე წვდომასთან დაკავშირებულ საქმეებზე სპეციალური წესები არ ვრცელდება. მაგალითად, ასეთ საქმეებზე არ ვრცელდება მოსაკრებლის შემცირების და დაჩქარებული გადაწყვეტილების მიღების ვალდებულება მიუხედავად იმისა, რომ საჯარო უწყებებისგან მიღებული ინფორმაცია მნიშვნელოვანია საჯარო ინტერესის მქონე თემებზე მსჯელობისას.

ამ კვლევის სხვა თავებიდან, ასევე ზემოთ მოყვანილი ცხრილიდან ნათელია, რომ ტრომსოს კონვენციის წევრი ქვეყნები სთავაზობენ მინიმუმ ერთ უფასო და სწრაფ გასაჩივრების მექანიზმს. როგორც წესი, ეს არ არის სასამართლოში გასაჩივრება (თუმცა ზოგი ქვეყანა ითვალისწინებს უფასო და სწრაფ სასამართლო პროცესსაც), არამედ ინფორმაციის კომისიის ან სახალხო დამცველის მოდელი. ეს დამატებითი მექანიზმებია ადმინისტრაციული სასამართლო პროცესისა, რომელიც თავისთავად უფრო ხარჯიანი და ხანგრძლივია.

ადმინისტრაციულ სასამართლო პროცესთან დაკავშირებით ამ კვლევაში იდენტიფიცირებული კარგი პრაქტიკა გულისხმობს გასაჩივრებისთვის ძალიან ფართო საფუძვლის არსებობას და მტკიცების ტვირთის მკაფიოდ საჯარო დაწესებულებისთვის და-

კისრებას. სასამართლოს უნდა ჰქონდეს უფლებამოსილება გამოსცეს სავალდებულო გადაწყვეტილება, რომელიც მოიცავს არა მხოლოდ მოთხოვნილი ინფორმაციის მიწოდებას მოკლე დროში (თუ ისინი გადაწყვეტენ განმცხადებლის სასარგებლოდ), არამედ საჭიროების შემთხვევაში მოითხოვს საჯარო უწყებისგან სხვა ზომების გატარებასაც, როგორცაა შიდა პროცედურების გაუმჯობესება, საჯარო მოხელეების გადამზადება იმ მხრივ, რომ შეიზღუდოს გამონაკლისების გამოყენება და სწრაფი რეაგირება მოხდეს ინფორმაციის მოთხოვნაზე ადმინისტრაციული დუმილის გარეშე.

### 6.1.1 მოსაკრებელი

ამ კვლევაში, რომელიც მიმოიხილავს ტრომსოს კონვენციის წევრ ქვეყნებს, გამოიკვეთა მთელი რიგი მოსაკრებლებისა, რომლებიც დადგენილია ადმინისტრაციული სამართალწარმოებისთვის.

დადგინდა, რომ მხოლოდ უნგრეთსა და შვედეთში არ არსებობს მოსაკრებელი ადმინისტრაციული სამართალწარმოებისთვის. უნგრეთის შემთხვევაში, ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის კანონი მოსაკრებლისგან ათავისუფლებს იმ სამართალწარმოებას, სადაც განხილვის საგანი საჯარო ინტერესის მქონე ინფორმაციაა (1990 წლის აქტი XCIII, თავი 57). შვედეთში კი ადმინისტრაციული სამართალწარმოება ისედაც გათავისუფლებულია მოსაკრებლისგან.

სხვა ქვეყნებში გამოვლინდა შემდეგი სასამართლო მოსაკრებლები:

- » ესტონეთი: 20 ევრო ადმინისტრაციული სასამართლო, 50 ევრო უზენაესი სასამართლო
- » ფინეთი: 270 ევრო ადმინისტრაციული სასამართლო, 530 ევრო უზენაესი სასამართლო
- » ისლანდია: რაიონული სასამართლოები 100 ევროზე მეტი (15000 ISK)
- » ლიეტუვა: 30 ევრო (100 ლიტ.)
- » უკრაინა: სასამართლო გადასახადი 30 ევრო და გასაჩივრების საფასური 60 ევრო

რაც აქ ჩანს არის მოსაკრებლების მრავალფეროვნება, განსხვავება ნაწილობრივ აიხსნება თითოეულ ქვეყანაში განსხვავებული ეკონომიკური კონტექსტით.

კიდევ ერთი ხარჯი, რომელიც სხვადასხვა ქვეყანაში სხვადასხვაა, არის იურიდიული წარმომადგენლობა. ევროპის საბჭოს რეგიონის ბევრ ქვეყანაში არსებობენ ინფორმაციაზე წვდომაზე სპეციალიზებული სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციები და ასევე უფასო იურიდიული დახმარების გამწვევი იურისტები, რომლებიც მზად არიან ხელი მოკიდონ განსაკუთრებით მნიშვნელოვან საქმეს. მიუხედავად ამისა, მსგავსი უფასო იურიდიული დახმარების შემთხვევები მცირეა. მართლაც, ხშირ შემთხვევაში განმცხადებლები, იქნებიან ისინი მოქალაქეები, ან თუნდაც სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციები, ჟურნალისტები და მცირე ბიზნესი, არ ასაჩივრებენ ინფორმაციის მოთხოვნაზე მიღებულ უარს, რადგან არ შეუძლიათ გასწიონ შესაბამისი იურიდიული წარმომადგენლობის ხარჯები.

სააპელაციო სასამართლოს საინტერესო მოდელია გაერთიანებული სამეფოს საინფორმაციო ტრიბუნალი, რომელიც არის სასამართლოს მსგავსი ორგანო, სადაც ინფორმაციის კომისრის გადაწყვეტილებების გასაჩივრება შესაძლებელია იურიდიული წარმომადგენლობის გარეშე.

სხვა ქვეყნებში ინფორმაციის კომისარს შეუძლია მიმართოს სასამართლოს განმცხადებლის სახელით, თუ საჯარო უწყება არ ასრულებს მის მიერ გამოტანილ გადაწყვეტილებებს. ეს ნიშნავს, რომ იურიდიული წარმომადგენლობის ხარჯები იფარება ინფორმაციის კომისრის ბიუჯეტით და არა კონკრეტული განმცხადებლის ხარჯებით.

### 6.1.2 ვადა

ადმინისტრაციული სამართალწარმოების ვადის დასრულება კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი საკითხია. აღმოჩნდა, რომ ყველა შეფასებულ ქვეყანაში ეს ვადა მნიშვნელოვნად აღემატება ინფორმაციის კომისრისთვის ან მსგავსი ინსტიტუტისთვის საჩივრის განსახილველად დადგენილ ვადებს.

მხოლოდ უნგრეთის შესაბამისი კანონი მოითხოვს, რომ სასამართლოებმა ინფორმაციის ხელმისაწვდომობასთან დაკავშირებული საქმეები განიხილონ 15 დღეში მეორე ინსტანციაში და 60 დღეში (3 თვე) უზენაეს სასამართლოში, ინფორმაციის აქტის 2022 წლის რეფორმის საფუძველზე.

სხვა არც ერთ ქვეყანას აქვს მსგავსი სპეციალური დებულება ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის შესახებ კანონში. ეს იმას ნიშნავს, რომ ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის საქმეებზე ვრცელდება ადმინისტრაციული სამართალწარმოებისთვის დადგენილი ზოგადი ვადები.

უკრაინაში მოქმედი კანონმდებლობის ზოგადი მოთხოვნაა, რომ სასამართლოს მიერ საქმეების განხილვის პროცედურა მოიცავდეს 60 დღეს. პრაქტიკაში, ადმინისტრაციული სამართალწარმოების გადატვირთვის გამო, პირველ და მეორე ინსტანციებში საქმის განხილვის ვადები უფრო მეტია, კერძოდ, 90 დღე ან მეტი (3 თვეზე მეტი).

სხვა ადმინისტრაციული სამართალწარმოების საშუალო ვადებია:

- » ესტონეთი: ადმინისტრაციული სამართალწარმოება პირველ ინსტანციაში 122 დღეა, ხოლო მეორე ინსტანციაში 194 დღე.
- » ფინეთი: ჰელსინკის ადმინისტრაციულ სასამართლოს საშუალოდ 5-დან 12 თვემდე სჭირდება.
- » ისლანდია: რაიონულ სასამართლოებში სამოქალაქო საქმეებისთვის საშუალოდ დაახლოებით შვიდი თვეა.
- » ლიეტუვა: რეგიონულ სასამართლოებში სამოქალაქო სამართალწარმოების საშუალო ხანგრძლივობა იყო 231 დღე 2019 წელს და 178 დღე პირველი ინსტანციის საქმეების საჩივრების განხილვისთვის. სააპელაციო სასამართლოში საქმის საშუალო ხანგრძლივობა 2019 წელს იყო 254 დღე, ხოლო უზენაეს სასამართლოში შესაბამისად 135 დღე.
- » მოლდოვა: ადმინისტრაციული სამართალწარმოება პირველ ინსტანციაში 358 დღე, სააპელაციო სასამართლოში 146 დღე, უმაღლეს ინსტანციაში 51 დღე.



- » მონტენეგრო: ადმინისტრაციული სამართალწარმოება პირველი ინსტანციაში არის 441 დღე, ხოლო მეორე ინსტანციაში 56 დღე.
- » შვედეთი: ადმინისტრაციული სამართალწარმოება პირველ ინსტანციაში 7,8 თვე, მეორე ინსტანციაში 5,8, უზენაესი ადმინისტრაციული სამართალწარმოება კი 5,5 თვე.

პირველი ინსტანციის მონაცემების დღეებზე გაანგარიშება საშუალოდ 245 დღეს იძლევა, რაც არის 8 თვე. გადაწყვეტილების მიღების შემდეგ, თუკი ეს იქნება განმცხადებლის სასარგებლოდ, ინფორმაციის გაცემას შეიძლება კიდევ რამდენიმე დღე ან ერთ თვემდე პერიოდი დაჭირდეს.

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ სასამართლოს ყველა არსებული მონაცემიდან და სტატისტიკიდან, შეუძლებელი იყო რომელიმე ქვეყნის იდენტიფიცირება, რომელიც აქვეყნებს სტატისტიკას სპეციალურად ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის საქმეების სასამართლო პროცესის ხანგრძლივობის შესახებ. ამიტომ ვაძეგბთან დაკავშირებით არსებული სტატისტიკა მოიცავს ყველა სახის ადმინისტრაციულ სამართალწარმოებას.

საინტერესოა აღინიშნოს, რომ ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის შესახებ მრავალი კანონი ითვალისწინებს გადაწყვეტილების გამოტანის კონკრეტულ ვადებს ინფორმაციის კომისრებისთვის, მაგრამ არა სასამართლოებისთვის.

### **6.1.3 გასაჩივრების საფუძვლები და მტკიცების ტვირთი**

უმეტეს ქვეყანაში, ინფორმაციის მოთხოვნაზე მიღებული ადმინისტრაციული გადაწყვეტილების ან მსგავსი გადაწყვეტილების არარსებობის გასაჩივრება ხდება.

სასამართლოში გასაჩივრების საფუძვლები ტრომსოს კონვენციის წევრ ქვეყნებში, ძირითადად, ინფორმაციის მოთხოვნის პასუხად მიღებული ადმინისტრაციული გადაწყვეტილება ან მსგავსი გადაწყვეტილების არარსებობაა (უპასუხო მოთხოვნა). ამავე დროს, ზოგიერთი სხვა პროცედურული დეტალიც შეიძლება გასაჩივრდეს სასამართლოში. მიუხედავად ამისა, სასამართლოში გასაჩივრების საფუძვლები არ არის ისეთი ფართო, როგორც ინფორმაციის კომისართან მიმართვის საფუძვლებია, რომელიც მოიცავს ისეთ შემთხვევებს, როგორიცაა უწყების მიერ განმცხადებლისთვის ინფორმაციის მოთხოვნის დადასტურების არარსებობა (განმეორებით), ან ინფორმაციაზე ხელმისაწვდომობის უფლების შესახებ ინფორმაციის პროაქტიულად გამოქვეყნება, ან საჯარო ინფორმაციის პროაქტიულად გამოქვეყნების მოთხოვნის დარღვევა.

- » ლიეტუვა: პირს უფლება აქვს გაასაჩივროს დაწესებულების ნებისმიერი ქმედება, უმოქმედობა ან ადმინისტრაციული გადაწყვეტილება, ისევე როგორც დაწესებულების მიერ მის კომპეტენციაში შემავალი საქმიანობის განხორციელებისას წარმოშობილი ნებისმიერი შეფერხება, თავად ამ დაწესებულებაში, მის ზემდგომ საჯარო უწყებაში, დავების გადაწყვეტის ალტერნატიულ (არა-სასამართლო) ორგანოში ან ადმინისტრაციულ სასამართლოში (ინფორმაციის მიღების უფლების შესახებ კანონის მე-18 მუხლი). ეს აძლევს განმცხადებელს გასაჩივრების ფართო სპექტრს, მათ შორის, სასამართლოში.

- » მოლდოვას რესპუბლიკა: პირს, რომელიც თვლის, რომ ინფორმაციის გამცემა შელახა მისი უფლება ან ლეგიტიმური ინტერესი, შეუძლია გაასაჩივროს ამ უწყების ქმედებები როგორც სასამართლოს გარეთ, ასევე უშუალოდ კომპეტენტურ ადმინისტრაციულ სასამართლოში (No. 982/2000 კანონის 21-ე მუხლი). მას ასევე შეუძლია მიმართოს სახალხო დამცველს.
- » მონტენეგრო: შესაძლოა გასაჩივრდეს ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის მოთხოვნაზე მიღებული გადაწყვეტილება, პროცედურული წესების დარღვევა და კანონის არასწორი გამოყენებით მიღებული გადაწყვეტილება (ინფორმაციაზე თავისუფალი ხელმისაწვდომობის შესახებ კანონის 35-ე მუხლი).
- » ნორვეგია: პირს, რომლის მოთხოვნაც დოკუმენტზე ხელმისაწვდომობის თაობაზე უარყოფილ იქნა, ან თუ მოხდა ინფორმაციის გაცემა გარკვეული შეზღუდვით, შეუძლია, აღნიშნული გადაწყვეტილება გაასაჩივროს სასამართლოში.
- » უკრაინა: შესაძლებელია სასამართლოში გასაჩივრდეს ინფორმაციის ადმინისტრატორთა ყველა სახის გადაწყვეტილება, ქმედება ან უმოქმედობა, განმარტების გარეშე, მათ შორის, ადმინისტრატორის, მისი ხელმძღვანელის, ზემდგომი ორგანოს ან სახალხო დამცველის პასუხი მანამდე შეტანილ საჩივარზე.

რაც შეეხება მტკიცების ტვირთს, ეს იშვიათად არის მონესრიგებული ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის შესახებ კანონებით, ამიტომ ეს საკითხი ადმინისტრაციულ საპროცესო და სხვა მსგავს საკანონმდებლო აქტებში მოცემული შესაბამისი წესებით წესრიგდება.

პრაქტიკაში, ადმინისტრაციულ სასამართლო პროცესში მტკიცების ტვირთი ნაწილდება მომჩივანსა და მოპასუხეს შორის. ინფორმაციის მომთხოვნმა (განმცხადებელმა) მის ადვოკატთან ერთად, უნდა დაასაბუთოს, რატომ დაირღვა კანონი, რატომ არ იქნა სათანადოდ დაცული ინფორმაციაზე წვდომის უფლება. მტკიცების ტვირთის გადანაწილება განსხვავდება ომბუდსმენის ან ინფორმაციის კომისრისადმი მიმართვის შემთხვევაში. ამ დროს მტკიცების ტვირთი ეკისრება იმ საჯარო ორგანოს, რომლის გადაწყვეტილება, ქმედება ან უმოქმედობა საჩივრდება. ომბუდსმენის ან ინფორმაციის კომისრის ფუნქციაა დაეხმაროს განმცხადებელს საჯარო ორგანოსთან ურთიერთობაში და დაიცვას ადამიანის უფლებები, კერძოდ, ინფორმაციაზე წვდომის უფლება.

იშვიათი გამონაკლისია უნგრეთი, სადაც კანონის თანახმად, მტკიცების ტვირთი გასაჩივრების ყველა ეტაპზე, მათ შორის, სასამართლოშიც, ეკისრება საჯარო ორგანოს (ინფორმაციის აქტის 31.2-ე ნაწილი). ეს შეიძლება კარგ პრაქტიკად იქნას მიჩნეული, რადგან მოიცავს საჩივრებს, როგორც ინფორმაციის კომისრის, ასევე სასამართლოს მიმართ.

#### **6.1.4 სასამართლო გადაწყვეტილებების სახეები**

ადმინისტრაციულ სასამართლოში გასაჩივრების ერთ-ერთი აშკარა უპირატესობა არის ის, რომ იმ შემთხვევაში, თუ მომჩივანი მოიგებს საქმეს, სასამართლოს შეუძლია მიიღოს რიგი სავალდებულო გადაწყვეტილებებისა. მაგალითად, ესტონეთში ადმინისტრაციულ სასამართლოს შეუძლია:

- სრულად ან ნაწილობრივ გააუქმოს ადმინისტრაციული აქტი;
- მოსთხოვოს ადმინისტრაციულ ორგანოს ადმინისტრაციული აქტის ან ადმინისტრაციული ზომის მიღება;
- აუკრძალოს ადმინისტრაციულ ორგანოს გარკვეული ადმინისტრაციული აქტის ან გარკვეული ადმინისტრაციული ზომის მიღება;
- გამოსცეს საჯარო სამართლებრივი ურთიერთობისას მიყენებული ზიანის ანაზღაურების ბრძანება;
- გამოსცეს ადმინისტრაციული აქტით ან მიღებული ზომებით დამდგარი მართლსაწინააღმდეგო შედეგების აღმოფხვრის ბრძანება;
- ბათილად ცნოს ადმინისტრაციული აქტი, უკანონოდ გამოაცხადოს მიღებული ადმინისტრაციული აქტი ან ზომა, ან საჯარო სამართლებრივ ურთიერთობაში მატერიალური მნიშვნელობის მქონე სხვა ფაქტები დაადასტუროს.

მოლდოვას რესპუბლიკაში, საჯარო ორგანოს მიერ ინფორმაციის გაცემაზე უარით გამოწვეული შედეგების სიმძიმის გათვალისწინებით სასამართლოს შეუძლია გამოიყენოს კანონით დადგენილი სანქციები, მოითხოვოს იმ ზიანის ანაზღაურება, რაც ინფორმაციის გაცემაზე უარმა გამოიწვია. სასამართლოს ასევე შეუძლია მოითხოვოს ინფორმაციის დაუყოვნებლივ გაცემა (No. 982/2000 კანონის 24-ე მუხლი).

ნორვეგიაში, ისევე როგორც ბევრ სხვა ქვეყანაში, სასამართლოებს შეუძლიათ შეცვალონ ადმინისტრაციული ორგანოების მიერ მიღებული გადაწყვეტილებები.

უკრაინაში, ადმინისტრაციული სასამართლოები საქმეებს არსებითად განიხილავენ და შეუძლიათ მიიღონ სავალდებულო გადაწყვეტილება, რომელიც შეიძლება აღსრულდეს სასამართლო გადაწყვეტილებების აღსრულების სპეციალური სამსახურის მეშვეობით. სასამართლოს შეუძლია მიიღოს შემდეგი სახის გადაწყვეტილებები:

- დაადგინოს, რომ უწყების გადაწყვეტილება (ან მისი ზოგიერთი დებულება) არის უკანონო.
- გააუქმოს ან დაეთანხმოს გადაწყვეტილებას ან მის ზოგიერთ დებულებას;
- დაადგინოს, რომ საჯარო უწყების ქმედება ან უმოქმედობა იყო უკანონო.
- საჯარო უწყებას დააკისროს კონკრეტული ზომების გატარების ვალდებულება, როგორცაა მოთხოვნილი ინფორმაციის მიწოდება, გარკვეული ინფორმაციის ოფიციალურ ვებგვერდზე გამოქვეყნება ან სასამართლო გადაწყვეტილების გამოქვეყნება.
- მოსთხოვოს საჯარო ორგანოს თავი შეიკავოს გარკვეული ქმედებებისგან;
- უზრუნველყოს გარკვეული ხარჯების ანაზღაურება საჯარო უწყების მიერ, მაგალითად იურიდიული წარმომადგენლობის ხარჯების.
- განმცხადებლისთვის უკანონო გადაწყვეტილებით, ქმედებით ან უმოქმედობით მიყენებული მატერიალური ან მორალური ზიანის ანაზღაურება დააკისროს საჯარო უწყებას.

გარდა ამისა, უკრაინის კანონმდებლობა ითვალისწინებს სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობას სასამართლოს გადაწყვეტილების შეუსრულებლობისთვის.

ამ მაგალითებიდან ირკვევა, რომ იქ, სადაც ადმინისტრაციული სასამართლოს უფლებამოსილებები კარგად ჩამოყალიბებული და ფართოა, ეს შეიძლება იყოს მძლავრი მექანიზმი ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უფლების დასაცავად.

## 6.2 დამოუკიდებელი საზედამხედველო ორგანოები

დამოუკიდებელი საზედამხედველო ორგანოს ზუსტ კონფიგურაციაზე მსჯელობისთვის, ქვემოთ მოცემულია მთელი რიგი ელემენტებისა, რაც დაკავშირებულია მსგავსი ორგანოს უფლებამოსილებებსა და ფუნქციებთან. ქვემოთ წარმოდგენილი ინფორმაცია ევროპის რეგიონში საუკეთესო პრაქტიკისა და განვითარებადი სტანდარტების შესაბამისია.

### 6.2.1 კვაზი-სასამართლო როლი, სავალდებულო გადაწყვეტილებები და სანქციები

იმისათვის, რომ საზედამხედველო ორგანომ შეძლოს ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უფლების ეფექტურად დაცვა, აუცილებელია, რომ მას ჰქონდეს სავალდებულო გადაწყვეტილებების მიღების უფლებამოსილება. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, საჭარო დაწესებულება ვალდებული უნდა იყოს, შეასრულოს გადაწყვეტილება ან შეეძლოს მისი სასამართლოში გასაჩივრება.

გადაწყვეტილების შეუსრულებლობის შემთხვევაში, საზედამხედველო ორგანოს უნდა შეეძლოს ჯარიმის დაწესება ან საქმის სასამართლოსთვის გადაცემა, რომელიც თავის მხრივ, გამოსცემს სანქციას დაჩქარებული პროცედურის ფარგლებში.

დამოუკიდებელი საზედამხედველო ორგანოს უფლებამოსილება უნდა მოიცავდეს არა მხოლოდ საწყისი ადმინისტრაციული გადაწყვეტილების გაუქმების უფლებამოსილებას, არამედ, ასევე მოთხოვნილი ინფორმაციის გაცემის ცალსახად დავალების შესაძლებლობას. აღსანიშნავია, რომ ამ უფლებამოსილებას თან უნდა ახლდეს ინფორმაციის შემოწმების უფლება, რათა გადაწყვეტილების მიღება მოხდეს მოთხოვნილი ინფორმაციის შინაარსის გათვალისწინებით.

რამდენიმე ქვეყანაში მოქმედი სამართლებრივი ჩარჩო ინფორმაციის კომისარს ანიჭებს უფლებამოსილებას, საჭარო დაწესებულებას დაავალოს ინფორმაციის გაცემა, თუ საჩივრის განხილვის პროცესში დადგინდება, რომ ინფორმაციის გაცემაზე უარი კანონის დარღვევა იყო. დამოუკიდებელ ორგანოებს ალბანეთში, ხორვატიაში, ესტონეთში, სერბეთში, სლოვაკეთსა და გაერთიანებულ სამეფოში აქვთ ასეთი უფლებამოსილება.



### 6.2.2 კანონის გამოყენების ზედამხედველობა

ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უფლების პატივისცემის უზრუნველსაყოფად, აუცილებელია, რომ დამოუკიდებელი ორგანო ზედამხედველობას უწევდეს ამ უფლების ყველა ასპექტს და ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის შესახებ კანონებს.

ინფორმაციის კომისართა უმრავლესობას ევროპის საბჭოს რეგიონში მინიჭებული აქვს მკაფიო მანდატი, მონიტორინგი გაუწიონ საჯარო ორგანოების მეორე ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის კანონმდებლობასთან შესაბამისობას, მათ შორის, ალბანეთში, ხორვატიაში, ესტონეთში, უნგრეთში, ირლანდიაში, მაკედონიაში, მონტენეგროში, პორტუგალიაში, სერბეთში, ესპანეთში, შვეიცარიაში (სადაც კომისარი ზედამხედველობს კანონის განხორციელებას და ეფექტურობას, კერძოდ, მისი იმპლემენტაციის პროცესში განეულ ხარჯებს<sup>8</sup>) და გაერთიანებულ სამეფოში.

ინფორმაციის კომისართა უფლებამოსილება, როგორც წესი, მოიცავს საჩივრის განხილვის და გადაწყვეტის უფლებამოსილებას, რაც განმცხადებლებს საშუალებას აძლევს, გაასაჩივრონ უარყოფითი პასუხები, მათ შორის, ინფორმაციის გაცემაზე სრული ან ნაწილობრივი უარი და ასევე, სხვა ნებისმიერ გადაწყვეტილება, რომლითაც ისინი უკმაყოფილოები არიან - მაგალითად, არასრული პასუხი ან პასუხი, რომელიც არ უზრუნველყოფს მოთხოვნილ ინფორმაციას. როგორც წესი, შესაძლებელია ადმინისტრაციული სიჩუმის გასაჩივრება.

განმცხადებელს უნდა შეეძლოს განცხადების განხილვასთან დაკავშირებული ნებისმიერი საკითხის გასაჩივრება, მათ შორის, ვადების უპატივცემულობა, დახმარებაზე უარი, განმარტების არასათანადო პროცედურები, ან როდესაც საჯარო დაწესებულება არ ითვალისწინებს ინფორმაციის იმ ფორმატს, რომელსაც უპირატესობას ანიჭებს განმცხადებელი და ა.შ.

დამოუკიდებელ საზედამხედველო ორგანოს უნდა შეეძლოს, მონიტორინგი გაუწიოს კანონთან შესაბამისობას მონაცემთა შეგროვების, ჩანაწერის წარმოების და დაარქივების კუთხით და რაც ყველაზე მნიშვნელოვანია, ინფორმაციის პროაქტიური გასაჯაროების შესახებ დებულებების განხორციელებას.

ნებისმიერ მოქალაქეს უნდა შეეძლოს საჩივრის წარდგენა საზედამხედველო ორგანოში, ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უფლების რომელიმე ამ განზომილების დარღვევასთან დაკავშირებით. აღნიშნული განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია იმისათვის, რომ საზოგადოებამ შეძლოს, გაასაჩივროს პროაქტიური გასაჯაროების მოთხოვნების დარღვევა, რომელთაც ადგენს ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის კანონი ან ნებისმიერი სხვა კანონი.

### 6.2.3 მედიაციის როლი: მოლაპარაკებები და რეკომენდაციები

საჩივრების მიღებისას ან როდესაც საჯარო დაწესებულება არ არის დარწმუნებული, თუ რა რეაგირება მოახდინოს კონკრეტულ მოთხოვნაზე, მიზანშეწონილია, რომ მას ჰქონდეს გარკვეული მოქნილობა, რათა მისმა თანამშრომლებმა განახორციელონ მე-

<sup>8</sup> მუხლი 19, FOIA, <https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/20022540/index.html#a19>



დიაცია და ხელი შეუწყონ საკითხის სწრაფ და მეგობრულ გადაწყვეტას, ფორმალური წარმოების გარეშე.

შესაბამისად, მიზანშეწონილია, რომ საჯარო დაწესებულებაში მოქმედებდეს მედია-ციის დეპარტამენტი, სამართლებრივ დეპარტამენტთან ერთად. მედიაციის დეპარტამენტის თანამშრომლებს უნდა შეეძლოთ საწყისი მედიაციის განხორციელება, წინასწარ განსაზღვრულ ვადაში, ფორმალური გადაწყვეტილების მიღებამდე. მნიშვნელოვანია, რომ ასეთი პროცედურები არ განაპირობებდეს პროცესის გაჭიანურებას. ამას გარდა, თუ მოთხოვნაზე რეაგირება მოითხოვს კანონის ინტერპრეტაციას, განმცხადებელი უზრუნველყოფილი უნდა იქნას აღნიშნულით.

როდესაც ინფორმაციის კომისარი ავლენს გარკვეულ ტენდენციებს კონკრეტულ საჯარო დაწესებულებაში ან სხვადასხვა საჯარო დაწესებულებებში, მას უნდა შეეძლოს რეკომენდაციების გაცემა, ტრენინგის ჩატარების დავალება ან ისეთი ზომების განხორციელების დავალება, რომლებიც აუცილებელია პრობლემის აღმოსაფხვრელად.

ისეთ ქვეყნებში, სადაც ომბუდსმენი ახორციელებს კანონის ზედამხედველობას, მას, ასევე, მედიაციური როლიც აქვს. მაგალითად, ევროპის ომბუდსმენს შეუძლია, ჩაერიოს კონკრეტული საჩივრის გადაწყვეტის მიზნით, სრული პროცედურის განხორციელების გარეშე. ამ შემთხვევაში, ორივე მხარე კმაყოფილი უნდა იყოს მედიაციის შედეგით.

ასევე, მნიშვნელოვანია, რომ დამოუკიდებელ საზედამხედველო ორგანოებს ჰქონდეთ შესაძლებლობა, ჩაერთონ მოლაპარაკებებში და პირისპირ სხდომებში, მომჩივნებთან ერთად. აღნიშნულს ითვალისწინებს ალბანეთის კანონმდებლობა, რომლის თანახმადაც კომისარს, გადაწყვეტილების მიღებამდე, შეუძლია „მომჩივანს და საჯარო დაწესებულებას, რომლის წინააღმდეგაც აღძრული იქნა საჩივარი, მოსთხოვოს, წარმოადგინონ წერილობითი არგუმენტები. მას, ასევე, შეუძლია მოითხოვოს ინფორმაცია ნებისმიერი სხვა პირისგან ან წყაროსგან. თუ საჭიროა, კომისარი მართავს საჯარო სხდომას, მხარეთა მონაწილეობით.“

#### **6.2.4 სადავო ინფორმაციის შესწავლა / შემოწმების უფლებამოსილება**

იმ ქვეყნებს შორის, რომელთაც რატიფიცირებული აქვთ ტრომსოს კონვენცია, ინფორმაციის კომისარი და კომისია უფლებამოსილია, შეისწავლოს სადავო ინფორმაცია, საჩივრის მიღების შემთხვევაში, მათ შორის, ალბანეთში, ესტონეთში, უნგრეთსა და მონტენეგროში.

აღნიშნული სხვა ქვეყნებშიც ფართოდ არის გავრცელებული, მათ შორის, ხორვატიაში, გერმანიაში, საბერძნეთში, ირლანდიაში, სერბეთში, სლოვენიაში, ესპანეთში, შვეიცარიაში და გაერთიანებულ სამეფოში.

ასეთი ხელმისაწვდომობა უაღრესად მნიშვნელოვანია, რათა დამოუკიდებელ საზედამხედველო ორგანოს ჰქონდეს სრული სურათი, სანამ გამოსცემს გადაწყვეტილებას ან რეკომენდაციას.

ევროპაში ინფორმაციის კომისარებს, განსაკუთრებით მათ, ვინც პასუხისმგებელია მონაცემთა დაცვის ზედამხედველობაზე, აქვთ უფლებამოსილება, განახორციელონ საჯარო დაწესებულებების შემოწმება/ინსპექტირება, მათ შორის, ალბანეთში, ხორვატიაში, ესტონეთში, ფინეთში, ირლანდიასა და სლოვენიაში.

ინსპექტირების განხორციელება მნიშვნელოვანი ინსტრუმენტია კომისარისთვის, რათა ხელი შეუწყოს ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის კანონმდებლობის შესრულებას და მონიტორინგი გაუწიოს კანონის განხორციელებას კონკრეტული დაწესებულებების მიერ.

### **6.2.5 ინფორმაციის დასაიდუმლოების შესახებ გადაწყვეტილების შესწავლა**

ევროპის ქვეყნებში განსხვავებული პრაქტიკა მოქმედებს ინფორმაციის გასაიდუმლოების შესახებ გადაწყვეტილების შესწავლასთან დაკავშირებით. ზოგ ქვეყანაში, საზედამხედველო ორგანო უფლებამოსილია, გაეცნოს და შეისწავლოს გასაიდუმლოებული ინფორმაცია, მათ შორის, ალბანეთში, უნგრეთში, სერბეთსა და სლოვენიაში.

სერბეთსა და სლოვენიაში, სამართლებრივი ჩარჩო კომისარს საშუალებას აძლევს, შესაბამის დაწესებულებას დაავალოს გასაიდუმლოებული ინფორმაციის გაცემა და/ან გასაიდუმლოების შესახებ გადაწყვეტილების შეცვლა.<sup>9</sup>

სხვა შემთხვევებში, კომისარს უფლება აქვს, შეისწავლოს დოკუმენტები, თუმცა, არ აქვს მათი გასაიდუმლოების უფლებამოსილება - მაგალითად, ხორვატიაში, რასაც ადასტურებს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ განხილული ბოლოდროინდელი საქმე.<sup>10</sup>

მეორეს მხრივ, საფრანგეთში საიდუმლო ინფორმაციის შესახებ საჩივარი სხვა ორგანოს უნდა წარედგინოს. არსებითად, აღნიშნული შეესაბამება ტრომსოს კონვენციას, თუმცა კარგ პრაქტიკად ვერ იქნება მიჩნეული, რადგან იგი ართულებს გასაჩივრების პროცესს და არ უზრუნველყოს ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის შესახებ კანონების ინტერპრეტაციის თანმიმდევრულობას.

### **6.2.6 Ex-officio გამოძიება**

თუ საზედამხედველო ორგანო გამოავლენს გარკვეულ პრობლემურ ტენდენციას, მიღებულ საჩივრებზე და ქვეყანაში ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უფლების მდგომარეობის მონიტორინგზე დაყრდნობით, მნიშვნელოვანია, რომ მას ჰქონდეს ex officio გამოძიების წარმოების შესაძლებლობა, რათა შეისწავლოს პრობლემის ძირეული გამომწვევი მიზეზები და ბუნება.

აღნიშნულის კარგი მაგალითია ევროპის ომბუდსმენის ოფისი, რომელმაც არაერთი ex officio მოკვლევა განახორციელა ისეთ საკითხებზე, როგორცაა, მოთხოვნების რეგისტრაცია, ვადები, ჩანაწერების წარმოება და ასე შემდეგ.

<sup>9</sup> მუხლი 25, Data Secrecy Act, <https://www.poverenik.rs/en/access-to-information/the-commissioners-authority-di.html>

<sup>10</sup> საქმე: Šeks v. Croatia 3 February 2022 <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-215642>

ამ ტიპის დებულება, ასევე, მოქმედებს ესტონეთის კანონში, კერძოდ: „მონაცემთა დაცვის ინსპექტორატი უფლებამოსილია, განახორციელოს მოკვლევა საჩივრის საფუძველზე ან საკუთარი ინიციატივით.“<sup>11</sup>

### **6.2.7 საჯარო დანესებულებების/მოხელეების მომზადება და ხელმძღვანელობა**

ინფორმაციის კომისარმა მნიშვნელოვანი როლი უნდა შეასრულოს საჯარო მოხელეთა მომზადების და ხელმძღვანელობის კუთხით. აღნიშნული წარმოადგენს კომისიის მანდატს ალბანეთში, ესტონეთში, უნგრეთსა და მონტენეგროში, ისევე, როგორც ხორვატიაში, საფრანგეთში, გერმანიაში, მაკედონიაში, პორტუგალიაში, სერბეთში, ესპანეთში, შვეიცარიაში და გაერთიანებულ სამეფოში (თუმცა, წინამდებარე კვლევა ამ ქვეყნების მაგალითს არ განიხილავს).

ირლანდიაში, ასევე, მოქმედებს შემდეგი პოლიტიკა: ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უფლებასთან დაკავშირებულ საკითხებზე პასუხისმგებელია როგორც სახელმწიფო უწყება, ისე ოფიციალური საგანმანათლებლო დანესებულება და საზედამხედველო ორგანო.

- » ხორვატიაში, კანონის თანახმად კომისარი უფლებამოსილია „წარმოადგინოს წინადადებები ინფორმაციის კომისართა პროფესიული განათლებისა და განვითარების შესახებ.“<sup>12</sup>
- » იტალიაში, კომპეტენციის ცენტრის მანდატი მოიცავს „საჯარო ადმინისტრაციის თანამშრომელთა უნარების განვითარებას, ადმინისტრირების ეროვნულ სკოლასთან თანამშრომლობის საფუძველზე.“<sup>13</sup>
- » მაკედონიაში, კომისიამ „უნდა განახორციელოს ყველა აქტივობა, იმ საჯარო დანესებულებების თანამშრომელთა განათლების მიზნით, სადაც დაცულია ინფორმაცია, რათა მათ შეძლონ ინფორმაციის მოთხოვნებზე რეაგირება.“ ამას გარდა, კანონის თანახმად „მაკედონიის რესპუბლიკასთან და არასამთავრობო სექტორთან თანამშრომლობით და საერთაშორისო ორგანიზაციების მხარდაჭერით, კომისია უნდა ახორციელებდეს იმ პირთა მომზადებას, რომელთაც ევალებათ წინამდებარე კანონის აღსრულება.“<sup>14</sup>
- » სერბეთში, კანონი არა მხოლოდ ითვალისწინებს კომისიის მანდატს, რომელიც გულისხმობს „საჭირო ზომების მიღებას სახელმწიფო ორგანოების თანამშრომელთა მოსამზადებლად და მათთვის კონსულტაციის განწევას საჯარო ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უფლებასთან დაკავშირებული მოვალეობების შესახებ, კანონის ეფექტური იმპლემენტაციის უზრუნველსაყოფად“, არამედ, იგი სახელმწიფო ორგანოებს აკისრებს ვალდებულებას, უზრუნველყონ თავიანთი

<sup>11</sup> მუხლი 45.2 საჯარო ინფორმაციის შესახებ აქტი

<sup>12</sup> მუხლი 35 (3), კანონი ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის შესახებ, <http://www.revizija.hr/en/access-to-information/law-on-the-right-to-access-information>

<sup>13</sup> <http://www.foia.gov.it/chi-siamo/>

<sup>14</sup> მუხლი 32, 49, კანონი საჯარო ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის შესახებ, <http://komspi.mk/en/297-2/>

თანამშრომლების ტრენინგი: „ამ კანონის ეფექტური იმპლემენტაციის მიზნით, სახელმწიფო ორგანო ვალდებულია, უზრუნველყოს თანამშრომელთა მომზადება და კონსულტაცია გაუწიოს მათ კანონით გათვალისწინებულ უფლებებთან დაკავშირებით მათი მოვალეობების შესახებ. თანამშრომელთა ტრენინგი (...), კერძოდ, უნდა ითვალისწინებდეს: საჯარო მნიშვნელობის ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უფლების მნიშვნელობას, შინაარსს და მოქმედების სფეროს, ამ უფლებების განხორციელების პროცედურას, საინფორმაციო საშუალებების და იმ ტიპის მონაცემთა მართვის, შენარჩუნებისა და დაცვის პროცედურას, რომელთა გამოქვეყნებას მოეთხოვება სახელმწიფო ორგანოს.“<sup>15</sup>

- » ესპანეთში, კანონის თანახმად, მთავრობა ამტკიცებს სასწავლო გეგმას გამჭვირვალობის სფეროში, გენერალური სახელმწიფო ადმინისტრაციის თანამშრომლების და მოხელეების მოსამზადებლად.<sup>16</sup>

### 6.2.8 საზოგადოების ცნობიერების ამაღლება

არაერთ დამოუკიდებელ საზედამხედველო ორგანოს აქვს მკაფიო მანდატი საჯარო ცნობიერების და ცოდნის ხელშეწყობის კუთხით, ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უფლების შესახებ:

- » უნგრეთში “ორგანო პასუხისმგებელია პერსონალურ მონაცემთა დაცვასთან და საჯარო ინფორმაციის ხელმისაწვდომობასთან დაკავშირებული უფლებების აღსრულების მონიტორინგსა და ხელშეწყობაზე და ასევე, ევროკავშირის მასშტაბით პერსონალური მონაცემების თავისუფალი მიმოცვლის ხელშეწყობაზე.”<sup>17</sup>
- » ხორვატიაში კომისარი ვალდებულია, „მოახდინოს საზოგადოების ინფორმირება ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უფლების განხორციელების შესახებ.”<sup>18</sup>
- » სერბეთში კომისარი ვალდებულია, საზოგადოებაში გაავრცელოს ინფორმაცია კანონის შინაარსისა და ამ კანონით დარეგულირებული უფლებების შესახებ.<sup>19</sup>
- » ესპანეთში, გამჭვირვალობის საბჭოს მანდატი მოიცავს ტრენინგის და ცნობიერების ასამაღლებელი აქტივობების ხელშეწყობას, რათა გაიზარდოს ინფორმირებულობა კანონით დარეგულირებულ საკითხებზე, მათ შორის, საინფორმაციო

<sup>15</sup> მუხლები 35, 42, კანონი საჯარო ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის შესახებ, <https://www.poverenik.rs/en/laws/881-law-on-free-access-to-information-of-public-importance-qofficial-gazette-of-rsq-no-12004-5407-10409-i-3610.html>

<sup>16</sup> მუხლი 38 & 7, Ley 19/2013, კანონი გამჭვირვალობის, ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის და კარგი მმართველობის შესახებ, <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2013-12887>

<sup>17</sup> სექცია 38 (2), აქტი CXII / 2011 ინფორმაციული თვითგამორკვევის და ინფორმაციის თავისუფლების შესახებ.

<sup>18</sup> მუხლი 35 (3), კანონი ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უფლების შესახებ, <http://www.revizija.hr/en/access-to-information/law-on-the-right-to-access-information>

<sup>19</sup> მუხლი 35, კანონი საჯარო ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის შესახებ, <https://www.poverenik.rs/en/laws/881-law-on-free-access-to-information-of-public-importance-qofficial-gazette-of-rsq-no-12004-5407-10409-i-3610.html>



კამპანიების საშუალებით. აღნიშნული ითვალისწინებს ინიციატივებს უფლების შესახებ ბავშვთა ინფორმირებულობის ასამაღლებლად.<sup>20</sup>

- » იტალიაში, ეროვნული კომპეტენციის ცენტრი FOIA მუშაობს ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის შესახებ ინფორმირებულობის ამაღლების კუთხით. მან მოამზადა ვიდეოების სერია ინფორმაციის თავისუფლების შესახებ და ხშირად დასმული კითხვები.<sup>21</sup>
- » ირლანდიაში, ცნობიერების ამაღლება გათვალისწინებულია ინფორმაციის თავისუფლების ცენტრალური პოლიტიკის განყოფილების მანდატით, საჯარო სახსრების ხარჯვისა და რეფორმის დეპარტამენტში.<sup>22</sup>

### 6.2.9 სახელმძღვანელო ინსტრუქციების და ინტერპრეტაციული კრიტერიუმების გამოცემის მანდატი

ინფორმაციის კომსირებისა და კომისიების უმრავლესობას გააჩნია მკაფიო მანდატი საჯარო დაწესებულებების სახელმძღვანელო ინსტრუქციებით უზრუნველყოფის კუთხით, ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის შესახებ კანონმდებლობის დებულებების ინტერპრეტაციის და გამოყენების შესახებ, მათ შორის, ალბანეთში, ხორვატიაში, ესტონეთში, საფრანგეთში, გერმანიაში, უნგრეთში, მაკედონიაში, მონტენეგროში, პორტუგალიაში, სერბეთში, ესპანეთში, შვეიცარიაში და გაერთიანებულ სამეფოში.

კანონის ინტერპრეტაციის და გამოყენების შესახებ სახელმძღვანელო ინსტრუქციებს ზოგჯერ სხვა ორგანო უზრუნველყოფს:

- » ირლანდიაში, ეს მანდატი ენიჭება ინფორმაციის თავისუფლების ცენტრალური პოლიტიკის განყოფილებას.<sup>23</sup>
- » იტალიაში, აღნიშნული შედის ეროვნული ანტიკორუფციული ორგანოს პასუხისმგებლობაში, მონაცემთა დაცვის სააგენტოსთან ერთად.<sup>24</sup>
- » სლოვენიაში, საჯარო ადმინისტრირების სამინისტროს კომპეტენციაში შედის ცნობიერების ამაღლება, სახელმძღვანელო ინსტრუქციებისა და მოსაზრებების გამოცემა და ზოგადი ტრენინგების უზრუნველყოფა საჯარო ინფორმაციის ხელშეწყობის სფეროში. ამავდროულად, ინფორმაციის კომისარი ხელს უწყობს ცნობიერების ამაღლებას სემინარების ორგანიზების გზით, სადაც კომისარი წარადგენს პრეზენტაციებს საკუთარი პრაქტიკისა და კანონმდებლობის გამოყენების შესახებ. ამასთან, კომისარის გადაწყვეტილებები ქვეყნდება მის ვებსაიტზე.<sup>25</sup>

<sup>20</sup> მუხლი 38 & 7, Ley 19/2013, კანონი გამჭვირვალობის, ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის და კარგი მმართველობის შესახებ, <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2013-12887>

<sup>21</sup> <http://www.foia.gov.it/chi-siamo/>, <http://www.foia.gov.it/vidolezioni-foia-in-pillole/>, <http://www.foia.gov.it/notizie/>

<sup>22</sup> <https://foi.gov.ie/>

<sup>23</sup> იხ.: <https://foi.gov.ie/guidance/cpu-guidance-notices/>

<sup>24</sup> იხ.: <http://www.anticorruzione.it/portal/rest/jcr/repository/collaboration/Digital%20Assets/anacdocs/Attivita/Atti/determinazioni/2016/1309/del.1309.2016.det.LNfoia.pdf>

<sup>25</sup> იხ.: <https://www.ip-rs.si/ijz/>



ზოგ ქვეყანაში, მათ შორის, ირლანდია, პორტუგალია, ესპანეთი და გაერთიანებული სამეფო, საზედამხედველო ორგანოს აქვს ინტერპრეტაციული კრიტერიუმების გამოქვეყნების მანდატი, კანონის თანმიმდევრული გამოყენების უზრუნველყოფის მიზნით. ასეთი კრიტერიუმები განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია, როდესაც კანონი არის ბუნდოვანი ან არაფერს ამბობს გარკვეულ საკითხზე.

### **6.2.10 რეკომენდაციები არსებული და ახალი კანონმდებლობის შესახებ**

ევროპის რამდენიმე ქვეყანაში, დამოუკიდებელ საზედამხედველო ორგანოებს აქვთ არსებული და შემოთავაზებული კანონმდებლობის შესახებ რეკომენდაციების გაცემის მანდატი.

- » ალბანეთში, კომისარს „უფლება აქვს, ასამბლეას მიმართოს თხოვნით, მოუსმინონ მას იმ საქმის შესახებ, რომელიც კომისარს მნიშვნელოვნად მიაჩნია.“<sup>26</sup>
- » ესტონეთში, „მონაცემთა დაცვის ინსპექტორატი უფლებამოსილია, გასცეს რეკომენდაციები წინამდებარე აქტის იმპლემენტაციის შესახებ.“<sup>27</sup>
- » ხორვატიაში, კომისარი „ვალდებულია, წარმოადგინოს წინადადებები რეგულაციების გამოცემასთან ან შესწორებასთან დაკავშირებით, ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უფლების გაუმჯობესების და განხორციელების მიზნით.“<sup>28</sup>
- » საფრანგეთში, „კომისია უფლებამოსილია, მთავრობას მიმართოს წინადადებებით ადმინისტრაციული დოკუმენტების ხელმისაწვდომობის უფლების ან საჯარო ინფორმაციის ხელახლა გამოყენების უფლების შესახებ კანონების ან რეგულაციების შესწორების თაობაზე (...). როდესაც კომისია გასცემს კონსულტაციას კანონპროექტთან ან ბრძანებასთან დაკავშირებით, მისი მოსაზრება უნდა იყოს საჯარო.“<sup>29</sup>
- » უნგრეთში, კომისარს „უფლება აქვს, გასცეს რეკომენდაციები ახალი რეგულაციების შესახებ და პერსონალური მონაცემების, საჯარო ინფორმაციის და საჯარო ინტერესში შემავალი ინფორმაციის დამუშავების შესახებ და გამოხატოს მოსაზრება ამავე თემაზე მომზადებული კანონპროექტების შესახებ.“<sup>30</sup>
- » მაკედონიაში, კომისია „ვალდებულია, გამოსცემს მოსაზრებები შემოთავაზებული კანონების შესახებ, რომლებიც არეგულირებს ინფორმაციის ხელმისაწვდომობას.“<sup>31</sup>

<sup>26</sup> მუხლი 20, კანონი No. 119/2014 ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უფლების შესახებ, [www.qkr.gov.al/media/1307/119\\_2014-anglisht.pdf](http://www.qkr.gov.al/media/1307/119_2014-anglisht.pdf)

<sup>27</sup> მუხლი 45.4, საჯარო ინფორმაციის აქტი

<sup>28</sup> მუხლი 35 (3), კანონი ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უფლების შესახებ, <http://www.revizija.hr/en/access-to-information/law-on-the-right-to-access-information>

<sup>29</sup> მუხლი R342-5, <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?idSectionTA=LEGISCTA000031367773&cidTexte=LEGITEXT000031366350&dateTexte=20190504>

<sup>30</sup> სექცია 38 (4), აქტი CXII / 2011 ინფორმაციული თვითგამორკვევის და ინფორმაციის თავისუფლების შესახებ, [https://www.naih.hu/files/Act-CXII-of-2011\\_EN\\_15.11.2016-003-.pdf](https://www.naih.hu/files/Act-CXII-of-2011_EN_15.11.2016-003-.pdf)

<sup>31</sup> მუხლი 32, კანონი საჯარო ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის შესახებ, <http://komspi.mk/en/297-2/>

- » სერბეთში, კომისარი უფლებამოსილია, „წარადგინოს წინადადებები საჯარო მნიშვნელობის ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უფლების განხორციელების ან წახალისების მიზნით.“<sup>32</sup>
- » ესპანეთში, კომისიას აქვს მანდატი, „ხელი შეუწყოს რეკომენდაციების და სახელმძღვანელო ინსტრუქციების მომზადებას, რათა ჩამოყალიბდეს კარგი პრაქტიკა გამჭვირვალობის, საჯარო ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის და კარგი მმართველობის საკითხებზე.“<sup>33</sup>
- » შვეიცარიაში, კომისარის კომპეტენცია მოიცავს ფედერალური მთავრობისთვის კომენტარების წარდგენას „კანონპროექტის ან ზომების შესახებ, რომელთაც ფუნდამენტური გავლენა ექნება ინფორმაციის თავისუფლების პრინციპზე.“<sup>34</sup>
- » გაერთიანებულ სამეფოში, ICA-ს უფლება აქვს, პარლამენტს მიმართოს ინფორმაციის თავისუფლების საკითხებზე.<sup>35</sup>

### 6.2.11 საჯარო დაწესებულებებიდან ინფორმაციის შეგროვების მანდატი

იმისათვის, რომ დამოუკიდებელ საზედამხედველო ორგანოს ჰქონდეს სრული სურათი ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უფლების ფუნქციონირების შესახებ და ასევე,

იმისათვის, რომ მის მიერ პარლამენტისათვის და საზოგადოებისთვის წარსადგენი ანგარიშები იყოს რელევანტური, კომპლექსური და მნიშვნელოვანი, აუცილებელია, რომ მან მონაცემები მიიღოს ყველა ორგანოსგან, ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის შესახებ კანონის მოქმედების სფეროს ფარგლებში.

ამ მიზნით, ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის შესახებ კანონი უნდა შეიცავდეს მოთხოვნას საჯარო ორგანოების მიერ მონაცემების შეგროვების შესახებ, ხოლო ამ მონაცემების სტრუქტურას და დეტალურობას ადგენს დამოუკიდებელი საზედამხედველო ორგანო. ანგარიშგება, იდეალურ შემთხვევაში, უნდა განხორციელდეს ყოველთვიურად ან კვარტალში ერთხელ ან, როგორც მინიმუმ, ყოველწლიურად, საზედამხედველო ორგანოს მიერ პარლამენტისათვის წარსადგენი ანგარიშის მომზადების პერიოდში.

OECD-სა და UNESCO-ს ბოლოდროინდელი კვლევის თანახმად, არაერთ ქვეყანაში არ არსებობს ორგანო, რომელსაც ასეთი მონაცემების შეგროვების მანდატი აქვს. 2022 წელს გლობალური მონაცემების ბარომეტრის მიერ ევროპის 21 ქვეყნის შესახებ (ევროკავშირის ქვეყნები, პლუს, გაერთიანებული სამეფო) გამოქვეყნებული მონაცე-

<sup>32</sup> მუხლი 35, კანონი საჯარო ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის შესახებ, <https://www.poverenik.rs/en/laws/881-law-on-free-access-to-information-of-public-importance-qofficial-gazette-of-rsq-no-12004-5407-10409-i-3610.html>

<sup>33</sup> მუხლი 38, Ley 19/2013, კანონი გამჭვირვალობის, ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის და კარგი მმართველობის შესახებ, <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2013-12887>

<sup>34</sup> მუხლი 18, FOIA <https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/20022540/index.html#a19>

<sup>35</sup> UK Parliament: Appointment of the Information Commissioner, [https://publications.parliament.uk/pa/cm201516/cmselect/cmcomeds/990/99003.htm#\\_idTextAnchor006](https://publications.parliament.uk/pa/cm201516/cmselect/cmcomeds/990/99003.htm#_idTextAnchor006)

მების თანახმად, მხოლოდ 13 მათგანში მოქმედებდა პროგრესის აღმნიშვნელი მონაცემების (RTI) შეგროვების მოთხოვნა.<sup>36</sup>

ბოსნია და ჰერცეგოვინას კანონის მე-20 მუხლის თანახმად, აუცილებელი მოთხოვნაა ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის შესახებ კანონის განხორციელების თაობაზე ანგარიშების მომზადება:

“თითოეული საჯარო დაწესებულება ვალდებულია, გამოაქვეყნოს: d) ანგარიში, წელიწადში ერთხელ მაინც, სადაც დეტალურად იქნება აღწერილი მისი ფუნქციები, პოლიტიკა, ოპერაციები, ორგანიზაციული სტრუქტურა და ფინანსური მდგომარეობა, მათ შორის, შემოთავაზებული ბიუჯეტი და ყოველწლიური ფინანსური ანგარიშგება, რომელიც შეიცავს დეტალურ მონაცემების წინა წლის შემოსავლების და ხარჯების შესახებ. ანგარიში უნდა წარედგინოს ბოსნია და ჰერცეგოვინას საპარლამენტო ასამბლეას და ხელმისაწვდომი უნდა იყოს მოთხოვნისთანავე.

### **6.2.12 დამატებითი მონაცემების შეგროვება, მათ შორის, გამოკითხვები და საზოგადოებრივი აზრის შესწავლა**

საზედამხედველო ორგანოს როლსა და უფლებამოსილებაში უნდა შედიოდეს იმ ნებისმიერი მონაცემების შეგროვების უფლებამოსილება, რომელსაც იგი საჭიროდ ჩათვლის, რათა დაინახოს ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უფლების განხორციელების კუთხით არსებული სრული სურათი.

მას უნდა შეეძლოს, საჯარო დაწესებულებებს დაავალოს დამატებითი ინფორმაციის წარდგენა ამ უფლების იმპლემენტაციის კონკრეტულ ასპექტებზე, მაგალითად, შიდა ტრენინგის ან შიდა პროცედურების შესახებ.

მას უნდა შეეძლოს, ჩაატაროს ან დაუკვეთოს გამოკითხვები და საზოგადოებრივი აზრის კვლევა, ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უფლების შესახებ.

ასევე, მნიშვნელოვანია, რომ დამოუკიდებელი ზედამხედველობის ორგანოს ჰქონდეს შესაძლებლობა, მონაწილეობა მიიღოს საერთაშორისო გამოკითხვებში, როგორცაა, UNESCO-ს და OECD-ს გამოკითხვები და ინფორმაციის კომისართა საერთაშორისო კონფერენცია.

### **6.2.13 პარლამენტისათვის წარსადგენი ყოველწლიური ანგარიში და რეგულარული ანგარიშგება საზოგადოების წინაშე**

დამოუკიდებელი საზედამხედველო ორგანოს ანგარიშვალდებულება არის მნიშვნელოვანი. ამ მიზნით, კანონი უნდა ადგენდეს, როგორც პარლამენტის, ისე ფართო საზოგადოების წინაშე ანგარიშგების მოთხოვნებს.

როგორც წესი, საზედამხედველო ორგანო პარლამენტს ანგარიშს წარუდგენს ყოველწლიურად.

<sup>36</sup> Global Data Barometer <https://globaldatabarometer.org/>

ამ ანგარიშთან ერთად, მიზანშეწონილია, რომ კანონი ადგენდეს დოკუმენტების სერიის გამოქვეყნების მოთხოვნას, მათ შორის, დამოუკიდებელი საზედამხედველო ორგანოს ყოველწლიური სტრატეგიის და სამუშაო გეგმის და ინდიკატორების სერიას, რომლის მიხედვითაც მომზადდება ანგარიში.

აგრეთვე, უნდა მოქმედებდეს მოთხოვნა გადაწყვეტილებების, ანგარიშების, რეკომენდაციების და მედიაციის შედეგების შესახებ ინფორმაციის მომენტალურად, რეალურ დროში გამოქვეყნების თაობაზე.

- » ალბანეთში, „ინფორმაციის მიღების უფლების და პერსონალური მონაცემების დაცვის კომისარი ვალდებულია, ანგარიში წარუდგინოს ასამბლეას ან საპარლამენტო კომიტეტებს, მინიმუმ, წელიწადში ერთხელ ან მათი მოთხოვნის შესაბამისად. მან, ასევე, ასამბლეას უნდა მიმართოს თხოვნით, მოუსმინონ მას, იმ საქმის შესახებ, რომელსაც იგი მნიშვნელოვნად მიიჩნევს. ანგარიში უნდა შეიცავდეს მონაცემებს და განმარტებებს ალბანეთის რესპუბლიკაში ინფორმაციის მიღების უფლების განხორციელების პროგრამების გამჭვირვალობის შესახებ.“<sup>37</sup>
- » ესტონეთში, „მონაცემთა დაცვის ინსპექტორატი ვალდებულია, ყოველი წლის 1 აპრილამდე იურიდიულ კანცლერს წარუდგინოს წინა წლის ანგარიში, ინფორმაციის მიღების უფლების განხორციელების შესახებ.“<sup>38</sup>
- » უნგრეთში „აქტივობების შესახებ ანგარიში უნდა გამოქვეყნდეს 31 მარტამდე და წარუდგინოს ეროვნულ ასამბლეას.“<sup>39</sup>
- » მონტენეგროში, „სააგენტოს საბჭო ვალდებულია, ყოველწლიურად მონტენეგროს პარლამენტს წარუდგინოს ანგარიში ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის სფეროში არსებული მდგომარეობის შესახებ. გარდა წინამდებარე მუხლის 1-ელ პუნქტში მითითებული მოვალეობებისა, სააგენტოს საბჭო, ასევე, ვალდებულია ანგარიში წარუდგინოს პარლამენტს, პარლამენტის მიერ მოთხოვნის შემთხვევაში.“<sup>40</sup>

მონაცემები საზედამხედველო ორგანოს მიერ განხილული საქმის თაობაზე უნდა გამოქვეყნდეს მაქსიმალურად მოკლე ვადებში და მინიმუმ, წელიწადში ერთხელ.

განსაკუთრებით კარგ პრაქტიკას, ამ მხრივ, წარმოადგენს ევროპის ომბუცმენის პრაქტიკა, რომელიც გულისხმობს საქმის ინიცირების შესახებ ინფორმაციის გამოქვეყნებას, მედიაციის პროცესში საჯარო დაწესებულებებთან წარმოებული კომუნიკაციის და რა თქმა უნდა, გადაწყვეტილების შედეგების შესახებ. ეს ინფორმაცია არა მხოლოდ ომბუცმენის ვებგვერდზე ქვეყნდება, არამედ, ასევე, ფართოდ ვრცელდება ყოველკვირეული ბიულეტენის საშუალებით.

<sup>37</sup> მუხლი 20.1 კანონი No 119/2014 ინფორმაციის მიღების უფლების შესახებ

<sup>38</sup> მუხლი 54, საჯარო ინფორმაციის შესახებ აქტი

<sup>39</sup> სექცია 38.4b) აქტი CXII / 2011 ინფორმაციული თვითგარმოკვევის და ინფორმაციის თავისუფლების შესახებ

<sup>40</sup> მუხლი 43, კანონი ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის შესახებ.

# 7

## დასკვნა

### ბროსოს კონვენციის სტანდარტები:

ბროსოს კონვენციის წევრ სახელმწიფოებში ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის  
მარეგულირებელი კანონმდებლობის ელემენტების მიმოხილვა



სამართლის და პრაქტიკის შედარებითი ანალიზი, რომელიც წინამდებარე ანგარიშში არის წარმოდგენილი, ნათლად ადასტურებს, რომ ნებისმიერ ქვეყანაში, რომელსაც სურს, რომ ხელი მოაწეროს ტრომსოს კონვენციას და მოახდინოს მისი რატიფიცირება და ასევე, დააკმაყოფილოს ევროპული სტანდარტები ინფორმაციის ხელმისაწვდომობაზე, უნდა მოქმედებდეს თანმიმდევრული შედარებითი კანონი და პრაქტიკა, რომელსაც იგი დაეყრდნობა.

ისეთი ქვეყნის შემთხვევაში, როგორცაა საქართველო, რომელსაც აქვს მისწრაფება, გახდეს ევროკავშირის წევრი, მტკიცედ არის რეკომენდებული, რომ სიღრმისეულად იქნას შესწავლილი წინამდებარე შედარებითი სამართლის და პრაქტიკის ყველა ასპექტი, რათა მოხდეს ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის შესახებ კანონის და სხვა რელევანტური კანონის ჰარმონიზება ევროპულ სტანდარტებთან.

აღნიშნული უზრუნველყოფს არა მხოლოდ ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის მყარ კანონს, არამედ, ასევე, ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უფლებას, რომელიც ემსახურება ტრომსოს კონვენციით დადგენილ მიზნებს: დემოკრატიული საზოგადოების შექმნა და საჯარო დაწესებულებების კეთილსინდისიერების, ეფექტიანობის, ეფექტურობის და ანგარიშვალდებულების ხელშეწყობა, რაც ხელს შეუწყობს მათი ლეგიტიმურობის განმტკიცებას.

[www.coe.int](http://www.coe.int)

ევროპის საბჭო არის ადამიანის უფლებათა დაცვის მონიავე  
ორგანიზაცია კონტინენტზე. ის აერთიანებს 46 წევრ სახელმწიფოს,  
მათ შორის, ევროკავშირის ყველა წევრ-ქვეყანას. ევროპის საბჭოს ყველა  
წევრი სახელმწიფო ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის  
ხელმომწერია. აღნიშნული ხელშეკრულება მიზნად ისახავს ადამიანის  
უფლებების, დემოკრატიისა და კანონის უზენაესობის დაცვას.  
ევროპის საბჭოს წევრ-სახელმწიფოებში კონვენციის შესრულებას  
ზედამხედველობას უწევს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო.

COUNCIL OF EUROPE



CONSEIL DE L'EUROPE